

Kirkon eläkerahasto tp ja ttk 2021

Tämä allekirjoitusliite koskee kaikkia tässä esikatselunäkymässä näkyviä allekirjoitettavia asiakirjoja ja liitteitä (yhdessä "Asiakirjat"). Allekirjoittamalla sähköisesti tämän allekirjoitusliitteen vahvistan lukeneeni ja ymmärtäneeni Asiakirjojen sisältämät ehdot ja hyväksyn ne (tarvittaessa asianmukaisen valtuutuksen nojalla).

Tämä asiakirjakokonaisuus sisältää seuraavat asiakirjat:

Allekirjoitettava asiakirja
KER ttkert 2021.pdf

Liitteet
Kirkon eläkerahaston toimintakertomus ja tilinpäätös 1.1.-31.12.2021 .pdf

Allekirjoitusliite (sisältäen sähköiset allekirjoitukset allekirjoittamisen jälkeen)
Allekirjoitusliite_KER ttkert 2021.pdf

Allekirjoittajat

KPMG Oy Ab
Jorma Nurkkala

Tämä allekirjoitusliite viittaa asiakirjaan

KER ttkert 2021.pdf

jonka SHA256-tiiviste on:

b3b8232825a077e4257e693ee6ad1cdefd21ed17d68ea054aad41833369f756

Allekirjoitusliite_KER ttkert 2021.pdf

Allekirjoittajat:

Nimi	Allekirjoitettu tunnisteella	Allekirjoituspäivä
Jorma Tapio Nurkkala	Vahva sähköinen tunnistautuminen	2022-03-31 14:50 EE(S)T

Tämä tiedosto on sinetöity digitaalisella allekirjoituksella, joka toimii asiakirjan eheyden takaajana. Asiakirjamuoto tukee pitkäaikaista säilytystä.

KPMG Oy Ab
Töölönlahdenkatu 3 A
PL 1037
00101 HELSINKI

Puhelin 020 760 3000
www.kpmg.fi

Tilintarkastuskertomus

Kirkolliskokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Kirkon eläkerahaston (y-tunnus 2721508-7) hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2021. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti sekä antaa oikeat ja riittävät tiedot tilikauden toiminnasta, taloudesta, taloudellisesta kehityksestä ja taloudellisista vastuista Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti.

Kirkon eläkerahaston eläkkeiden laskenta ja maksanta sekä eläkemaksujen kerääminen ja tilittäminen on vuoden 2012 alusta alkaen lailla siirretty KEVAN tehtäväksi. Tarkastuksemme ei kata KEVAN toimesta hoidettuja eläkkeiden laskentaan ja maksatukseen sekä eläkemaksutuottojen keräämiseen ja tilittämiseen liittyviä tehtäviä.

Lausuntomme ei näin ollen kata KEVAN toimesta hoidettujen eläkkeiden laskentaan ja maksatukseen sekä eläkemaksutuottojen keräämiseen ja tilittämiseen liittyviä tehtäviä.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiimme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia eläkerahastosta niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen velvollisuudet

Kirkkohallitus vastaa tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Kirkkolain säännösten mukaisesti sekä soveltuvin osin Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Kirkkohallitus vastaa myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka se katsoo tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Kirkkohallitus on tilinpäätöstä laatiessaan velvollinen arvioimaan eläkerahaston kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvin tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos eläkerahasto aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä

johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon eläkerahaston sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpöytäkirjojen arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä eläkerahaston kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomukssamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei eläkerahasto pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoidimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Kirkkohallitus vastaa muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatioissa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 31. maaliskuuta 2022

KPMG OY AB

Jorma Nurkkala
 KHT, JHT

Signing Information

Page 1/1

Kirkon eläkerahaston toimintakertomus ja tilinpäätös 1.1.-31.12.2021

Name	Method	Signed at
Heikki Juhani Sorvari		2022-03-22 13:08 GMT+01
SEPPO AUVO ANTERO HÄKKINEN		2022-03-22 13:02 GMT+01
PEKKA RAUNO ILMARI HEIKKILÄ		2022-03-22 19:20 GMT+01
VUOKKO TELLERVO VÄNSKÄ		2022-03-22 13:16 GMT+01
TARJA KANTOLA		2022-03-24 08:42 GMT+01
MATTI KETONEN		2022-03-23 12:07 GMT+01
Kalle Toivo Vilhelm Mäki		2022-03-22 20:39 GMT+01
ÅSA A WESTERLUND		2022-03-22 13:26 GMT+01
ELINA EVELIINA KEMPPAINEN		2022-03-22 22:05 GMT+01
JUKKA VEIKKO TAPANI PAKARINEN		2022-03-24 08:22 GMT+01
PIRJO MARITTA SARIOLA		2022-03-22 12:58 GMT+01
MARI INKA-ELINA LEPPÄNEN		2022-03-22 13:20 GMT+01
TAPIO JUHANI LUOMA		2022-03-22 13:10 GMT+01
JUHA MATTI TUOHIMÄKI		2022-03-22 13:03 GMT+01

This document is electronically sealed and contains electronic signatures

SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO

Kirkon eläkerahasto

Toimintakertomus ja tilinpäätös

1.1.–31.12.2021

Asiakirjanumero DKIR/25/00.01.02/2022

Kirkkohallituksen esitys 2/2022 kirkolliskokoukselle

KIRKKOHALITUS

Sisällys

Toimintakertomus	5
1. Yleistä taloudesta ja sijoitus- ympäristöstä	5
2. Kirkon eläkerahasto.....	6
2.1 Visio, missio, arvot ja strategia	7
2.2 Hallinto	9
2.3 Eläkkeiden rahoitus	10
2.4 Tilastotietoa kirkon eläkkeistä	12
2.5 Sijoitustoiminta.....	15
2.6 Eläkerahaston tunnuslukuja	16
2.7 Riskienhallinta	16
2.8 Kirkon eläkerahaston tulokortti	18
2.9 Kirkon eläkerahaston eläke toiminnan talousarvion toteumavertailu 1.1.– 31.12.2021	21
2.10 Tulevaisuuden näkymät	22
Tilinpäätös.....	27
3. Taloudellinen suoriutuminen	27
3.1 Tuloslaskelma 1.1.–31.12.2021	27
3.2 Tase 31.12.2021	28
3.3 Rahoituslaskelma 1.1.–31.12.2021	29
3.4 Kirkkohallituksen esitys tuloksen käsittelystä	30
4. Liitetiedot	31
5. Allekirjoitukset ja tilinpäätös- merkintä	44

Liitteet

Tilintarkastuskertomus

Sijoitustoiminnan toimintakertomus vuodelta 2021 / Kirkon eläkerahaston johtokunta

Vastuullisen sijoittamisen toimintakertomus vuodelta 2021 / Kirkon eläkerahaston johtokunta

Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu 31.12.2021 / Keva

Toimintakertomus

1. Yleistä taloudesta ja sijoitus-ympäristöstä

Pandemiasta huolimatta vuosi 2021 muodostui sijoittajille erittäin hyväksi sijoitusvuodeksi. Vuonna 2020 alkanut talouskasvu jatkoi vahvistumistaan koko alkuvuoden saavuttaen Yhdysvalloissa jopa kaksinumeroisia lukemia toisella vuosineljänneksellä. Yritysten tulokset nousivat pandemian aiheuttamasta taantumasta poikkeuksellisen nopeasti mittavien raha- ja finanssipoliittisten elvytyspakettien ansiosta. Vasta delta-variantin saapuminen alkoi hidastamaan kasvua kesän kuluessa. Lisäksi kasvua alkoivat painaa Kiinan viranomaisten sääntelytoimet sekä kiinteistösektorin velkaongelmat. Kiihtyvä inflaatio ja kohoavat energia- ja palkkakustannukset toimivat myös kasvua jarruttavina tekijöinä. Pandemia muutti kulutuskäyttäytymistä, mikä johti kysynnän kohdistumiseen aiempaa voimakkaammin tavaroihin palveluiden sijaan. Seurauksena oli voimakasta heiluntaa raaka-aineiden hinnoissa, tuotantokapeikkoja teollisuudessa ja lopputuotteiden toimitusvaikeuksia globaalin toimitusketjun pettäessä. Yhdysvalloissa työvoiman kysyntä ylitti selvästi tarjonnan nostaten voimakkaasti palkkoja. Yhdessä nämä tekijät vaikuttivat kuluttajahintoihin siten, että vuositasolla hinnat nousivat Yhdysvalloissa lähes 7 prosenttia ja Euroopassakin lähes 5 prosenttia.

Elvytys jatkui viime vuonna edellisen vuoden tapaan. Keskuspankkien joukkolainojen osto-ohjelmat ja valtiontalouksien investointiohjelmat saivat historiallisen suuret mitasuhteet niin rahamäärässä kuin suhteessa kansantalouksien kokoon. Budjettivajeiden annettiin painua tuntuvasti pakkaselle uudenlaisen talousajattelun vallatessa alaa perinteiseltä talouden tasapainoajattelulta. Samaan aikaan matalana pysyvä korkotaso koettiin avoimesti velanottoa tukevaksi tekijäksi. Vasta vuoden loppupuolella Euroopan ja Yhdysvaltojen keskuspankit ilmoittivat aikeistaan pienentää rahapoliittista elvytystä vuonna 2022 ja mahdollisuudesta nostaa ohjauskorkoja.

Sijoitusmarkkinoilla vuosi 2021 oli yksi historian parhaimmista. Talouden elpyessä on tyypillistä, että osakemarkkinat tuottavat selvästi keskimääräistä paremmin. Näin kävi myös viime vuonna erityisesti kehittyneiden markkinoiden kohdalla. Yhdysvaltalaiset osakkeet tuottivat 37 %, eurooppalaiset osakkeet 26 % ja suomalaiset osakkeet 25,3 %. Kehittyvien maiden kohdalla tuotto jäi selvästi alhaisemmaksi ollen

5,6 %. Yhdysvaltalaisten sijoitusten tuotot nousivat euroalueen sijoittajien näkökulmasta, kun dollari vahvistui vuoden aikana euroa vastaan 7,7 %. Globaalisti eri toimialoista parhaiten tuottivat energiasektori mm. öljyn hinnan nousun myötä sekä rahitusala, jonka katsotaan yleisesti hyötyvän korkojen noususta.

Inflaation ja korkojen nousun seurauksena sijoittajien tilanne oli korkomarkkinoilla läpi vuoden haastava ja tuotot jäivät vaatimattomiksi. Valtionlainojen tuotto jäi pääsääntöisesti negatiiviseksi niin länsimaissa kuin kehittyvillä markkinoilla. Riskin ottaminen korkomarkkinoilla kannatti, sillä vain matalamman luottoluokituksen high yield -yrityslainaindeksit olivat yleisesti plussalla koko vuoden osalta.

Kiinteistömarkkinan veto jatkui viime vuoden aikana vahvana erityisesti asunto-, palvelukiinteistö- ja logistiikka- sekä metsäsijoitussektoreissa. Kaupungistuminen, demografian muutos sekä verkkokauppamurros ylläpitivät edelleen kiinteistömarkkinan muutosvoimia. Lisäksi odotukset inflaation noususta pitivät kiinteistömarkkinan likviditeetin korkeana. Muissa vaihtoehtoisissa sijoituksissa sijoitusvuosi 2021 sujui myös positiivisissa merkeissä. Yleisen markkinakehityksen myötä esimerkiksi listaamattomat osakkeet nousivat keskimäärin yli 20 % tuottoihin ja velkarahastot hyötyivät hyvästä kysynnästä ja lainoitettavien yhtiöiden suhteellisen vakaasta kehityksestä.

2. Kirkon eläkerahasto

Kirkon eläkerahasto on vakiinnuttanut toimintansa itsenäisenä julkisoikeudellisena oikeushenkilönä. Kirkon eläkerahasto (KER) eriytettiin 1.1.2016 Kirkon keskusrahastosta.

Kirkon eläkerahaston tehtävänä on vastata eläketurvan rahoituksesta ja eläkevarojen sijoittamisesta kirkon oman eläketoiminnan siirryttyä lopullisesti Kevaan vuonna 2012. Eläkkeiden ja hoitokulujen maksamista varten siirretään kuukausittain Kevälle valtiovarainministeriön vahvistama summa eläke- ja hoitokuluennakkoina, kunkin vuoden lopullinen maksu vahvistuu seuraavan vuoden keväällä. Kirkon eläkerahaston osuus Kevan hoitokuluista on n. 2,5 %. Vuonna 2021 eläkerahaston hoitokuluennakot olivat 2,0 milj. euroa.

2.1 Visio, missio, arvot ja strategia

Kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi vuonna 2020 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toimintaa suuntaavan vuoteen 2026 ulottuvan Ovet auki -strategian. Kokonaiskirkollisen strategian pohjalta on johdettu Kirkkohallituksen oma Ovet auki – ko-keiluille ja kehittämiselle -strategia, joka hyväksyttiin Kirkkohallituksen täysistun-
nossa 20.4.2021.

Kirkkohallitus tekee työtä yhdessä hiippakuntien, seurakuntien ja muiden yhteiskun-
nallisten toimijoiden kanssa. Lisäksi laajaan yhteistyöverkostoon kuuluvat järjestöt,
muut Suomessa toimivat kristilliset kirkot ja uskonnolliset yhteisöt sekä kansainväli-
set toimijat. Yhdessä heidän kanssaan teemme työtä ihmisläheisemmän kirkon ja
yhteiskunnan puolesta.

Strategian visio on seuraava:

Kirkkohallituksen visio 2026

- Kirkkohallitus on rohkea uudistaja ja edelläkävijä kirkon parhaaksi.

Strategian missio on seuraava:

Kirkkohallituksen missio

- Edistämme uskon, toivon ja rakkauden toteutumista kirkossa ja
muualla yhteiskunnassa hoitamalla ja kehittämällä kirkon yhteistä
hallintoa, taloutta ja toimintaa.

Kirkkohallituksen toiminta noudattaa seuraavia arvoja:

Kirkkohallituksen arvot

- **Usko:** Liitymme maailmanlaajaan Kristuksen kirkkoon ja sen uskoon.
- **Toivo:** Vahvistamme luottamusta tulevaisuuteen.
- **Rakkaus:** Toimimme vuorovaikutteisesti, vastuullisesti ja
oikeudenmukaisesti.

Kirkon eläkerahastolla on erillinen painopistetaulukko, jossa kuvataan eläkerahaston toiminnan tavoitteita osana Kirkkohallituksen strategisia tavoitteita ja painopistealueita. Vuoden 2021 tavoitteiden toteutuminen on kuvattu luvussa 2.8.

Kirkon eläkerahaston painopistetaulukko on valittu seuraavat neljä strategista tavoitetta vuodelle 2022:

Kirkon eläkerahaston painopistealueet

- **Ovet auki ulospäin:** Vahvistamme Kirkon eläkerahaston roolia merkityksellisenä ja luotettavana toimijana osallistumalla aktiivisesti alan keskusteluun ja kehittämällä vaikuttamistoimintaamme. Eläkerahasto haluaa säilyttää edelläkävijän maineen vastuullisessa sijoittamisessa Suomessa ja teemme aktiivista yhteistyötä alan muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyöverkostojen merkitys kasvaa ja Kirkon eläkerahasto osallistuu alan uusien toimintatapojen kehittämiseen.
- **Ovet auki kirkkoon ja kasvuun:** Eläkerahasto tukee seurakuntia sijoitusosaamista koskevissa kysymyksissä sekä tarjoaa seurakunnille malleja sijoitussuunnitelmien laatimiseen ja varainhoidon kilpailutukseen.
- **Ovet auki uusille mahdollisuuksille:** Kirkon eläkerahasto on oltava riittävän suuri eläkevastuuseen verrattuna. Eläkerahaston varoja hoidetaan tuottavasti, turvaavasti ja vastuullisesti.
- **Ovet auki tulevaisuuteen:** Noudatamme toiminnassamme kestävän kehityksen periaatteita. Eläkerahaston uusi ilmastostrategia ohjaa työtä kestävän kehityksen puolesta.

Sijoitustoiminnan strategisena tavoitteena on eläkevastuun kattamiseksi tapahtuva varojen kartuttaminen tuottavasti, turvaavasti ja vastuulliset näkökohdat huomioiden. Strategisen tavoitteen tarkoituksena on varmistaa, että eläkerahasto pystyy suoriutumaan tulevista eläkkeistä ja pystyy tasaamaan seurakuntien eläkemaksun kehitystä.

Kirkon eläkerahasto on sitoutunut vastuulliseen sijoittamiseen ja tavoitteena on pysyä vastuullisen sijoittamisen edelläkävijänä Suomessa. Tämä tarkoittaa, että vastuullisuusnäkökohdat huomioidaan kaikessa sijoitustoiminnassa. Sijoitustoiminnassa noudatetaan eläkerahaston johtokunnan hyväksymiä vastuullisen sijoittamisen ohjeita (2018) ja PRI-periaatteita.

Eläkerahaston johtokunta hyväksyi uuden ilmastostrategian 17.6.2021. Uudessa ilmastostrategiassa tavoitteena on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä

edellyttäen, että sijoitusympäristö mahdollistaa sen. Strategian välitavoitteita vuodelle 2025 ovat likvidien osake- ja korkosijoitusten hiili-intensiteetin vähentäminen 25 prosentilla, vihreiden teemasijoitusten osuuden lisääminen 10 prosenttiin sijoituksista, sekä päästöttömän lämpöenergian käyttäminen kaikissa suorissa kiinteistöisijoituksissa. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi eläkerahasto on tunnistanut kolme pääasiallista ilmastonmuutostyökalua: hiilijalanjäljen vähentäminen, ilmasto- ratkaisuihin sijoittaminen ja vaikuttaminen.

2.2 Hallinto

Kirkkohallituksen täysistunto toimii Kirkon eläkerahaston hallituksena. Kirkon eläkerahaston varojen sijoitustoiminnasta vastaavat Kirkkohallituksen täysistunto ja Kirkkohallituksen täysistunnon toimikaudekseen asettama Kirkon eläkerahaston johtokunta. Johtokunnan tehtävät on määriteltä kirkkojärjestyksen 22 luvun 6 §:ssä. Tämän lisäksi Kirkon eläkerahaston johtokunnan toimintaa ohjaa johtosääntö, jonka Kirkkohallituksen täysistunto vahvisti 27.5.2021.

Kirkon eläkerahaston johtokunnan tehtävänä on:

- 1) päättää sijoitustoiminnassa käytettävistä sijoitusmuodoista ja niissä sovellettavista periaatteista
- 2) päättää sijoitusten jakautumisesta eri sijoitusmuotoihin ja niiden tuottotavoitteista
- 3) päättää sijoitusten riskienhallinnassa noudatettavista periaatteista
- 4) hyväksyä vuosittain Kirkon eläkerahaston varojen sijoitussuunnitelma
- 5) päättää omaisuudenhoitajista ja näiden kanssa laadittavista sopimuksista
- 6) päättää niistä sijoitussuunnitelmassa määritellyistä yksittäisistä sijoituksista, jotka on määrätty johtokunnan tehtäväksi
- 7) huolehtia sijoitustoiminnan kokonaisuuden valvonnasta

Kirkkohallitus voi siirtää johtokunnalle myös muita toimivaltaansa kuuluvia eläkevarojen sijoittamiseen liittyviä tehtäviä.

Vuoden 2021 aikana pidettiin yhdeksän johtokunnan kokousta. Johtokunnan kokousten varsinaisten jäsenten läsnäolo prosentti oli 80 % (vuonna 2020: 75 %). Eläkerahaston sijoitustoimintaa valvovat Finanssivalvonta, eläkerahaston tilintarkastajat

sekä sisäiset tarkastajat. Lisäksi Suomen Sijoitustutkimukselle on ulkoistettu limiitti-valvontatehtäviä.

Kirkon eläkerahaston johtokunta valittiin Kirkkohallituksen täysistunnon kokouksessa 26.8.2020. Johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin toimitusjohtaja Pasi Strömberg (varajäsen toimitusjohtaja Timo Toropainen). Johtokunnan muut jäsenet ovat toiminnanjohtaja Jussi Junni (varajäsen neuvottelupäällikkö Anne Kaitainen), hallintojohtaja Risto Hämäläinen (varajäsen hallintojohtaja Juha Silander 1.6.2021 alkaen Juha Tuohimäen tilalle), toiminnanjohtaja Paula Aaltonen (varajäsen lakimies Pekka Pietinen), sijoitusjohtaja Ari Huotari (varajäsen kiinteistöjohtaja Seppo Kosola), johtaja Hanna Hiidenpalo (varajäsen toimitusjohtaja Hannu Hokka), sijoitusjohtaja Tomi Viia (varajäsen lakimies Timo von Boehm), puheenjohtaja Tarja Kantola (varajäsen Heikki Sorvari) ja puheenjohtaja Jonna Voima (varajäsen johdon neuvonantaja Keijo Karhumaa). Johtokunnan varapuheenjohtajana toimii toiminnanjohtaja Jussi Junni ja sihteerinä sijoitusjohtaja Ira van der Pals. Johtokunnan toimikausi päättyy 31.5.2024.

2.3 Eläkkeiden rahoitus

Eläketoiminnan tärkein vuosittain seurattava mittari on, miten suurelta osin eläketoiminnan tulot riittävät eläketoiminnan menoihin (eläkkeet ja eläkehallintomenot). Eläke-ennusteen mukaan vuosittaiset eläketoiminnan menot kasvavat nopeammin kuin eläketoiminnan tulot, joten vuodesta 2017 alkaen rahastosiirto on ollut negatiivinen eli eläkkeitä rahoitetaan osin myös eläkerahaston sijoitustoiminnan tuotoilla. Vuonna 2021 eläketoiminnan menot olivat 36,4 milj. euroa eläketoiminnan tuloja suuremmat.

Eläketoiminta kehittyi talousarvioon ja edelliseen vuoteen verrattuna seuraavasti:

(1 000 euroa)	TA2021	TP2021	TP2020	Muutos tp 2020–2021
Eläketoiminnan tulot	193 100 000	193 853 886	192 976 326	0,45 %
Eläketoiminnan menot	-231 600 000	-230 287 549	-224 521 586	2,57 %
Siirto rahastoon	-38 500 000	-36 433 663	-31 545 260	15,50 %

Eläketoiminnan tuloihin sisältyy työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksujen sekä eläkerahastomaksun lisäksi Työllisyysrahaston maksama osuus 5,3 milj. euroa (vuonna 2020: 5,3 milj. euroa).

Vuonna 2021 kirkon eläkemaksun perusteena oleva palkkasumma oli 500,2 milj. euroa (vuonna 2020: 495,6 milj. euroa). Muutosta edelliseen vuoteen verrattuna oli 0,93 % (vuonna 2020: -1,9 %).

Seurakuntien palkkaperusteinen eläkemaksu vuodelle 2021 oli 28,7 %; eläkemaksu sisältää myös työntekijöiltä perittävän työntekijäin eläkelain mukaisen työntekijöiden eläkemaksun. Kirkon keskusrahaston ja kirkollisten yhdistysten palkkaperusteinen eläkemaksu vuodelle 2021 oli 34,5 %; eläkemaksu sisältää myös työntekijöiltä perittävän työntekijäin eläkelain mukaisen työntekijöiden eläkemaksun. Vuonna 2021 eläkemaksut pysyivät edellisen vuoden tasolla. KEVA laskuttaa työnantajilta kuukausittain palkkaperusteisen eläkemaksun.

Kirkollisveroperusteisen eläkerahastomaksun kerääminen käynnistyi vuonna 2013. Kirkolliskokouksen vahvistama eläkerahastomaksun vuodelle 2021 oli 5 % (vuonna 2020: 5 %). Eläkerahastomaksun tuotto vuonna 2021 oli 44,8 milj. euroa (vuonna 2020: 44,1 milj. euroa).

Eläkerahastosiirrot vuosina 2013–2021 (milj. euroa):

Joulukuussa 2021 valmistuneiden kirkon eläkemenoennusteen ja eläkevastuulaskelman mukaan KiEL-eläkevastuu on 31.12.2021 n. 4 943 milj. euroa (vuonna 2020: 4 895 milj. euroa). Eläkevastuusta on kerrottu lisää tilinpäätöksen liitetiedoissa.

2.4 Tilastotietoa kirkon eläkkeistä

Kirkon eläkkeitä ja kuntoutuksia koskevia hakemuksia saapui Kevaan vuonna 2021 1 789, mikä oli 4,3 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2020. Vanhuuseläkehakemusten määrä nousi 2,4 prosenttia. Nousua (6,1 %) oli myös ammatillista kuntoutusta koskevissa hakemuksissa. Sen sijaan muiden eläkelajien hakemusmäärät laskivat.

Osittaisten varhennettujen vanhuuseläkkeiden hakemusmäärä laski 13,2 prosenttia. Myös työkyvyttömyyseläkkeitä haettiin vähemmän kuin vuotta aiemmin: täysissä työkyvyttömyyseläkkeissä (sis. kuntoutustuet) laskua oli 9,5 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkehakemusten (sis. osakuntoutustuet) määrä laski 1,9 prosenttia. Yhtään työuraeläkehakemusta ei saapunut. Työuraeläke on tarkoitettu niille, joiden työkyky on heikentynyt pysyvästi ja joilla on takanaan vähintään 38 vuoden työura raskaassa ja kuluttavassa työssä. Perhe-eläkehakemuksia tuli 12,7 prosenttia edellisvuotta vähemmän.

Kirkon eläkkeitä koskevien hakemusten määrä eläkelajeittain 2021 ja 2020

Eläkelaji	2021	2020	Muutos, %
Vanhuuseläkkeet	590	576	2,4
Osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	99	114	-13,2
Täydet työkyvyttömyyseläkkeet	579	640	-9,5
Osatyökyvyttömyyseläkkeet	206	210	-1,9
Työuraeläkkeet	0	1	-100
Perhe-eläkkeet	158	181	-12,7
Osa-aikaeläkkeet	0	0	..
Muut eläkeasiat	0	0	..
Kuntoutus	157	148	6,1
Kaikki	1 789	1 870	-4,3

Lähde: Keva

Vuonna 2021 Keva teki 1 823 kirkon eläkkeitä ja kuntoutusta koskevaa päätöstä, tämä oli 3,3 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Kirkon eläkkeitä koskevien päätösten määrä eläkelajeittain 2021 ja 2020

Eläkelaji	2021	2020	Muutos, %
Vanhuuseläkkeet	599	585	2,4
Osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	99	114	-13,2
Täydet työkyvyttömyyseläkkeet	596	648	-8
<i>joista uusia päätöksiä</i>	207	226	-8,4
Osatyökyvyttömyyseläkkeet	216	211	2,4
<i>joista uusia tai ennakkopäätöksiä</i>	99	100	-1
Työuraeläkkeet	0	1	-100
Perhe-eläkkeet	158	181	-12,7
Osa-aikaeläkkeet	0	0	..
Muut eläkeasiat	0	0	..
Kuntoutuspäätökset	155	146	6,2
Kaikki	1 823	1 886	-3,3

Lähde: Keva

Vuonna 2021 kirkon vanhuuseläkehakemukset käsiteltiin keskimäärin 7 päivässä (ed. vuonna 11 pv:ssä) ja työkyvyttömyyseläkkeet 32 päivässä (ed. vuonna 37 pv:ssä). Nopeimmin – keskimäärin 2 päivässä – käsiteltiin osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet. Kirkon työkyvyttömyyseläkkeitä koskevista hakemuksista Keva hylkäsi 25,4 prosenttia. Kuntoutuspäätöksistä hylkääviä oli 36,9 prosenttia.

Kirkon eläkehakemusten kokonaiskäsitelyaika päivinä 2021

Eläkelaji	pv
Vanhuuseläkkeet	7
Osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	2
Työkyvyttömyyseläkkeet	32
Perhe-eläkkeet	11
Kuntoutuslupaukset	10

Lähde: Keva

Kirkon eläkepäätösten itseoikaisumenettely

Vuonna 2021 Keva käsitteli niin sanotussa itseoikaisumenettelyssä yhteensä 27 Kevan päätöksiä koskevaa valitusta, jotka oli tehty Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle. Niistä 19 liittyi työkyvyn arviointiin. Kaikista valituksista Keva oikaisi kokonaan 3,7 prosenttia ja työkyvyn arviointia koskevista valituksista 5,3 prosenttia. Keva käsitteli vuonna 2021 myös yhden vakuutusosikeudelle tehdyn valituksen, joka

koski Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan antama päätöstä. Valitus koski työkyvyn arviointia ja sitä ei oikaistu.

Eläkkeelle siirtyneet

Kirkon palveluksesta siirtyi vuonna 2021 eläkkeelle 535 henkilöä. Eläkkeelle siirtyneitä oli 46 henkilöä enemmän kuin vuonna 2020. Myös uuden osatyökyvyttömyyseläkkeen aloittaneet lasketaan eläkkeelle siirtyneiksi, vaikka henkilö jatkaisikin työssä eläkkeen ohella. Osittain varhennetun vanhuuseläkkeen aloittaneita sen sijaan ei lasketa mukaan eläkkeelle siirtyneisiin.

Kirkon palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden lukumäärä ja keski-ikä eläkelajeittain 2021

Eläkelaji	Henkilöä	Keski-ikä, v
Vanhuuseläke	380	64,7
Täysi työkyvyttömyyseläke (sis. työraeläke)	33	59,3
Täysi kuntoutustuki eli määräaikainen työkyvyttömyyseläke	52	50,4
Osatyökyvyttömyyseläke (sis. osakuntoutustuki)	70	57,9
Kaikki	535	62,1

Kirkon palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä nousi 0,1 vuodella ja oli 62,1 vuotta. Vanhuuseläkkeille siirryttiin vuonna 2021 keskimäärin 64,7 vuoden iässä (64,6 vuoden iässä vuonna 2020). Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus oli 71 prosenttia kaikista eläkkeelle siirtyneistä.

2.5 Sijoitustoiminta

Eläkerahaston omaisuuden arvo 31.12.2021 oli 1 972 milj. euroa (vuonna 2020: 1 762 milj. euroa) arvostettuna markkinahintaan. Vuoden lopussa sijoitukset olivat hajautettuina seuraavasti:

Omaisuuslaji (eur)	2021	Osuus salkusta
Osakesijoitukset	965 493 269	49,0 %
<i>Likvidit osakesijoitukset</i>	860 482 911	43,6 %
Suomi	193 903 782	9,8 %
Eurooppa	172 068 424	8,7 %
Pohjois-Amerikka	175 898 224	8,9 %
Japani	39 837 521	2,0 %
Kehittyvät markkinat	160 406 102	8,1 %
Globaalit/sektori	118 368 857	6,0 %
<i>Muut osakesijoitukset</i>	105 010 358	5,3 %
Pääomasijoitukset	105 010 358	5,3 %
Korkosijoitukset	626 574 018	31,8 %
<i>Likvidit korkosijoitukset</i>	501 501 428	25,4 %
Rahamarkkinasijoitukset	120 503 212	6,1 %
Valtio	23 303 569	1,2 %
Investment Grade	56 113 001	2,8 %
High Yield	54 403 569	2,8 %
Vaihtovelkakirjalainat	47 504 676	2,4 %
Kehittyvät markkinat	70 292 940	3,6 %
Lyhyen koron sijoitukset	129 380 461	6,6 %
<i>Muut korkosijoitukset</i>	125 072 590	6,3 %
Vaihtoehtoiset korkosijoitukset	125 072 590	6,3 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset	379 833 831	19,3 %
Reaaliomaisuussijoitukset	335 349 879	17,0 %
Muut vaihtoehtoiset sijoitukset	44 483 953	2,3 %
Yhteensä	1 971 901 118	100,00 %

Kirkon eläkerahastolle vuosi 2021 oli tuotoiltaan erittäin hyvä. Vuoden 2021 sijoitustoiminnan nettotulos käyvin arvoin oli 14,3 %. Salkun reaalityttö 10,7 % ylitti sijoitussuunnitelmassa asetetun 3 prosentin reaalityttotavoitteen. Lisäksi salkun volatiliiteetti alitti asetetun 9,5 % riskitason, ollen 4,5 %. Eläkerahaston salkku voitti myös oman vertailuindeksinsä, jonka tuotto oli 12 %. Eläkerahaston pitkän aikavälin netto-tuotto (1991–2021) pysyi edelleen hyvänä, ollen vuoden lopussa 8,2 % p.a.

Kirkon eläkerahasto julkaisi vuonna 2021 uuden ilmastostrategian, jossa tavoitteena on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä. Vastuullinen sijoittaminen oli kiinteä osa eläkerahaston sijoituspäätöksentekoa vuonna 2021. Uusia sijoituksia tehtiin niin metsään kuin uusiutuvaan energiaan ja kestävään infrastruktuuriin. Eläkerahaston käyttämät osakeindeksirahastot siirtyivät Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisiin vertailuindekseihin. Korkosijoitusten puolella laajennettiin sijoituksia vihreisiin ja kestävä kehityksen joukkovelkakirjalainoihin uudella rahastolla.

Eläkerahaston johtokunta on laatinut vuodesta 2021 toimintakertomuksen sekä erillisen vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksen, jotka ovat tilinpäätöksen liitetiedoissa.

2.6 Eläkerahaston tunnuslukuja

Seuraavassa taulukossa esitetään eräitä eläkerahastoon liittyviä lukuja vuosilta 2016–2021 (rahasto arvostettuna markkinahintaan):

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rahasto 31.12. (milj. euroa)	1423	1542	1480	1676	1762	1972
Eläkemeno (milj. euroa)	179,7	201,5	209,8	217,9	224,5	223,4
Rahasto/eläkemeno (%)	7,9	7,7	7,1	7,7	7,8	8,8
KiEL-palkkasumma (milj. euroa)	508,4	498,2	497,7	505,4	495,6	500,2
Rahasto/palkkasumma (%)	2,80	3,10	2,97	3,32	3,56	3,94
Kokonaiseläkevastuu (mrd. eur)	4562	4631	4688	4795	4895	4943
Rahasto/eläkevastuu (%)	31,2 %	33,3 %	31,6 %	35,0 %	36,0 %	39,9 %

2.7 Riskienhallinta

Hyvä riskienhallintakäytäntö edellyttää riskien ja riskienhallintakeinojen määrittämistä, riskien allokointia ja hajauttamista sekä seuranta. Kirkon eläkerahasto laatii vuosittain riskienhallintasuunnitelman, jonka tarkoituksena on selvittää sijoitustoi-

mintaan liittyvät riskit päätöksentekijöille, sijoitustoiminnan valvojille sekä muille sidosryhmille. Kirkon eläkerahaston johtokunta hyväksyi riskienhallintasuunnitelman vuodelle 2021 kokouksessaan 28.1.2021.

KER arvioi kirkon jäsenmäärän, kirkollisverotulojen sekä kirkon eläkejärjestelmän piirissä olevan henkilömäärän alenemisen ja siitä seuraavan rahoituspohjan merkittävän heikkenemisen pitkällä aikajänteellä suurimmaksi strategiseksi riskiksi.

Sijoitustoiminnan kannalta suurin riski on, että tuottotavoite ei toteudu pitkällä aikavälillä. Rahaston pitkän aikavälin reaaliuottotavoite on 3,0 %. Kirkon eläkerahaston pitkän aikavälin vuotuisen riskitason tavoite on 9,5 %. Numeerisella riskitasolla tarkoitetaan sijoitustoiminnan tuottojen vaihteluja eli volatilitteettia. Tuottotavoite määräytyy eläkejärjestelmän kulloisenkin rahoitustilanteen mukaan ja päätetään sijoitusstrategiassa. Sijoitustoiminnan tuoton ja riskin kehittymistä seurataan pitkällä aikavälillä osana vuosittain laadittavaa eläkerahaston toimintakertomusta sekä lyhemmillä aikaperiodeilla osana kuukausittaista raportointia. Tuottoa seurataan jatkuvasti sekä absoluuttisesti että vertaamalla sitä salkun vertailuindekseihin. Eläkerahaston tuotto- ja riskiraportit laaditaan kolmannen osapuolen (Suomen Sijoitustutkimus Oy) toimesta, jotta pystytään varmistumaan raporttien objektiivisuudesta.

Liitetiedoissa on kuvattu Kirkon eläkerahaston toimintaan liittyviä avainriskejä. Perinteisiin vahinkoriskeihin on varauduttu vakuutuksilla. Kirkon eläkerahaston vakuutusyhteistyökumppani pakollisten työtapaturma- ja ammattitautivakuutusten sekä muiden vakuutusten osalta on IF Vahinkovakuutus Oy.

2.8 Kirkon eläkerahaston tulokortti

TULOSKORTTI 2021				
Kirkon eläkerahasto (KER)				
Tehtäväalue	Tavoite	Keinot	Avainmittarit	Seuranta
Edunvalvonta ja vaikuttaminen	KER on tunnettu toimija.	Osallistumme alan yhteistyöhön eri yhdistyksissä, etujärjestöissä ja aloitteissa (Työeläkevaikuttajat, Eläkesäätiöyhdistys, Finland's Sustainable Investment Forum, Principles for Responsible Investment, Eläketurvakeskus, Carbon Disclosure Project).	1) Luottamustoi- mien lkm./tapaa- misten lkm./esiintymisen lkm. säilyy saavutetulla tasolla.	
		Teemme yhteistyötä muiden sijoittajien kanssa.	1) Tapaamisten lkm./esiintymisten lkm. säilyy saavutetulla tasolla.	
		Päivitämme verkkosivujamme ja viestimme aktiivisesti. Julkaisemme KER:in uutiskirjeen.	2) Lisäämme uutta materiaalia KERin omille verkkosivuille (uutiskirje ja tulostiedot).	
	Vastuullinen sijoittaminen on osa normaalia sijoitustoimintaa.	PRI (Principles for Responsible Investment) -periaatteet ohjaavat toimintaamme.	3) KERin PRI:n vuosisiraportin saama arvio on parempi kuin muiden instituutiosijoittajien (asset owner).	
		Edellytämme, että yhteistyökumppanimme ovat sitoutuneita vastuulliseen sijoitustoiminnan toteuttamiseen ja edistämiseen.	4) Varainhoitajien saamat arviot kehittyvät vuosittaisessa vastuullisuusarvioinnissa.	
	KER on edelläkävijä vastuullisessa sijoittamisessa Suomessa.	Teemme aktiivista yhteistyötä alan toimijoiden (sijoittajat/palveluntarjoajat) kanssa. Osallistumme alan uusien toimintatapojen kehittämiseen.	5) Seuraamme näkyvyyttä mediassa. Esiintymisten, artikkelien ja luentojen lkm.	

Seurakuntien toiminnan kehittämisen ja tukeminen	Seurakuntien sijoitusosaaminen on paremmalla tasolla.	Tuemme seurakuntia sijoitusosaamista koske- vissa kysymyksissä.	6) Vastaamme kaikkiin seurakuntien kysymyksiin ja seuraamme seurakuntakontaktien lkm.	
		Tarjoamme malleja sijoitusuunnitelmien laatimiseen sekä varainhoidon kilpailutukseen.	7) Mallipohjat ovat käytössä seurakunnissa.	
Koko kirkon yhteiset tehtävät	Kirkon eläkerahasto on riittävän suuri eläkevastuuseen verrattuna.	Hoidamme eläkerahaston varoja tuottavasti, turvaavasti ja vastuullisesti.	8) Rahaston tuotto on vähintään johtokunnan asettaman tuottotavoitteen suuruinen.	
		Laadimme vuosittain eläkemenoennusteen ja eläkevastuulaskelman. Arvioimme laskemien perusteella työnantajan eläkemaksun ja eläkerahastomaksun suuruuden ja keskinäisen suhteen.	8) Rahastosiirto on ennusteen mukainen.	
Kirkkohallituksen strategian mukaiset hankkeet	Kirkon työ kestävän kehityksen puolesta vahvistuu. Kirkon ilmastotavoitteet huomioidaan Kirkon eläkerahaston toiminnassa.	Kirkon eläkerahaston ilmastomuutosstrategia ohjaa työtä kestävän kehityksen puolesta. Ilmastostrategiaa päivitetään säännöllisesti.	9) Ilmastomuutosstrategian mittareita seurataan vuosittain vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksessa. Mittareiden tulokset paranevat edelliseen vuoteen verrattuna.	

1. Luottamustoimien, esiintymisten ja tapaamisten määrä on säilynyt saavutetulla tasolla. Luottamustoimien määrä on edellisen vuoden tasolla ja paikkoja oli vuoden 2021 lopussa 12 kappaletta (12). Aktiivinen yhteistyö sidosryhmien kanssa on jatkunut, pidimme vuoden 2021 aikana esityksen yhdeksässä (6) tilaisuudessa. Koronapandemia vaikutti tilaisuuksien järjestämiseen ja suurin osa tilaisuuksista oli virtuaalisia. Lisäksi eläkerahastolla on paikat Telan sijoitusten raportointiryhmässä, yhteiskuntasuhteiden yhteistyöryhmässä ja sijoitusasiain neuvottelukunnassa. (suluissa edellisen vuoden tilanne)
2. Tavoite toteutui. Eläkerahaston verkkosivuja päivitettiin ja tulostiedot julkaistiin kvartaaleittain verkkosivuilla. Lisäksi vuoden 2021 aikana julkaistiin neljä tiedotetta ja kaksi uutiskirjettä, toisessa uutiskirjeessä aiheena oli kysely vastuullisesta sijoittamisesta.

3. Tavoitteen arviointi on kesken. PRI-vuosiraportti (Principles for Responsible Investment) saadaan vasta vuoden 2022 aikana. PRI otti käyttöön uuden raportointikehyksen vuonna 2021. Käyttönoton tuomien teknisten haasteiden vuoksi, Kirkon eläkerahasto ja muut PRI-allekirjoittajat joutuvat odottamaan raportoinnin tuloksia kesään 2022 asti.
4. Varainhoitajille tehtävästä vuosittaisesta vastuullisuuskyselystä on muodostunut tärkeä työkalu, eläkerahasto on ollut tässä alan edelläkävijä. Kirkon eläkerahasto selvitti vuoden 2021 kyselyssä varainhoitajiensa aktiivisuutta ilmastotyöskentelyssä. Likvidien osake- ja korkosijoitusten varainhoitajat ovat, yhtä lukuun ottamatta, määrittäneet omat ilmastoperiaatteensa ml. hiilineutraaliustavoitteensa. Reaaliomaisuussijoitusten (kiinteistöt, infrastruktuuri ja metsä) ja epälikvidien korkosijoitusten puolella varainhoitajista noin 75 prosenttia on laatinut ilmastoperiaatteet ja noin 50 prosenttia on asettanut hiilineutraaliustavoitteet. Kaikki likvidit osake- ja korkovarainhoitajat noudattavat TCFD-ilmastoraportointisuositusta, ja vastaava luku reaaliomaisuus- ja epälikvidien korkosijoitusten puolella on yli 50 prosenttia.
5. Mediassa julkaistiin vuonna 2021 19 (11) eläkerahastosta kertovaa juttua tai tiedotetta. Eläkerahaston on kertonut toiminnastaan vuoden aikana useissa erilaisissa tilaisuuksissa, esiintymisiä 9 (6) kappaletta. (suluissa edellisen vuoden tilanne)

Vuoden 2021 aikana kehitimme uusia toimintatapoja seuraavilla tavoilla:

- a. Kirkon eläkerahasto julkaisi vuonna 2021 uuden ilmastostrategian, jossa kunnianhimoisena tavoitteena on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä. Uuden strategian myötä kerätään paljon uutta tietoa, ja ilmastoraportointi onkin keskeinen osa vastuullisen sijoittamisen toimintakertomusta. Ilmastostrategiatyöskentelyn tukemiseksi, eläkerahasto liittyi vuoden aikana IIGCC-sijoittajaverkostoon ja Paris Aligned Investment Initiative Net Zero Asset Owner -päästösitoumukseen.
 - b. Vastuullinen sijoittaminen on ollut kiinteä osa eläkerahaston sijoituspäätöksentekoa vuonna 2021. Uusia sijoituksia on tehty niin metsään kuin uusiutuvaan energiaan ja kestävään infrastruktuuriin. Eläkerahaston käyttämät osakeindeksirahastot ovat ottaneet merkittävän kehitysaskeleen siirtymällä Pariisin ilmastopimuksen mukaisiin vertailuindekseihin. Korkosijoitusten puolella laajennettiin sijoituksia vihreisiin ja kestävän kehityksen joukkovelkakirjalainoihin uudella rahastolla.
 - c. Eläkerahasto keräsi ensimmäistä kertaa tietoa kirkon työntekijöiden tietotasosta ja toiveista vastuulliseen sijoittamiseen liittyen. Tulokset osoittivat, että luottamus Kirkon eläkerahastoon on hyvällä tasolla, ja suurin osa vastaajista koki tietävänsä mitä vastuullinen sijoittaminen on. Kyselyn tulosten avulla eläkerahastolla on hyvä pohja lähteä päivittämään vastuullisen sijoittamisen ohjeita vuonna 2022.
6. Vuoden 2021 aikana eläkerahastolla oli 9 (6) seurakuntien sijoitusasioihin liittyvää konsultointia; yhteydenpito tapahtui pääasiassa puhelinkeskustelujen ja sähköpostien avulla. Lisäksi pidimme seurakunnille esityksen Turun arkkihiippakunnan talouspäälliköiden ja kiinteistöjohdon seminaarissa syyskuussa Säkylässä. Seurakuntakontaktien määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna. (Suluissa edellisen vuoden tilanne.)
 7. Eläkerahasto tarjoaa seurakunnille mallit sijoitussuunnitelmien laatimiseen sekä varainhoidon kilpailutukseen. Mallipohjien päivitystyö on vielä kesken.
 8. Rahaston tuotto vuonna 2021 oli 14,3 %, tuotto ylitti pitkän aikavälin 3 prosentin reaaliuottotavoitteen ja oli selkeästi parempi kuin rahaston vertailuindeksin tuotto. Rahastosiirto vastasi ennustetta. Toteutunut alijäämä oli 36,4 miljoonaa euroa, kun arvio alijäämälle sijoitussuunnitelmassa oli 38,5 miljoonaa euroa.

9. Eläkerahaston ilmastostrategian päivitys hyväksyttiin 17.6.2021. Uuden ilmastostrategian tavoitteena on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä edellyttäen, että sijoitusympäristö mahdollistaa sen. Strategian välitavoitteita vuodelle 2025 ovat likvidien osake- ja korkosijoitusten hiili-intensiteetin vähentäminen 25 prosentilla, vihreiden teemasijoitusten osuuden lisääminen 10 prosenttiin sijoituksista, sekä päästöttömän lämpöenergian käyttäminen kaikissa suorissa kiinteistösijoituksissa.

Vuoden 2021 vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksessa on avattu ilmastostrategian mittareiden kehitystä. Mittareiden tulokset ovat parantuneet edelliseen vuoteen verrattuna. Likvidien osake- ja korkosijoitusten painotettu hiili-intensiteetti laski 6,4 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna. Vihreiden teemasijoitusten osuus sijoituksista kasvoi ja oli 6,5 prosenttia vuoden 2021 lopussa (4,4 %). Puolet salkun suorista kiinteistösijoituksista käyttää päästötöntä lämpöenergiaa, kun kahdessa kohteessa siirryttiin vuoden 2021 aikana päästöttömään lämpöenergiaan. (Suluissa edellisen vuoden tilanne.)

2.9 Kirkon eläkerahaston eläketoiminnan talousarvion toteumavertailu 1.1.–31.12.2021

Tuloslaskelma (eur)	TP2021	TA2021	TP2020	Tot. %
Maksutulot	193 853 886	193 100 000	192 976 326	100,4 %
KiEL-maksut	144 174 182	144 900 000	143 571 653	99,5 %
Eläkerahastomaksu	44 755 161	43 700 000	44 095 846	102,4 %
TVR-maksut	4 924 543	4 500 000	5 308 827	109,4 %
Eläkemenot	-230 287 549	-231 600 000	-224 521 586	99,4 %
Eläkemenot	-228 246 616	-229 100 000	-222 212 914	99,6 %
Hallintomenot (KEVA)	-2 040 933	-2 500 000	-2 308 672	81,6 %

2.10 Tulevaisuuden näkymät

Eläkerahaston sijoitustoiminta

Sijoitussuunnitelma vuodelle 2022 hyväksyttiin eläkerahaston johtokunnan kokouksessa joulukuussa 2021. Alla olevassa taulukossa on esitetty eläkerahaston omaisuusluokkakohtainen perusallokaatio vuodelle 2022. Omaisuusluokan muodostavat sijoitukset, jotka reagoivat yhdenmukaisesti talouden muutoksiin. Yhteisvaihtelu eri omaisuusluokkien välillä on vähäisempää kuin omaisuuslajin sijoitusten keskinäinen yhteisvaihtelu. Hajauttamalla sijoitukset eri omaisuusluokkiin rahaston kokonaisriski pienenee. Eläkerahaston käyttämät omaisuusluokat ovat korko-, osake- ja vaihtoehtoiset sijoitukset. Vuoden 2020 alussa omaisuusluokkien määrittelyä muutettiin niin, että pääomasijoitukset (private equity) siirtyivät vaihtoehtoista sijoituksista osakesijoituksiin ja vaihtoehtoiset korkosijoitukset siirtyivät vaihtoehtoista sijoituksista korkosijoituksiin.

Sijoitusvuosi 2022 on alkanut epävarmoissa merkeissä. Alkuvuoden 2022 markkinoiden korjaus liittyy osakkeiden korkeisiin arvostuksiin, ei niinkään reaalitalouden heikkenemiseen. Yleistä hermostuneisuutta markkinoilla ovat lisänneet omikronvirus ja geopolitiittinen epävarmuus Ukrainassa. Ukrainan ja kansainvälisen yhteisön ponnisteluista huolimatta Venäjä käynnisti 24.2.2022 laajamittaiset Ukrainaan kohdistuvat sotatoimet. Markkinareaktio on näkynyt negatiivisena tuottona Kirkon eläkerahaston sijoitussalkussa, ja salkun arvo on pienentynyt vuoden 2021 lopun tilanteesta. Salkun koko 28.2.2022 oli noin 1 880 miljoonaa euroa, kun salkun arvo vuoden 2021 lopussa oli 1 972 miljoonaa euroa.

Sotatoimet Ukrainassa näkyvät etenkin öljyn ja kaasun, mutta myös muiden raaka-aineiden hinnoissa, kun Venäjää on ryhdytty sulkemaan ulos kansainvälisestä kaupasta. Pakotteiden lopullista vaikutusta globaaliin talouteen on vielä hankala ennustaa. Uhkakuvana on pidetty pidempään jatkuvaa korkeaa inflaatiota. Lisäksi Euroopan osalta on myös odotettavissa negatiivisia vaikutuksia talouskasvuun kasvaneen epävarmuuden myötä. Markkinoilla onkin siirrytty hinnoittelemaan pienempää todennäköisyyttä koronnostoilta Yhdysvalloissa, ja myös odotukset EKP:n ensimmäisestä koronnostosta näyttäisivät siirtyneen hieman pidemmälle.

Eläkerahaston perusallokaatio vuodelle 2022

Omaisuuksiluokka	Peruspaino	min	max
Korkosijoitukset	33 %	25 %	55 %
Osakesijoitukset	48 %	30 %	55 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset	19 %	5 %	30 %
Yhteensä	100 %		

Rahaston pitkän aikavälin reaalituottotavoite on 3,0 %, riskitasolla 9,5 %. Tuotto-odotus perustuu omaisuusluokkien pidemmän aikavälin tulevaisuuden tuotto-odotuksiin. Esimerkiksi osakkeet ovat historiallisesti tuottaneet pitkiä korkosijoituksia enemmän, mutta samalla tuottojen vaihtelut ovat olleet suurempia kuin korkosijoituksilla.

Sijoitussuunnitelma sisältää myös suunnitelman vastuullisen sijoittamisen osalta. Suunnitelmassa kerrotaan, kuinka vastuullista sijoittamista toteutetaan käytännössä eläkerahastossa. Suunnitelma on jäsennetty PRI:n vastuullisen sijoittamisen periaatteiden mukaisesti. Vastuullisen sijoitustoiminnan kehittämisessä, reagoivassa toiminnassa sekä vaikuttamisessa on käytetty apuna ulkopuolisia palveluntarjoajia. Vastuullisesta sijoittamisesta on kerrottu enemmän erillisessä vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksessa.

Eläkejärjestelmän rahoittaminen

Eläkerahaston johtokunnan tehtävänä on seurata Kirkon eläkerahaston riittävyyttä ja tehdä vuosittain esitys kirkkohallitukselle seuraavana vuonna perittävän työnantajan eläkemaksun ja eläkerahastomaksun suuruudesta. Tarvittavan maksutason suuruutta tarkastellaan Kevan vuosittain laatiman eläkemenoennusteen sekä eläkevas-
tuulaskelman perusteella.

Eläkemenoennuste on laadittu kolmelle eri skenaariolle:

Perusskenaario, jossa työntekijämäärän kehitys on kytketty kirkollisveron tuottoon (kirkollisveron tuoton oletettu muutos on -1 % vuodessa vuoteen 2025 saakka, -1,5 % vuodessa vuosina 2026–2050 ja ei muutosta vuoden 2050 jälkeen).

Shokkiskenaario, jossa kirkollisveron tuoton ja vakuutettujen määrän oletetaan laskevan perusskenaariota nopeammin. Skenaariossa vuoden 2035 jälkeen saavutetaan vakuutettujen määrän vakiotaso, joka on noin 61,65 % vuoden 2018 tasosta.

Positiivinen skenaario, jossa kirkollisveron tuoton ja vakuutettujen määrän oletetaan laskevan perusskenaariota hitaammin. Skenaariossa vuoden 2050 jälkeen saavutetaan vakiotaso, joka on 75 % vuoden 2018 tasosta.

COVID-19-pandemian vaikutukset eivät ole kaikilta osin vielä arvioitavissa, mutta vuonna 2021 talous kehittyi suotuisasti ja myös kirkollisveron tuotto kasvoi. Kirkon eläkejärjestelmän vuoden 2021 palkkasumma jäi odotettua hieman pienemmäksi. Palkkasumma kasvoi kuitenkin vuoteen 2020 verrattuna ollen 500,2 milj. euroa (vuonna 2020: 495,6 milj. euroa). Tähän vaikutti osaltaan kesätyöntekijöiden ja määräaikaisten työntekijöiden palkkauksen vähentyminen pandemian vuoksi.

Eläkerahaston riittävyyttä on arvioitu ennusteessa jokaisen skenaarion osalta erikseen. Mikäli keskimääräinen reaalituotto-oletus 2090-luvulle saakka olisi 2,5 %, nykyinen rahasto olisi riittävän suuri perusskenaariossa. Mikäli keskimääräinen reaalituotto-oletus olisi yli 3 %, nykyinen rahasto olisi riittävän suuri shokkiskenaariossa. Positiivisessa skenaariossa keskimääräiseksi reaalituotto-oletukseksi riittäisi alle 2 %.

Kirkolliskokous käsitteli eläkemaksujen kehitystä marraskuun 2021 istunnossaan. Kirkolliskokous ja sen talousvaliokunta edellyttävät, että Kirkkohallitus valmistelee eläkemaksujen alentamista koskevan esityksen käsiteltäväksi vuoden 2023 talousarvioesityksen yhteydessä. Talousvaliokunnan näkemyksen mukaan eläkemaksujen alentaminen on toteutettava tasapuolisesti kaikkia työnantajia kohtaan riippumatta valittavasta toteutustavasta. Kirkon keskusrahaston ja kristillisten yhdistysten osalta esitys tulee valmistella kahden (2) prosenttiyksikön alentamisena palkkaperusteiseen eläkemaksuun. Seurakuntien osalta alentaminen voidaan toteuttaa joko eläkerahastomaksussa tai seurakuntien palkkaperusteisessa eläkemaksussa tai jakamalla se niiden kesken. Esitys tulee vähentämään eläkemaksuja arviolta 10 miljoonalla eurolla.

Työkyvyttömyyseläkkeiden kehitystä seurataan erittäin tarkasti. Mikäli työkyvyttömyyseläkkeiden määrä kasvaa ennustettua nopeammin, on syytä pohtia, otetaanko työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuuosuus jossain muodossa jälleen käyttöön. Kirkkolain 22 luvun 8 §:n 2)-kohdan mukaisesti Kirkon eläkerahastolle suoritetaan kirkolliskokouksen vahvistamien perusteiden mukaan määräytyvät työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuuosuudet. Tätä maksua ei ole kirkolliskokouksen päätöksellä peritty viime vuosina.

Eläkejärjestelmien yhdistäminen

Sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön yhteinen työryhmä selvitti vuonna 2018, onko työeläkejärjestelmässä mahdollista luopua kunnallisen ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmien erillisyydestä. Työryhmä esitti yksimielisesti, että kunnallinen eläkejärjestelmä ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmä olisi mahdollista ja tarkoituksenmukaista yhdistää. Yhdistämisen jälkeen yksityisten alojen ja kunta-alan työntekijät vakuutettaisiin samassa eläkejärjestelmässä eli työntekijän eläkelain

(TyEL) mukaisesti. Tämä tarkoittaisi sitä, että myös kunta-alan työnantajat voisivat siirtymäajan jälkeen järjestää lakisääteisen työeläketurvansa työeläkevakuutusyhtiössä, eläkekassassa tai eläkesäätiössä. Eläkelaitokset voisivat kilpailla työnantajien lakisääteisistä työeläkevakuutuksista yli sektorirajojen. Uudistuksessa nykyisestä Kevasta muodostettaisiin kaksi eläkelaitosta: Julkis-Keva ja TyEL-Keva. Alkuperäisen suunnitelman mukaan Keva aloittaisi yksityisen työeläketurvan järjestämisen 1.1.2027 alkaen.

Kirkon eläkerahasto antoi huhtikuussa 2019 lausunnon mietinnöstä. Lausunnossa todettiin, että kunta-alan, valtion, evankelis-luterilaisen kirkon ja Kelan henkilöstön eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (JuEL). Keva huolehtii koko julkisten alojen eläkelain mukaisen eläketurvan toimeenpanosta. Keva on tällä hetkellä erittäin kustannustehokas ja ammattimainen eläketurvan toimeenpanija. On valitettavaa, että näin erinomaisesti toimiva järjestelmä halutaan purkaa. Kirkon eläkerahasto piti kuitenkin lausunnossaan kunnallisen ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmien yhdistämishanketta tarkoituksenmukaisena, mikäli se on ensimmäinen askel kohti yhtä yhtenäistä eläkejärjestelmää. Kirkon eläkerahaston näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että seuraavassa vaiheessa järjestelmien yhtenäistämistä selvitetään myös muiden julkisten alojen eläketoimijoiden osalta.

Kirkon eläkejärjestelmän osalta ensimmäinen selvitys tehtiin syksyllä 2019. Tarkastelussa oli teoreettinen malli, jossa perustettaisiin uusi TyEL-vakuuttaja (TyEL-KER), joka ottaisi vastuulleen kirkon eläkejärjestelmän TyEL-tasoa vastaavat vastaiset ja maksussa olevat eläkkeet. Uudelle laitokselle muodostettaisiin TyEL:n mukainen vastuuelka. Kirkon eläkerahastosta siirrettäisiin varallisuutta uudelle laitokselle niin paljon, että tämä vastuuelka tulisi katetuksi ja uuden laitoksen vakavaraisuus olisi TyEL:n keskimääräistä tasoa. Koska tarkoituksena olisi, että julkisen alan työeläkevakuuttajan vakuutuskannan liittäminen ei aiheuttaisi maksutasovaikutuksia yksityisen alan työeläkejärjestelmälle, TyEL-järjestelmään olisi lisäksi siirrettävä neutralisointierä.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö asettivat elokuussa 2019 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus kunnallisen eläkejärjestelmän ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmän yhdistämisestä eläkejärjestelmien erillisyyttä tarkastelleen työryhmäraportin ehdotusten pohjalta. Työryhmä ei kuitenkaan runsaan kahden vuoden valmistelun aikana löytänyt sellaista ratkaisua, jonka kaikki työryhmässä mukana olleet olisivat hyväksyneet. Työryhmän työ päättyi syyskuussa 2021.

Vaikeimmaksi asiaksi työryhmän työssä osoittautui yhdistämisen kustannusneutraaliuden toteuttaminen. Jottei yksityisen sektorin eläkemaksu yhdistämisen myötä nousisi, tulisi kunnallisesta eläkejärjestelmästä eläkevastuiden lisäksi siirtää noin 15 miljardin euron erä yksityisen sektorin eläkejärjestelmään. Syynä on pääosin kuntasektorilla työskentelevien keskimääräistä pidempi elinikä. Tämän neutralointimaksun maksamisen suorittamistavasta oli työryhmän työn aikana monenlaisia malleja, mutta sellaista ratkaisua ei löydetty, jonka kaikki mukana olleet tahot olisivat hyväksyneet.

Osana em. valmistelua valtiovarainministeriö asetti 31.8.2020 työryhmän selvittämään vaihtoehtoja järjestää uudelleen nykyisin Kevan tuottamat valtion, kirkon, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin eläkkeiden toimeenpano, maksatus ja niihin liittyvät toiminnot, mikäli kunnallisen ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmien yhdistäminen toteutuisi. Työryhmä sai selvityksensä valmiiksi keväällä 2021, mutta raporttia ei annettu, koska päätyöryhmän työskentely päättyi tuloksettomana syyskuussa 2021. Kirkon edustajana työryhmään oli nimetty kirkkoneuvos Leena Rantanen ja 1.2.2021 lukien kirkkoneuvos Juha Tuohimäki.

Laki Suomen evankelis-luterilaisen Kirkon eläkerahastosta

Osana kirkkolain kokonaisuudistusta on valmisteltu lakia Suomen evankelis-luterilaisen Kirkon eläkerahastosta. Lakiluonnos on käsitelty kirkolliskokouksessa marraskuussa 2021 ja se on menossa eduskuntakäsittelyyn vuoden 2022 aikana.

Uuteen lakiin tullaan yhdistämään kirkkolaissa, kirkkojärjestyksessä ja evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta annetussa laissa olevat Kirkon eläkerahastoa koskevat säännökset. Uutena sääntelynä lakiin lisätään säännökset omistajaohjauksen periaatteista, velvollisuudesta pitää luottamustehtäviä koskevaa luetteloa, eturistiriitoja koskevista toimintaperiaatteista sekä johdon ja sen lähipiiriin kuuluvien liiketoimista. Laki tulee selventämään säätelyä Kirkon eläkerahaston osalta ja on linjassa muiden julkisten eläke toimijoiden säätelyn kanssa.

Tilinpäätös

3. Taloudellinen suoriutuminen

3.1 Tuloslaskelma 1.1.–31.12.2021

Tuloslaskelma (eur)	TP 2021	TP 2020
Maksutulot	193 853 886	192 976 325
KiEL-maksut	144 174 182	143 571 653
Eläkerahastomaksu	44 755 161	44 095 846
TVR-maksut	4 924 543	5 308 827
Eläkemenot	-230 287 549	-224 521 586
KiEL-eläkkeet	-208 343 522	-204 491 524
Kuntoutuskulut	-507 002	-122 524
Vilma-eläkkeet	-20 658 480	-19 619 289
Hallintomenot (KEVA)	-2 040 933	-2 308 672
Muut korjauserät/eläkkeiden clearing	1 262 388	2 020 424
RAHOITUSKATE	-36 433 663	-31 545 260
Sijoitustoiminnan tuotot	99 199 922	67 607 201
Sijoitustoiminnan kulut	-525 037	-972 594
RAHOITUS- JA SIOITUSTOIMINNAN KATE	62 241 222	35 089 347
Toimintakulut	-1 370 087	-341 091
Henkilöstökulut	-616 925	-566 418
Palveluiden ja tavaroiden ostot	-935 353	-1 048 748
Muut tuotot/korjauserät	182 191	1 274 075
RAHASTOITUVA TULOS	60 871 134	3 202 995

3.2 Tase 31.12.2021

Tase (eur)	2021	2020
Osakkeet ja osuudet	476 662 335	419 859 970
Sijoitukset	476 662 335	419 859 970
PYSYVÄT VASTAAVAT	476 662 335	419 859 970
Muut saamiset	19 117 660	20 404 052
Siirtosaamiset	11 269 712	10 929 318
Lyhytaikaiset saamiset	30 387 372	31 333 370
Saamiset	30 387 372	31 333 370
Osakkeet ja osuudet	978 224 210	968 396 277
Muut arvopaperit	70 237 880	77 243 412
Rahoitusarvopaperit	1 048 462 089	1 045 639 689
Rahat ja pankkisaamiset	7 205 728	4 851 506
VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 086 055 189	1 081 824 565
VASTAAVAA	1 562 717 524	1 501 684 535
Peruspääoma	1 207 627 630	1 207 627 630
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä	289 729 715	254 981 459
Tilikauden ylijäämä	60 871 134	34 748 256
Oma pääoma	1 558 228 479	1 497 357 345
Ostovelat	5 554	26 803
Muut velat	88 605	117 484
Siirtovelat	4 394 886	4 182 903
Lyhytaikainen vieras pääoma	4 489 045	4 327 190
Vieras pääoma	4 489 045	4 327 190
VASTATTAVAA	1 562 717 524	1 501 684 535

3.3 Rahoituslaskelma 1.1.–31.12.2021

Rahoituslaskelma (eur)	2021	2020
Eläketoiminnan rahavirta		
Rahoituskate	-36 433 664	-31 545 260
Sijoitustoiminnan rahavirta	98 674 885	66 634 607
Rahoitus- ja sijoitustoiminnan kate	62 241 222	35 089 347
Muu toiminta	-1 370 088	-341 091
Eläketoiminnan nettorahavirta	60 871 134	34 748 256
Rahoitustoiminnan rahavirta		
Investoinnit		
Sijoitukset	-56 802 364	-44 807 253
Lainakannan muutokset		
Lyhytaikaisten velkojen muutos	161 855	-104 631
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Lyhytaikaisten saamisten muutos	945 998	-4 038 170
Muut maksuvalmiuden muutokset		-871 013
Yhteensä		-4 909 183
Rahoitustoiminnan nettorahavirta	-55 694 511	-49 821 066
Rahavarojen muutos	5 176 623	-15 072 810
Rahavarat 31.12.		
Rahat ja pankkisaamiset	7 205 728	4 851 506
Rahoitusarvopaperit	1 048 462 089	1 045 639 689
Yhteensä	1 055 667 817	1 050 491 195
Rahavarat 1.1.		
Rahat ja pankkisaamiset	4 851 506	26 258 369
Rahoitusarvopaperit	1 045 639 689	1 039 305 636
Yhteensä	1 050 491 195	1 065 564 005
Rahavarojen muutos	5 176 623	-15 072 810

3.4 Kirkkohallituksen esitys tuloksen käsittelystä

Kirkkohallitus esittää, että Kirkon eläkerahaston tulos 60 871 133,74 euroa siirretään Kirkon eläkerahaston ylijäämään.

4. Liitetiedot

Laskennallinen osuus eläkevastuusta	32
Tilinpäätöksen laatimista koskevat periaatteet	33
Rahoitusomaisuuden arvostus	33
Kiinteistöomaisuuden arvostus	33
Johdannaissopimusten vastuut	33
Eläkerahaston johdannaissopimusten vastuut	33
Epälikvidien sijoitusten sitoumukset ja avoimet sitoumukset 31.12.2021	34
Henkilöstö	34
Lähipiiriliiketoimet	34
Riskienhallinta	34
Sijoitustoiminnan riskit	34
Korkoriski	35
Osakeriski	35
Luottoriski	35
Likviditeettiriski	35
Valuuttakurssiriski	35
ESG-riskit (Environment, Social, Governance)	35
Operatiiviset riskit	36
Arvopapereiden kirjanpitoarvojen ja markkina-arvojen erotus	37
Saamiset ja velat	38
Oman pääoman muutokset	38
Omistukset muissa yrityksissä	38
Omaisuusluettelo 31.12.2021	39
Luettelo kirjanpidosta ja aineistosta	42
Tositelajit	42

Liitteet

Tilintarkastuskertomus

Sijoitustoiminnan toimintakertomus vuodelta 2021 / Kirkon eläkerahaston johtokunta

Vastuullisen sijoittamisen toimintakertomus vuodelta 2021

Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu 31.12.2021/Keva

Vastuusitoumukset**Laskennallinen osuus eläkevastuusta**

Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu on laskettu täyden rahastoinnin periaatteen mukaisesti noudattaen evangelis-luterilaisen kirkon eläkelakia, julkisten alojen eläkelakia sekä soveltuvien osin työntekijäin eläkelain rekisteröidyn lisäeläketurvan, työntekijän eläkelain (TyEL) ja Finanssivalvonnan antamia lisäeläkelaitosten vastuuvelan (FIVA 15/01.00/2021) laskuperusteita. Lähtökohtana ovat olleet vakuutustoimessa yleisesti hyväksytyt matemaattiset mallit ja laskentaperiaatteet.

Eläkevastuu on laskettu yksilöllisesti jokaiselle kirkon eläkejärjestelmän piirissä eläkökettä joskus työhistoriansa aikana kartuttaneelle henkilölle, olipa tämä jo eläkkeellä, kirkon eläkejärjestelmän piiriin kuuluvassa työssä tai työstä eronnut, mutta ei vielä eläkkeellä. Laskennassa on käytetty TyEL-perusvakuutuksen kuolevuutta ja työkyvyttömyysalkavuuksia.

Laskenta on tehty ns. prospektiivisellä menetelmällä eli laskemalla jokaiselle henkilölle laskentahetkeen mennessä kirkon eläkejärjestelmän piirissä karttuneista eläkeoikeuksista pääoma-arvot diskonttaamalla tulevaisuudessa maksettavat eläkkeet laskentahetkeen. Aktiivien ja vapaakirjalaisten sekä Kevassa myönnettyjen eläkkeiden osalta eläkevastuun laskennan lähtötiedot on pystytty muodostamaan laskentahetken 31.12.2021 tilanteesta. Muiden kuin Kevassa myönnettyjen evangelis-luterilaisen kirkon palveluksista karttuneiden eläkkeiden osalta korvausvastuun laskennassa on käytetty 31.12.2020 tilanteen tietoja korotettuna samaan indeksitasoon muiden aiheistojen kanssa.

Diskonttokorkona on käytetty 2,7 prosenttia, jonka katsotaan olevan eläkeoikeuksiin tehtävät tulevat indeksikorotukset ylittävä reaalikorko. Vastaavaa korkoa käytetään myös valtion eläkejärjestelmän mukaisen eläkevastuun laskennassa. Lisäksi laskelmissa on otettu huomioon myös elinaikakertoimen vaikutus. Elinaikakertoimina on käytetty Eläketurvakeskuksen ennustetta niille ikäluokille, joille elinaikakerrointa ei vielä ole vahvistettu.

Kevan tekemän eläke-ennusteen mukaan kirkon eläkevastuu vuoden 2021 lopussa on 4 943,0 milj. euroa (vuonna 2020: 4 894,7 euroa).

Eläkerahaston suuruus 31.12.2021 on 1 971,9 milj. euroa (vuonna 2020: 1 762,3 milj. euroa), joten koko kirkon eläkevastuuvajaus on 31.12.2021 on 2 971,1 milj. euroa (vuonna 2020: 3 132,4 milj. euroa).

Koko kirkon palkkasumma vuonna 2021 oli 500 200 000 euroa ja Kirkon eläkerahaston oma palkkasumma 476 887 euroa. Näin ollen Kirkon eläkerahaston laskennallinen osuus kattamattomasta eläkevastuusta on 2,83 milj. euroa.

Tilinpäätöksen laatimista koskevat periaatteet

Kirkon eläkerahasto on erityisellä lailla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö. Kirkon eläkerahaston kirjanpidossa ja tilinpäätöksen laadinnassa noudatetaan hyvää kirjanpitolakia ja soveltuvin osin kirjanpitolakia.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Rahoitusomaisuusarvopaperit sekä pitkäaikaiset sijoitukset on arvostettu hankintameno- tai sitä alempaan tilinpäätöspäivän markkinahintaan. Myyntivoittojen ja myyntitappioiden määrittelyssä on käytetty hankintahinta-arvona keskihintaa.

Kiinteistöomaisuuden arvostus

Kiinteistöomaisuus on arvostettu hankintameno- tai tätä alempaan käypään arvoon. Tilinpäätöksessä 2021 ei ole tehty kiinteistöihin kohdistuvia arvonalennuksia.

Johdannaissopimusten vastuut

Kirkon eläkerahasto käyttää johdannaisia sijoitussalkun valuuttariskin hallitsemiseen. Käytössä olevat valuuttajohdannaiset käsitellään suojaavina johdannaisina. Johdannaiset on arvostettu tilinpäätöksessä varovaisuuden periaatteen mukaisesti (KPL 5:2 §). Kaikkien suljettujen ja erääntyneiden johdannaisten tulokset on kirjattu täysimääräisesti tulosvaikutteisesti.

Tilinpäätöshetkellä avoimien johdannaissopimusten kohde-etuusarvot sekä käyvät arvot on esitetty alla. Sopimukset on arvostettu markkinoilta saatuaan tilinpäätöspäivän käypään arvoon.

Tässä kappaleessa ilmoitettujen vastuiden lisäksi Kirkon eläkerahaston käyttämissä sijoitusrahastoissa ja rakenteissa voidaan käyttää johdannaisia.

Eläkerahaston johdannaissopimusten vastuut

Suojaavat (eur)	31.12.2021	31.12.2020
<i>Valuuttaoptiot</i>		
Kohde-etuuden arvo *	0,00	45 310 080,68
Sopimusten käypä arvo	0,00	605 997,47

* Valuuttakurssina käytetään Euroopan keskuspankin julkaisemaa vuoden viimeisen pankkipäivän EUR-USD kurssia.

Epälikvidien sijoitusten sitoumukset ja avoimet sitoumukset 31.12.2021

(Eur)	Sitoumus	Avoim sitoumus
CCF PE	115 000 000,00	34 291 430,98
CCF PE II	660 800 000,00	154 891 699,00
OP Henkivakuutus Oy	24 000 000,00	9 596 032,00
Mandatum Life Credit	70 770 103,00	27 844 294,00
eQ PE CCF	107 582 836,99	87 401 320,33

Henkilöstö

Kirkon eläkerahaston henkilöstön lukumäärä tilikauden päättyessä oli 5.

Lähipiiriliiketoimet

Kirkon eläkerahastolla ei ollut tilikaudella 2021 lähipiiriin kuuluvien yhteisöjen välisiä liiketoimia.

Riskienhallinta

Hyvä riskienhallintakäytäntö edellyttää riskien ja riskienhallintakeinojen määrittämistä, riskien allokointia ja hajauttamista sekä seuranta. Kirkon eläkerahasto laatii vuosittain riskienhallintasuunnitelman, jonka tarkoituksena on selvittää sijoitustoimintaan liittyvät riskit päätöksentekijöille, sijoitustoiminnan valvojille sekä muille sidosryhmille. Riskienhallintasuunnitelma täydentää vuosittain laadittavaa sijoitus-suunnitelmaa.

Riskienhallintaprosessi on yleensä monimuotoinen ja sijoitusriskit ovat usein päällekkäisiä. Sijoitusriskienhallinnan kannalta on tärkeää, että käytössä ovat ammattimaiset riskienhallinnan ohjeet ja sijoitustoiminnasta vastaa ammattitaitoinen henkilöstö. Lisäksi on huolehdittava, että sisäisen valvonnan kontrollit ja limiitit ovat kunnossa.

Sijoitustoiminnan riskit

Merkittävimmät riskit Kirkon eläkerahastolle liittyvät sijoitustoimintaan. Sijoitustoiminnan riskien hallinnalla tarkoitetaan lähinnä erilaisten markkina- ja vastapuoliriskien hallintaa. Kirkon eläkerahasto pyrkii hallitsemaan sijoitustoiminnan kokonaisriskitasoa ja epävarmuustekijöitä hajauttamalla sijoitusomaisuuttaan mahdollisimman laajasti maantieteellisen jakauman sekä eri omaisuusluokkien välillä. Lisäksi aikahajautus ja riittävä hajautus varainhoitajien kesken on tärkeää.

Korkoriski

Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutoksesta johtuvaa lainojen markkina-arvon heilahtelua. Korkoriskin taso riippuu lainan korkoherkkyydestä, johon vaikuttaa laina-ajan pituus sekä kuponkikorko.

Osakeriski

Osakesijoituksien riski on osakemarkkinoiden tai yksittäisen yrityksen markkina-arvon heilahtelusta johtuva riski.

Luottoriski

Luottoriskillä tarkoitetaan tilannetta, jolloin vastapuoli ei pysty vastaamaan antamista sitoumuksista, johtuen esimerkiksi transaktioiden ketjuuntumisesta tai vastapuolen konkurssista. Vastapuolia on hyvin erilaisia, samoin on olemassa eri keinoja luottoriskin hallitsemiseksi, esimerkkinä tehokas hajautus sekä vastapuolen luottoriskien seuraaminen. Luottoriski on myös lainan luottoriskimarginaalin muutoksesta tai luottokelpoisuuden heikentymisestä johtuva lainojen markkina-arvon heilahtelu.

Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan tilannetta, jolloin sijoittaja ei voi heti toteuttaa kauppaa tietyllä markkinalla markkinahintaan ilman merkittäviä hintaliikkeitä tai kustannusvaikutuksia. Likviditeettiä voidaan parantaa hajauttamalla sijoituksia eri markkinoille ja eri sijoituskohteisiin.

Valuuttakurssiriski

Valuuttakurssiriski syntyy, kun sijoitetaan muihin kuin euromääräisiin sijoitusinstrumentteihin.

ESG-riskit (Environment, Social, Governance)

Vastuullisessa sijoittamisessa sijoitusanalyysiin otetaan mukaan perinteisten taloudellisten mittareiden lisäksi ESG-tekijät. ESG-tekijät liitetään sijoitusanalyysiin sekä riskienhallinnan että tuoton näkökulmista. Kirkon eläkerahaston sijoitustoiminnassa ESG-riskejä seurataan sekä varainhoitajien että sijoituskohteiden tasolla. Eläkerahaston kaikki osake- ja korkovarainhoitajat ovat liittäneet ESG-analyysin osaksi sijoituspäätösten tekoa.

Tärkeänä riskinhallintatyökaluna on vuosittain kaikille varainhoitajille tehtävä ESG-kysely, jolla halutaan seurata ja varmistautua yhteistyökumppaneiden vastuullisen sijoittamisen tasosta.

Ympäristöön liittyvät asiat ovat olleet oleellinen osa Kirkon eläkerahaston sijoitustoimintaa rahaston alusta alkaen. Eläkerahaston ilmastonmuutosstrategia tuo esille konkreettisesti eläkerahaston ilmastonmuutostyöskentelyyn liittyvät prosessit, toimintatavat ja tavoitteet.

Kirkon eläkerahasto on sitoutunut raportoimaan ilmastoriskeistä kansainvälisen TCFD-suosituksen mukaan ja on tehnyt sijoitussalkusta kattavan ilmastoon liittyvän analyysin. Ilmastoraportointi löytyy vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksen kappaleesta seitsemän. TCFD-raportointi sisältää ilmastonmuutokseen liittyviä asioita hallinnon, strategian, riskienhallinnan sekä mittareiden ja tavoitteiden näkökulmasta.

Operatiiviset riskit

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan, joko toiminnan yllättävien ulkoisten tapahtumien aiheuttaman tai sisäisten prosessien virheellisen toiminnan tuottamaa tappioriskiä, luottamuksen heikentymistä tai toiminnan jatkuvuuden vaarantumista. Operatiiviset riskit liittyvät yleensä prosesseihin ja menettelytapoihin, tietojärjestelmiin ja -turvallisuuteen, maineen hallintaan, väärinkäytösten mahdollisuuteen, ulkoistamiseen, sopimuksiin, omaisuuden vahingoittumiseen sekä henkilöstön osaamiseen.

Sijoitustoiminnan suurin operatiivinen riski on avainhenkilöstöriski. Koska sijoitustoimintaa hoitaa vain viisi henkilöä, voi yhdenkin henkilön vaihtuminen vaikeuttaa rahaston toimintaa huomattavasti. Henkilöstöriskejä minimoidaan varmistamalla pätevä ja motivoitunut henkilöstö. Henkilöstön odottamatonta vaihtumista varten työtehtävät ja työprosessit on dokumentoitu.

Sijoitusyksikön ja talousosaston tietojärjestelmistä vastaa Kirkkohallituksen tietohallintoyksikkö. Tietohallintoyksikkö huolehtii työvälineistä sekä järjestelmien riskienhallinnasta, kuten virustorjunnasta, tietoturvasta ja varmuuskopioiden tekemisestä.

Kirkon eläkerahaston salkkujärjestelmästä vastaa Suomen Sijoitustutkimus. Suomen Sijoitustutkimus toimii riskiä ottavasta toiminnosta riippumattomana riskienvalvontatoimintana ja toimittaa riskiraportit kuukausittain eläkerahaston johtokunnalle. Lisäksi Suomen Sijoitustutkimus toimittaa kuukausiraportoinnin yhteydessä riskiraportin, joka sisältää limiittiseurannan, allokatio-, riskikeskittymä- sekä luokittelurajoitteiden seurannan, riskitunnuslukuja ja skenaarioanalyysin.

Toimintojen ulkoistamiseen liittyy aina myös operatiivisia riskejä, joita ovat mm. toiminnan jatkuvuuteen liittyvät riskit, juridiset riskit ja tietoturvariskit. Näitä hallinnoidaan sopimuksin ja varmistamalla, että myös vastapuoli on varautunut toiminnallisiin riskeihin.

Arvopapereiden kirjanpitoarvojen ja markkina-arvojen erotus

Eläkerahasto (eur)	31.12.2021	31.12.2020
Sijoitukset (pitkäaikaiset)		
Kiinteistösakkeet		
Markkina-arvo	55 265 826	50 136 402
Kirjanpitoarvo	37 402 472	42 730 310
Erotus	17 863 354	7 406 092
Pääomasijoitukset		
Markkina-arvo	504 813 425	403 294 844
Kirjanpitoarvo	439 259 862	377 129 660
Erotus	65 553 563	26 165 184
Rahoitusarvopaperit		
Osakesijoitukset		
Markkina-arvo	860 482 911	748 558 674
Kirjanpitoarvo	546 127 991	541 208 224
Erotus	314 354 920	207 350 450
Korkosijoitukset		
Markkina-arvo	431 557 469	428 763 998
Kirjanpitoarvo	394 907 568	390 065 933
Erotus	36 649 901	38 698 065
Yhdistelmäsijoitukset		
Markkina-arvo	44 638 136	42 311 769
Kirjanpitoarvo	37 188 650	37 122 121
Erotus	7 449 486	5 189 648
Rahamarkkinasijoitukset		
Markkina-arvo	70 636 782	76 504 030
Kirjanpitoarvo	70 237 880	77 243 412
Erotus	398 902	-739 382
Sijoitukset yhteensä		
Markkina-arvo	1 967 394 549	1 749 569 716
Kirjanpitoarvo	1 525 124 424	1 465 499 659
Erotus	442 270 125	284 070 057

* Taulukossa esitetyissä markkina-arvoissa ei ole mukana sijoitustilin käteisvaroja eikä varainhoidon mandaatteihin kuuluvia asiakasvaroja ja saatavia. Nämä ovat mukana sivuilla 15 ja 39 esitetyissä taulukoissa.

Saamiset ja velat

Ei pitkäaikaisia saamisia.

Lyhytaikaiset saamiset (eur)	31.12.2021	31.12.2020
Muut saamiset	19 117 659,73	20 404 052,28
Siirtosaamiset	11 269 711,98	10 929 317,66
Yhteensä	30 387 371,71	31 333 369,94

Ei pitkäaikaisia velkoja.

Lyhytaikaiset velat (eur)	31.12.2021	31.12.2020
Ostovelat	5 554,03	26 802,62
Muut velat	88 604,68	117 484,05
Siirtovelat	4 394 886,33	4 182 903,18
Yhteensä	4 489 045,04	4 327 189,85

Oman pääoman muutokset

Oma pääoma (eur)	31.12.2021	31.12.2020
Peruspääoma (1.1.)	1 207 627 630,28	1 207 627 630,28
Edellisten tilikausien ylijäämä (1.1.)	289 729 714,75	254 981 458,74
Tilikauden yli-/alijäämä	60 871 133,74	34 748 256,01
Oma pääoma yhteensä (31.12.)	1 558 228 478,77	1 497 357 345,03

Omistukset muissa yrityksissä

KER omistaa seuraavista yrityksistä yhden viidesosan tai sitä suuremman omistuosuuden. Luvut ovat vuoden 2020 lukuja, paitsi Espoon Erican osalta on käytetty vuoden 2021 lukuja. Kiinteistöyhtiöiden tilinpäätökset valmistuvat myöhemmin kuin KERin tilinpäätös.

Nimi	Kotipaikka	Omistus	Oma pääoma (eur)	Tulos (eur)
Kiinteistö Oy Espoon Asemaraitti	Espoo	79,3 %	7 180 843,38	6 698,43
Kiinteistö Oy Helsingin Fabriikki	Helsinki	100,0 %	5 435 607,89	51,45
Kiinteistö Oy Pohjoinen Hesperiankatu 17	Helsinki	40,0 %	30 569 307,40	175 906,65
Kiinteistö Oy Helsingin Eteläranta 8	Helsinki	32,7 %	23 221 205,36	0,22
Kiinteistö Oy Espoon Erica	Espoo	40,5 %	2 120 000,00	0,00

Tulos on kiinteistöyhtiön tilikauden tulos.

Omaisuusluettelo 31.12.2021

Kirkon eläkerahaston omistukset 31.12.2021	% salkusta	Markkina-arvo, eur	Hankintameno, eur
Kaikki sijoitukset	100 %	1 971 901 118	1 534 761 311
Kotimaiset noteeratut osakkeet			
Detection Technology Oy	0,1	2 884 292	1 857 990
Eezy Oyj	0,1	1 524 900	1 548 430
Elisa Oyj	0,4	7 626 699	4 670 527
Enento Group Oyj	0,3	6 538 257	3 556 191
Fortum Oyj	0,2	4 192 114	2 678 711
Gofore Oyj	0,2	3 051 000	1 103 560
Huhtamäki Oyj	0,1	2 049 231	1 552 598
Kamux Corp	0,1	1 817 995	1 642 132
Kempower Oyj	0,1	2 183 539	1 085 153
Kojamo Oyj	0,2	3 933 329	2 903 623
Kone Oyj B	0,3	6 221 607	2 945 526
Konecranes Oyj	0,3	5 936 977	4 908 721
Lassila & Tikanoja Oyj	0,1	2 171 985	2 902 403
Lemonsoft Oyj	0,0	774 000	509 277
Marimekko Oyj	0,3	5 290 108	2 012 227
Metso Outotec Oyj	0,4	7 333 160	3 942 736
Metsä Board Plc B	0,2	4 735 500	3 269 075
Modulight Oy	0,1	1 476 306	844 161
Musti Group Oyj	0,1	2 476 800	744 892
Nokia Oyj	0,4	8 396 551	6 518 148
Nokian Renkaat Oyj	0,1	2 423 174	1 921 672
Nordea Bank Oyj	0,5	10 682 034	9 097 046
Orion Oyj B	0,2	4 729 596	4 053 828
Ponsse Oyj	0,2	3 333 800	2 303 338
Puuhilo Oy	0,1	2 824 392	2 063 973
Qt Group Oyj	0,4	6 947 200	448 804
Raisio Oyj V	0,1	1 825 879	1 892 509
Relais Group Oy	0,1	2 630 000	2 171 152
Remedy Entertainment Oyj	0,1	2 282 750	2 374 976
Revenio Group Oyj	0,1	2 416 425	103 272
Sampo Oyj A	0,8	15 140 646	11 077 788
Sanoma Oyj	0,2	4 768 689	4 498 143
Sitowise Group Plc	0,1	2 495 500	2 560 318
Stora Enso Oyj R	0,2	4 802 328	3 486 806
Talenom Oyj	0,2	4 095 000	1 084 590
Telia Company AB	0,1	2 366 536	2 672 267
Terveystalo Oy	0,1	2 865 280	2 337 905
TietoEVRY Oyj	0,2	4 086 771	3 461 754
Tokmanni Group Corp	0,3	6 341 762	3 078 837
UPM-Kymmene Oyj	0,6	12 697 568	7 741 176

Uponor Oyj	0,1	2 303 400	2 153 179
Valmet Oyj	0,5	8 984 753	4 924 898
Verkkokauppa.Com Oyj	0,1	2 245 950	2 159 828

Ulkomaiset noteeratut osakkeet	% salkusta	Markkina-arvo, eur	Hankintameno, eur
Aperam	0,1	2 191 440	1 363 266
Atlas Copco Ab-a Shs	0,1	1 588 356	1 213 356
Aveva Group Plc	0,1	1 377 350	1 359 878
Aviva	0,1	2 261 332	2 175 350
Baloise Holding -R	0,1	1 683 364	1 533 134
CAP GEMINI	0,1	2 348 950	982 018
Cellnex Telecom SAU	0,1	2 359 603	924 596
Coca-Cola European Partners	0,1	2 071 176	1 428 002
Coloplast-B	0,1	1 516 816	839 582
Compass Group Plc	0,1	1 568 438	1 119 845
Corporacion Acciona Energias Renovables SA	0,1	1 629 000	1 336 500
Dksh Holding Ltd	0,1	1 453 247	1 220 507
Dsv A/S	0,1	1 848 652	1 224 000
Epiroc Ab-a	0,1	1 767 586	1 476 799
Fresenius Medical Care	0,1	1 542 780	2 135 179
Givaudan-reg	0,1	2 372 186	1 632 949
Halma Plc	0,1	1 599 467	1 123 116
Imcd Group Nv	0,1	2 122 230	479 622
Intertek Group Plc	0,1	1 483 279	1 147 118
Ipsen	0,1	1 875 650	2 074 037
Julius Baer Group Ltd	0,1	2 302 441	1 649 662
Kaba Holding Ag-Reg B	0,1	1 915 965	1 857 191
Kerry Group Plc-A	0,1	2 015 850	1 500 539
Kion Group Ag	0,1	2 793 096	1 307 534
Koninklijke Ahold Delhaize N	0,1	1 747 830	1 312 754
Koninklijke Dsm Nv	0,1	2 910 600	1 631 807
Koninklijke KPN NV	0,1	1 519 545	1 491 093
Legrand Sa	0,1	2 881 200	1 824 925
Logitech International S.A.	0,1	1 580 183	1 793 646
Novo Nordisk A/S-B	0,1	1 976 736	809 655
Puma AG	0,1	1 677 000	1 095 225
Severn Trent Plc	0,1	1 665 903	1 181 807
Smurfit Kappa Group Plc	0,1	2 504 348	1 212 490
Swedbanken AB	0,1	1 333 245	1 423 782
Telenet Group Holding Nv	0,1	1 384 992	2 207 193
Temenos Group Ag-Reg	0,1	1 374 472	938 109
Ti Fluid Systems Plc	0,1	1 062 146	1 213 894
UCB SA	0,1	1 204 200	1 170 326
Umicore	0,1	1 387 100	1 353 856
Worldline Sa	0,1	1 396 785	1 669 409

Osakerahastot	% salkusta	Markkina-arvo, eur	Hankintameno, eur
----------------------	-------------------	---------------------------	--------------------------

KIRKKOHALLITUS†

Handelsbanken Eurooppa Indeksi Criteria	3,2	63 679 715	49 145 685
Evli Osakefaktori Eurooppa	1,8	35 094 168	24 656 125
Evli Osakefaktori USA B	1,1	20 969 061	15 000 000
Handelsbanken USA Indeksi Criteria	2,7	53 016 729	25 201 061
Hermes US SMID Equity Fund USD	1,4	28 222 058	17 156 381
SPP Aktiefond USA A EUR	3,7	73 690 377	47 725 654
Sparx Japan Fund	2,0	39 837 521	30 278 994
Generation IM Asia Fund	1,1	21 150 746	15 000 000
Handelsbanken Emg Mk	1,6	30 860 288	25 595 840
Hermes Global Emerging Markets	1,6	30 588 766	21 506 601
Nordea 1 - Kehittyvät Tähdet	2,5	48 462 303	27 900 446
Robeco QI EM Sustainable Active EQ	1,5	29 344 000	20 089 361
Danske Invest Kestävä Arvo Osake	3,6	70 723 296	13 704 891
LähiTapiola Hyvinvointi ESG	0,9	18 229 747	11 176 932
Nordea Global Climate and Environment Fund	1,5	29 415 814	21 600 000

Korkorahastot, käteinen ja talletukset	% salkusta	Markkina-arvo, eur	Hankintameno, eur
SEB Euro Bond	1,2	23 303 569	23 275 989
Aktia Corporate Bond	2,6	52 122 777	45 672 097
LähiTapiola Kestävä Vaikuttajakorko	0,2	3 990 224	4 000 000
Nordea European High Yield Bond	2,8	54 403 569	44 131 338
Aktia Emerging Market Bond	1,3	25 838 566	22 325 959
Aktia Emerging Market Local Currency Frontier Bond	2,1	41 456 639	35 141 560
Lgt Em Frontier Lc Bd	0,2	2 997 735	3 000 000
Schroder ISF - Global Sust Conv Bond	2,4	47 504 676	42 200 000
Danske Invest European Corporate Sustainable Bond	1,1	21 201 968	20 573 066
Evli Lyhyt Yrityslaina	2,4	46 891 503	44 344 869
Evli Pohjoismaat Yrityslaina	2,8	54 743 370	53 200 000
SEB Danish Mortgage Bond Fund	0,3	6 543 620	6 582 744
Danske Invest Yhteisökorko	2,6	50 559 253	50 511 113
Käteinen ja talletukset	3,3	64 456 449	64 456 449

Epälikvidit sijoitukset	% salkusta	Markkina-arvo, eur	Hankintameno, eur
CCF PE	4,1	80 136 470	55 384 910
eQ PE CCF	1,0	19 948 394	20 250 000
CCF PE II Ky	17,5	345 047 692	312 439 418
Mandatum Life Credit	2,3	45 714 207	39 322 994
OP Henkivakuutus	0,7	13 108 062	11 305 546
SEB Impact Opportunity Fund	0,6	10 376 500	10 000 000
SEB Microfinance Fund IV	0,0	310 402	288 000
Danske Invest Fixed Income Global Value	1,0	18 919 586	15 125 222
R2 Crystal	1,3	25 718 549	22 063 428
Kiinteistö Espoon Asemaraitti	0,2	3 965 000	5 131 362

Kiinteistö Espoon Erica	0,0	859 426	859 426
Kiinteistö Eteläranta 8	1,0	18 800 000	14 232 138
Kiinteistö Hgin Fabriikki	0,3	5 700 000	5 635 685
Kiinteistö Pohj.Hesperiankatu 17	1,4	26 800 000	13 272 137

Luettelo kirjanpidosta ja aineistosta

Varsinaiset kirjanpitokirjat

- Tilinpäätös ja toimintakertomus
- Päiväkirja
- Pääkirja
- Tuloslaskelma
- Tase
- Apukirjat
- Kassakirjanpito
- Ostoreskontra
- Laskutus ja myyntireskontra
- Eläkemaksukirjanpito
- Vuokra- ja vastikekirjanpito
- Palkkakirjanpito
- Matkalaskukirjanpito

Tositelajit

Nro-sarja

Tositelaji

Kassa- ja muistiotositteet

1	AB	Kirjanpitotosite – peruutus/kuittaus
1	SA	Kipan muistiotosite
1	SK	Seurakunnan muistiotosite
1	SR	Sijoituskirjanpidon muistiotosite
1	SZ	Muistion peruutus
1	TO	Tiliote
1	ZM	Kirjanpitotosite - M2 matkalaskuohjelmasta kirjanpitoliittymä

Myyntilaskut

18	DA	Asiakastosite
18	DG	Asiakkaat – hyvitys
14	DZ	Asiakkaat – maksu
9	RV	Laskun siirto

Ostolaskut

19	KA	Toimittajatosite
19	KG	Toimittajat – hyvitys
19	KR	Toimittajat – lasku

KIRKKOHALLITUS†

15	KZ	Toimittajat – maksu
19	TM	Matkalasku ostoreskontra

Palkat

1	PA	Palkkatosite
1	PV	Lomapalkkavaraus

Käytetyt tositenumerot

90000000	99999999	90001586
1000000	1999999	1001306
14000000	14999999	14001591
15000000	15999999	15000285
19000000	19999999	19000346

5. Allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä

Kirkon keskusrahaston toimintakertomus ja tilinpäätös 1.1.–31.12.2021 on allekirjoitettu sähköisesti.

Helsingissä 22. maaliskuuta 2022

Kirkon eläkerahasto

Tapio Luoma	Monica Heikel-Nyberg	Pekka Heikkilä
Seppo Häkkinen	Tarja Kantola	Elina Kemppainen
Matti Ketonen	Mari Leppänen	Kalle Mäki
Jukka Pakarinen	Pirjo Sariola	Heikki Sorvari
Åsa A. Westerlund	Vuokko Vänskä	Juha Tuohimäki

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus. Tilinpäätösmerkintä on allekirjoitettu sähköisesti maaliskuussa 2022.

Helsingissä, maaliskuu 2022

KPMG Oy Ab

Jorma Nurkkala
KHT, JHT

SUOMEN EV.LUT. KIRKKO EV.LUTH. KYRKAN I FINLAND

Kirkon elakerahasto
Kyrkans pensionsfond

Sijoitustulo oiminnan tuotto 2021: 14,3 %

Sijoitustoiminnan tuotto 1991-2021: + 8,2 % p.a.

Kirkon eläkerahaston koko 31.12.2021: 1 971 901 118 €

Kirkon eläkerahaston eläkevastuu per 31.12.2021: 4 943 000 000 €

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2021

KIRKON ELAKERAHASTON JOHTOKUNTA

Kirkon eläkerahasto (KER) eriytettiin 1.1.2016 kirkon keskusrahastosta, ja se toimii itsenäisenä julkisoikeudellisena oikeushenkilönä.

1 Kirkon eläkerahaston johtokunnan kokoonpano ja tehtävät

Kirkkojärjestyksen 22 luvun 6 §:n mukaan " kirkon eläkerahaston varojen sijoittamista varten on kirkkohallituksen toimikaudekseen asettama kirkon eläkerahaston johtokunta ". Kirkon eläkerahaston johtokunta valittiin kirkkohallituksen täysistunnon kokouksessa 26.8.2020. Johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin toimitusjohtaja Pasi Stromberg (varajasen toimitusjohtaja Timo Toropainen) . Johtokunnan muut jäsenet ovat toiminnanjohtaja Jussi Junni (varajasen neuvottelupaallikk6 Anne Kaitainen) , hallintojohtaja Risto Hamalainen (varajasen hallintojohtaja Juha Silander¹), toiminnanjohtaja Paula Aaltonen (varajasen lakimies Pekka Pietinen), sijoitusjohtaja Ari Huotari (varajasen kiinteistöjohtaja Seppo Kosola),johtaja Hanna Hiidenpalo (varajasen toimitusjohtaja Hannu Hokka), sijoitusjohtaja Tomi Viia (varajasen lakimies Timo von Boehm), puheenjohtaja Tarja Kantola (varajasen Heikki Sorvari) ja puheenjohtaja Jonna Voima (varajasen johdon neuvonantaja Keijo Karhumaa). Johtokunnan varapuheenjohtajana toimii toiminnanjohtaja Jussi Junni ja sihteerinä sijoitusjohtaja Ira van der Pals. Johtokunnan toimikausi päättyy 31.5.2024.

Johtokunnan tehtävät on määritelty kirkkojärjestyksen 22 luvun 6 §:ssa. Taman lisäksi kirkon eläkerahaston johtokunnan toimintaa ohjaa johtosääntö⁶ , jonka Kirkkohallitus vahvisti 27.5.2021.

Johtokunnan tehtävänä on

- 1) päättää sijoitustoiminnassa käytettävistä sijoitusmuodoista ja niissä sovellettavista periaatteista
- 2) päättää sijoitusten jakautumisesta eri sijoitusmuotoihin ja niiden tuottotavoitteista
- 3) päättää sijoitusten riskienhallinnassa noudatettavista periaatteista
- 4) hyväksyä vuosittain kirkon eläkerahaston varojen sijoitussuunnitelma
- 5) päättää omaisuudenhoitajista ja niiden kanssa laadittavista sopimuksista
- 6) päättää niistä sijoitussuunnitelmassa määritellyistä yksittäisistä sijoituksista, jotka on määritetty johtokunnan tehtäväksi
- 7) huolehtia sijoitustoiminnan kokonaisuuden valvonnasta.

Eläkerahaston sijoitustoimintaa valvovat Finanssivalvonta, keskusrahaston tilintarkastajat sekä sisäiset tarkastajat. Lisäksi Suomen Sijoitustutkimukselle on ulkoistettu limiitit valvontatehtäviä.

Vuoden 2021 aikana pidettiin yhdeksän johtokunnan kokousta. Johtokunnan kokousten varsinaisten jäsenten läsnäoloprosentti oli 80 % (75 % vuonna 2020). Koronapandemian takia osa kokouksista pidettiin etäyhteyksinä hyödyntäen .

¹ Juha Silander valittiin kirkkohallituksen täysistunnon kokouksessa 27.5.2021 eläkerahaston johtokunnan varajäseneksi 1.6.2021 alkaen Juha Tuohimaen tilalle.

2 Kirkon eläkerahaston sijoitustoiminta vuonna 2021

Kirkon eläkerahastolle vuosi 2021 oli tuotoltaan erittäin hyvä. Vuoden 2021 sijoitustoiminnan nettotulos kayvin arvoin oli 14,3 %. Salkun reaalityotto 10,7 % ylitti i sijoitus suunnitelmassa asetetun 3 prosentin reaalityottotavoitteen. Lisaksi salkun volatilitteetti alitti asetetun 9,5 % riskitason, ollen 4,5 %. Eläkerahaston salkku voitti mybs oman vertailuindeksinsa, jonka tuotto oli 12 %. Eläkerahaston pitkän aikavälin nettotuotto (1991-2021) pysyi edelleen hyvänä, ollen vuoden lopussa 8,2 % p.a.

Pandemiasta huolimatta vuosi 2021 muodostui sijoittajille erittäin hyväksi sijoitusvuodeksi. Vuonna 2020 alkanut talouskasvu jatkoi vahvistumistaan koko alkuvuoden saavuttaen Yhdysvalloissa jopa kaksinumeroisia lukemia toisella vuosineljänneksellä. Yritysten tulokset nousivat pandemian aiheuttamasta taantumasta poikkeuksellisen nopeasti mittavien raha- ja finanssipoliittisten elvytyspakettien ansiosta. Vastadeltavariantin saapuminen alkoi hidastamaan kasvua kesän kuluessa. Lisaksi kasvua alkoivat painaa Kiinan viranomaisen saantelytoimet sekä kiinteistösektorin velkaongelmat. Kiihtyvä inflaatio ja kohoavat energia- ja palkkakustannukset toimivat mybs kasvua jarruttavina tekijoina. Pandemia muutti kulutuskayttaytymista, mikä johti kysynnän kohdistumiseen aiempaa voimakkaammin tavaroihin palveluiden sijaan. Seurauksena oli voimakasta heiluntaa raaka-aineiden hinnoissa, tuotantokapeikkoja teollisuudessa ja lopputuotteiden toimitusvaikeuksia globaalin toimitusketjun pettaessa. Yhdysvalloissa tyovoiman kysyntä ylitti selvästi tarjonnan nostaten voimakkaasti palkkoja. Yhdessä nämä tekijät vaikuttivat kuluttajahintoihinsiten, että vuositasolla hinnat nousivat Yhdysvalloissa lähes 7 prosenttia ja Euroopassakin lähes 5 prosenttia.

Elvytys jatkui viime vuonna edellisen vuoden tapaan. Keskuspankkien joukkolainojen osto-ohjelmat ja valtiontalouksien investointiohjelmat saivat historiallisen suuret mittasuhteet niin rahamaarassa kuin suhteessa kansantalouksien kokoon. Budjetitivajeiden annettiin painua tuntuvasti pakkaselle uudenlaisen talousajattelun vallatessa alaa perinteiselta talouden tasapainoajattelulta. Samaan aikaan matalana pysyvä korkotaso koettiin avoimesti velanottoa tukeväksi tekijäksi. Vasta vuoden loppupuolella Euroopan ja Yhdysvaltojen keskuspankit ilmoittivat aikeistaan pienentää rahapoliittista elvytystä vuonna 2022 ja mahdollisuudesta nostaa ohjauskorkoja.

Sijoitusmarkkinoilla vuosi 2021 oli yksi historian parhaimmista. Talouden elpymässä on tyypillistä, että osakemarkkinat tuottavat selvästi keskimääräistä paremmin. Näin kävi myös viime vuonna erityisesti kehittyneiden markkinoiden kohdalla. Yhdysvaltalaiset osakkeet tuottivat 37 %², eurooppalaiset osakkeet 26 % ja suomalaiset osakkeet 25,3 %. Kehittyvien maiden kohdalla tuotto jai selvästi alhaisemmaksi ollen 5,6 %. Yhdysvaltalaisen sijoitusten tuotot nousivat euroalueen sijoittajien nakokulmasta kun dollari vahvistui vuoden aikana euroa vastaan 7,7 %. Globaalisti eri toimialoista parhaiten tuottivat energiasektori mm. öljyn hinnan nousun myötä sekä rahitusala, jonka katsotaan yleisesti hyötävän korkojen noususta.

Inflaation ja korkojen nousun seurauksena sijoittajien tilanne oli korkomarkkinoilla läpi vuoden haastava ja tuotot jaiivat vaatimattomiksi. Valtionlainojen tuotto jai paasaantoisesti negatiiviseksi niin länsimaissa kuin kehittyvilla markkinoilla. Riskin ottaminen korkomarkkinoilla kannatti, sillä vain matalamman luottoluokituksen high yield -yrityslainaindeksit olivat yleisesti plussalla koko vuoden osalta.

² Tuotto on ilmoitettu euroissa

Kiinteistbmarkkinan veto jatkui viime vuoden aikana vahvana erityisesti asunto-, palvelukiinteistb- ja logistiikka- sekä metsasijoitussektoreissa. Kaupungist um inen, demografian muutos sekä verkkokauppamurros yllapitivat ed elleen kiinteistbmarkkinan muutosvoimia. Lisaksi odotukset inflaation noususta pitivat kiinteistbm arkkinan likviditeetin korkeana. Muissa vaihtoehtoisissa sijoi t uk sissa sijoitusvuosi 2021 sujui mybs positiivisissa merkeissa. Yleisen markkinakehityksen myi:ita esimerkiksi listaamattomat osakkeet nousivat keskimäärin yli 20 % tuottoihin ja velkarahastot hyotyivät hyvasta kysynnasta ja lainoitettavien yhti:iiden suhteellisen vakaasta kehityksestä.

Eläkerahaston tuottolukuja vuosille 2021 ja 2020 on esitetty taulukossa 1³

Taulukko 1.

Elakerahaston tuottoluvut	2021	2020
Elakerahaston tuotto	14,3 %	7,5 % ⁴
Elakerahaston vertailuindeksi	12,0 %	6,3 %
Likvidit osakesijoitukset yhteensä	23,2 %	10,3%
Likvidien osakesij oitusten vertailuindeksi	23,1%	8,2 %
Likvidit korkosijoitukset yhteensä	0,6%	3,2 %
Likvidien korkosijoitusten vertailuindeksi	-0,9%	2,1 %
Reaalia maisuussijoitu kset	14,6 % ⁵	9,8%
Paaomasijoituk set	35,4%	2,5%
Vaihtoehtoiset korkosijoitukset	7,0%	1,8%
Absoluuttisen tuoton sijoitukset	5,3 %	9,5%
Yksittaisten vertailuindeksien tuottoja		
Rahamarkkina (3kk)	-0,5 %	-0,4 %
EMU valtionobligaatit	-2,8 %	2,9%
Yrity slainat - Investment Grade	-1,0%	2,6%
Yrityslainat - High Yield	3,2 %	1,7 %
Kehittyvat korkomarkkinat (EMO HC)	-2,8 %	3,5%
Kehittyvat korkomarkkinat (EMO LC)	-2,9 %	-6,3 %
Osakkeet maailma	28,4%	6,4%
OsakkeetEurooppa	26,0%	-3,5 %
Osakkeet kehitt yvat markkinat	5,6%	8,3%
Osakkeet Pohjois -Amerikka	37,0 %	9,8%
Osakkeet Suom i	25,3 %	15,7 %

³ Tuotot on ilmoitettu euroissa

⁴ Tuoton laskentata pana on TWR (Time-Weighted Rate of Return)

⁵ Infrastru ktuurisij oitukset 8.1 % ja Kiinteistosij oitukset 15.4 %

2.3 Eläke-erärahaston allokatio ja koko 31.12.2021

Taulukko 2.

Oma isuuslaji	Markkina-arvo	Osuus salkusta
Kaikki sijoitukset	1971901118	100,0%
Osakesijoitukset	965 493 269	49,0 %
<i>Likvidit osakesijoitukset</i>	860 482 911	43,6 %
Suomi	193 903 782	9,8%
Eurooppa	172 068 424	8,7%
Pohjois-Amerikka	175 898 224	8,9%
Japani	39 837 521	2,0%
Kehittyvät markkinat	160 406 102	8,1 %
Globaalit/sektori	118 368 857	6,0%
<i>Muut osakesijoitukset</i>	105 010 358	5,3 %
Paaomasijoitukset	105 010 358	5,3%
Korkosijoitukset	626 574018	31,8%
<i>Likvidit korkosijoitukset</i>	501501428	25,4 %
Rahamarkkinasijoitukset	120 503 212	6,1 %
Valtio	23 303 569	1,2 %
Investment Grade	56 113 001	2,8%
High Yield	54 403 569	2,8%
Vaihtovelkakirjalainat	47 504 676	2,4%
Kehittyvät markkinat	70 292 940	3,6%
Lyhyen koron sijoitukset	129 380 461	6,6%
<i>Muut korkosijoitukset</i>	125 072 590	6,3 %
Vaihtoehtoiset korkosijoitukset	125 072 590	6,3%
Vaihtoehtoiset sijoitukset	379 833 831	19,3 %
Reaaliomaisuussijoitukset	335 349 879	17,0 %
Absol. tuotto	44 638136	2,3 %
Johdannaiset	-	0,0%

3 Vuoden 2021 aikana eläke-erärahaston johtokunnassa käsitellyt asiat

3.1 Sijoitussuunnitelma

Sijoitussuunnitelmaa käsiteltiin marraskuun ja joulukuun johtokunnan kokouksissa. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on esitetty eläke-erärahaston omaisuus luokkakohdainen perusallokatio vuodelle 2022. Omaisuusluokan muodostavat sijoitukset, jotka reagoivat yhdenmukaisesti talouden muutoksiin. Yhteisvaihtelu eri omaisuusluokkien välillä on vähäisempää kuin omaisuuslajin sijoitusten keskinäinen yhteisvaihtelu. Hajauttamalla sijoitukset eri omaisuusluokkiin rahaston kokonaisriski pienenee. Eläke-erärahaston käyttämät omaisuusluokat ovat korko-, osake- ja vaihtoehtoiset sijoitukset. Vuoden 2020 alussa omaisuusluokkien maarittelyä muutettiin niin, että paaomasijoitukset (private equity) siirtyivät vaihtoehtoista sijoituksista osakesijoituksiin ja vaihtoehtoiset korkosijoitukset siirtyivät vaihtoehtoista sijoituksista korkosijoituksiin.

Taulukko 3. Elakerahaston perusallokaatio vuodelle 2022

Omaisuusluokka	peruspaino	Min	Max
Korkosijoitukset	33%	25%	55%
Osakesijoitukset	48 %	30 %	55%
Vaihtoehtoiset sijoitukset	19 %	5%	30%
Yhteensä	100 %		

Rahaston pitkän aikavälin reaalituottotavoite on 3,0 %, riskitasolla 9,5 %. Tuotto-odotus perustuu omaisuusluokkien pidemmän aikavälin tulevaisuuden tuotto-odotuksiin. Esimerkiksi osakkeet ovat historiallisesti tuottaneet pitkiä korkosijoituksia enemmän, mutta samalla tuottojen vaihtelut ovat olleet suurempia kuin korkosijoituksilla.

Sijoitussuunnitelma sisältää myös suunnitelman vastuullisen sijoittamisen osalta. Suunnitelmassa kerrotaan, kuinka vastuullista sijoittamista toteutetaan käytännössä elakerahastossa. Suunnitelma on jäsennetty PRI:n vastuullisen sijoittamisen periaatteiden mukaisesti. Vastuullisen sijoitustoiminnan kehittämisessä, reagoivassa toiminnassa sekä vaikuttamisessa on käytetty apuna ulkopuolisia palveluntarjoajia ⁶ . Vastuullisesta sijoittamisesta on kerrottu enemmän erillisessä vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksessa.

3.2 Riskienhallintasuunnitelma

Johtokunta käsittelee riskienhallintasuunnitelmaa marraskuun ja joulukuun kokouksissa. Riskienhallintasuunnitelman tarkoituksena on ohjata elakerahaston sijoitustoiminnan riskienhallintaa. Riskienhallintasuunnitelmassa on lisäksi kuvattu sijoitustoiminnan organisaatio ja toimintatavat.

3.3 Ilmastostrategia

Elakerahaston johtokunta hyväksyi uuden ilmastostrategian 17.6.2021. Uudessa ilmastostrategiassa tavoitteena on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä edellyttäen, että sijoitusympäristö mahdollistaa sen. Strategian valitavoitteita vuodelle 2025 ovat likvidien osake- ja korkosijoitusten hiili-intensiteetin vähentäminen 25 prosentilla, vihreiden teemasijoitusten osuuden lisääminen 10 prosenttiin sijoituksista, sekä paastittamiseksi lampoenergian käyttäminen kaikissa suorissa kiinteistöjoituksissa. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi elakerahasto on tunnistanut kolme pääasiallista ilmastomuutostyökalua: hiilijalanjalan vähentäminen, ilmastoarvotkäsuihin sijoittaminen ja vaikuttaminen.

3.4 Muut johtokunnan käsittelemät asiat

Kertomusvuonna johtokunta käsittelee muun muassa seuraavia asioita:

Finanssivalvonnan vuosivalvontaraportti merkittiin johtokunnassa tiedoksi. Lisäksi Finanssivalvonnalle toimitettiin selvitys sijoitustoiminnan kuluista.

Erikoissijoitusrahastorakenne. Johtokunta hyväksyi uuden erikoissijoitusrahaston osopimuksen, joka koskee pääomasijoitusten varainhoitoa ja pääomasijoitusten raportointia eQ Varainhoito Oy:n kanssa.

⁶ ISS ESG ja Sustainalytics

Johtokunnan syysseminaari. Johtokunnalle järjestettiin lokakuussa seminaari, jossa käsiteltiin laajemmin Kirkon eläkerahaston toimintaa ja toimintaympäristöä.

PRI-raportti. Elakerahasto raportoi PRI:n uuden raportointikehyksen mukaisesti kevaalla 2021. Uuden raportointijärjestelmän teknisten ongelmien vuoksi PRI-raportit valmistuvat vasta kevaalla 2022.

Vastuullisen sijoittamisen kysely kirkon työntekijöille. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille lahetettiin syksyllä uutiskirjeen mukana kysely. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa työntekijöiden tietoja ja toiveita liittyen vastuulliseen sijoittamiseen. Tuloksia tullaan käyttämään eläkerahaston vastuullisen sijoittamisen kehittämisessä.

Lausunto kirkkohallituksen kiinteistöjen omistajapolitiikkatyoryhmälle. Kirkkohallituksen taysistunnon asettama tybryhma valmistelee kirkon keskusrahaston omistuksessa olevien kiinteistbjen, Kirkon talon (Etelaranta 8, Helsinki) ja Kirkon koulutuskeskuksen (Jarvenpaa), kiinteistbomistajapolitiikkaa. Elakerahaston johtokunta antoi tybryhmalle oman lausuntonsa Etelaranta 8 kiintei stbn osalta.

Elakejärjestelmien yhdistämisestä selvittänyt työryhmä. Sosiaal- ja terveysministeriön sekä valtiovarainministeriön asettama työryhmä on vuodesta 2019 alkaen valmistellut ehdotusta kunnallisen ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmien yhdistämisestä. Työryhmän työskentely päättyi vuonna 2021, kun työryhmä ei löytänyt sellaista ratkaisua, jonka kaikki työryhmässä mukana olleet olisivat hyväksyneet. Samalla päättyi *myös* julkiseläkkeiden toimeenpano ja maksatusta koskeneen työryhmän toiminta.

Laki suomen evankelis-luterilaisen kirkon elakerahastosta. Johtokunta seurasi lakiehdotuksen valmistelua. Uuteen lakiin tullaan yhdistämään kirkkolaissa, kirkkojärjestyksessä ja evankelis-lut erilaisen kirkon elaket urvan rahoituksesta annetussa laissa olevat kirkon elakerahastoa koskevat saannukset. Lain valmistelu on osa kirkkola in kokonaisuudist ust a ja lain odotetaan tulevan voimaan aikaisintaan 1.1.2023.

Salkkurakenteen muutokset . Kirkon eläkerahasto jatkoi *vaihtoehtoisten sijoitusten* omaisuusluokan kehittämistä epalikvidien sijoitusten strategian mukaisesti. Vuoden 2021 aikana tehtiin kaksi uutta infrastruktuurisijoitusta, kolme uutta kiinteistösijoitusta ja yksi metsäsijoitus. Uusista kiinteistösijoituksista yksi oli suora kiinteistösijoitus, Espoon Erica, joka tehtiin yhdessä kahden muun instituutiosijoittajan kanssa. Kyseessä on kiinteistösehdityskohde, joka kasittaa rakennettavan tutkimus- ja tuotantokehityskeskuksen sekä toimistotilaa. Uusien reaaliomaisuussijoituslaitosten arvo oli yhteensä noin 61 miljoonaa euroa. Kiinteistöistä luovutettiin vuoden aikana yksi suora kiinteistö Espoosta ja yksi asuntoihin sijoitettava rahasto paatti toimintansa kiinteistöportfolion myynnin yhteydessä.

Korkosalkussa jatkui vuonna 2021 likvidien korkosijoitusten vahentaminen. Valtionlainoissa luovuttiin eurooppalaisiin AAA valtionlainoihin sijoittavasta rahastosta. Lisäksi salkusta myytiin yksi kehittyvien markkinoiden paikallisvaluuttamaaraisiin lainoihin sijoittava rahasto sekä yksi hard currency -lainoihin sijoittava rahasto. Kehittyvien korkomarkkinoiden osalta salkkuun tuotiin uusi paikallisvaluuttamaaraisiin lainoihin sijoittava rahasto. Lisäksi korkosalkkuun lisättiin investment grade -lainoihin sijoittava rahasto, joka tavoittelee positiivista vaikutusta YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen ja ilmastomuutoksen hillitsemiseen. Sitoumuksia vaihtoehtoisin korkorahastoihin tehtiin yhteensä 38 miljoonaa euroa, kuuteen eri rahastoon. Uusien rahastojen joukossa on kehittyvien markkinoiden infrastruktuuriin sijoittava vaikuttavuusrahasto. Rahaston paatoimialat ovat uusiutuva energia, kestavat liikenne- ja data- ja energiainfrastruktuuri.

Osakesalkusso riskia kevennettiin maltillisesti ja muutamaan otteeseen vahvan markkinatuoton seurauksena. Eläkerahaston salkku pysyi kevennyksistä huolimatta osakeylijäi n ssa koko vuoden ajan. Osakesalkussa jatkettiin ilmatoratkaisujen osuuden kasvattamista uuden ilmastostrategian mukaisesti. Eläkerahaston johtokunta teki lokakuussa päätöksen uuden eurooppalaisiin osakkeisiin sijoittavan systemaattisen strategian tuomisesta osaksi osakesalkkua. Uuden rahaston strategiassa vastuullisuusasiat on integroitu tiiviisti osaksi sijoitusprosessia ja rahaston tavoitteena on pienentää hiilijalanjalkaa vuosittain linjassa Pariisin ilmastopimeksen kanssa. Lisäksi suurin osa Kirkon eläkerahaston indeksirahastoista siirtyi seuraamaan Pariisin ilmastopimeksen mukaisia vertailuindeksejä. Epälikvidiin osakesalkkuun tehtiin vuoden 2021 aikana viisi uutta paaomasijoitusta, tehtyjen sitoumuksien arvo oli yhteensä noin 41 miljoonaa euroa.

Aktiivinen omistajuus ja vaikuttaminen. Eläkerahasto osallistui vaikutusamiskeskusteluihin kaikkien vakavista normirikkomustapauksista epäiltyjen yritysten kanssa vastuullisen sijoittamisen konsultin ISS ESG:n palvelun kautta. Keskeisiä vaikuttamisteemoja olivat ihmisoikeusasiat, ympäristöasiat sekä työikeuteen ja korruptioon liittyvät tapaukset. Lisäksi eläkerahasto osallistui aktiivisesti omistamiensa kotimaisten yhtiöiden yhtiökokouksiin ja yrityskeskusteluihin. Kotimaisten yhtiökokouksien lisäksi Kirkon eläkerahasto osallistui eurooppalaisten suorien omistuksien yhtiökokouksiin proxy voting -palvelun kautta. Ennakoiva vaikuttamistoiminta jatkui yhteistyössä Sustainabilitysin kanssa kolmen vastuullisuusteeman osalta: verovastuullisuus, ilmastomuutos ja vesi. Vastuullisen sijoittamisen asioita käsiteltiin säännöllisesti johtokunnassa vuonna 2021.

Vastuullisen sijoittamisen työryhmä. Eläkerahaston johtokunta täydensi vastuullisen sijoittamisen työryhmän kokoonpanoa huhtikuussa. Uusina jäseninä ryhmään valittiin Juhana Tuohimäki, Sarni Tuhkanen ja Kaisa Ojainmaa. Työryhmän toimikausi päättyi 31.5.2024 ja työryhmään kuuluvat: Juhana Tuohimäki (puheenjohtaja), Pasi Stromberg, Jukka-Pekka Karkkainen, Markus Lindqvist, Sarni Tuhkanen, Kaisa Ojainmaa, Ilkka Sipiläinen, Tuija Helenelund, Ira van der Pals ja Magdalena Lonnroth (ryhmän koordinaattori). Työryhmän asiantuntijajäsenenä toimii salkunhoitaja Joonas Huttunen. Työryhmä kokoontui kolme kertaa vuonna 2021.

Eläkejärjestelmän rahoitusryhmä. Eläkerahaston johtokunta täydensi rahoitusryhmän kokoonpanoa huhtikuussa. Uutena jäsenenä ryhmään valittiin Risto Hamalainen. Työryhmän toimikausi päättyi 31.5.2024 ja työryhmään kuuluvat: Juhana Tuohimäki (puheenjohtaja), Pasi Stromberg, Risto Hamalainen, Roman Goebel, Ismo Heinstrom, Ira van der Pals ja Eveliina Nyandoto (ryhmän koordinaattori). Työryhmä kokoontui kolme kertaa vuoden 2021 aikana.

Henkilömuutokset. Kirkon eläkerahaston johtaja kirkkoneuvos Leena Rantanen siirtyi eläkkeelle 1.2.2021. Kirkkohallituksen taysistunto valitsi hallintotieteen maisteri, teologian maisteri Juhana Tuohimäen Kirkon eläkerahaston johtajaksi 1.2.2021 alkaen.

Salkunhoitaja ja vastuullisen sijoittamisen päällikkö Magdalena Lonnroth teki lyhennettyä neljän työpäivän tyoviikkoa elokuun loppuun asti. Salkunhoitaja ja vastuullisen sijoittamisen asiantuntija Joonas Huttunen oli vanhempainvapaalla marraskuussa 3 viikkoa.

Pasi Stromberg

Johtokunnan puheenjohtaja

Ira van der Pals

Johtokunnan sihteeri

VASTUULLISEN SIOJTTAMISEN TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2021

KIRKON ELÄKERAHASTON JOHTOKUNTA

Sisällys

1 Johdanto	2
2 Kirkon eläkerahaston uusi ilmastostrategia.....	2
3 Vastuullinen sijoittaminen eri omaisuusluokissa.....	3
3.1. Osakeindeksirahastot siirtyivät Pariisin ilmastopimuksen mukaisiin vertailuindekseihin	3
3.2. Uutta pääomaa vihreisiin reaaliomaisuussijoituksiin	3
3.3. Infrastruktuuriin keskittyvä vaikuttavuusrahasto.....	4
3.4. Uusi vihreisiin joukkovelkakirjalainoihin sijoittava rahasto	4
4 Vastuullisen sijoittamisen kysely kirkon työntekijöille	4
5 Vaikuttamistoiminta 2021	5
5.1. Yhtiökokoukset	5
5.2. Vastuullisuusseulonta ja kansainväliset vaikuttamiskeskustelut.....	7
5.3. Teemavaikuttaminen	9
5.4. Sijoittaja-aloitteet ja foorumit	11
5.5. Muu vaikuttaminen ja yhteistyö	12
6 Vastuullisen sijoittamisen työryhmä.....	13
7 Ilmastoraportointi.....	14
7.1 Ilmastostrategian seuranta.....	14
7.1.1 Hiilijalanjäljen vähentäminen	14
7.1.2 Ilmastoratkaisut	16
7.1.3 Vaikuttaminen	17
7.2 TCFD-suositusten mukainen ilmastoraportointi.....	18
7.2.1 Hallintotapa	18
7.2.2 Strategia.....	19
7.2.3 Riskienhallinta.....	23
7.2.4 Mittarit ja tavoitteet	25

1 Johdanto

Kirkon eläkerahasto on sitoutunut vastuulliseen sijoittamiseen. Vastuullisen sijoittamisen avulla eläkerahasto varmistaa sijoituksilleen hyvän tuoton sekä sijoitusriskien tehokkaan hallinnan. Eläkerahasto ottaa kaikessa sijoitustoiminnassaan huomioon ESG-näkökohdat eli ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvät asiat.

Kirkon eläkerahaston julkaisi vuonna 2021 uuden ilmastostrategian, jossa tavoitteena on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä. Uuden strategian myötä kerätään paljon uutta tietoa, ja tämä raportointi on keskeinen osa toimintakertomusta (ml. TCFD-raportointi). Ilmastostrategiatyöskentelyn tukemiseksi, eläkerahasto liittyi vuoden aikana IIGCC-sijoittajaverkostoon ja Paris Aligned Investment Initiative Net Zero Asset Owner -päästösitoumukseen.

Vastuullinen sijoittaminen on ollut kiinteä osa eläkerahaston sijoituspäätöksentekoa myös vuonna 2021. Uusia sijoituksia on tehty niin metsään kuin uusiutuvaan energiaan ja kestävään infrastruktuuriin. Eläkerahaston käyttämät osakeindeksirahastot ovat ottaneet merkittävän kehitysaskeleen siirtymällä Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisiin vertailuindekseihin. Korkosijoitusten puolella laajennettiin sijoituksia vihreisiin ja kestäväan kehityksen joukkovelkakirjalainoihin uudella rahastolla.

Eläkerahasto keräsi ensimmäistä kertaa tietoa Kirkon työntekijöiden tietotasosta ja toiveista vastuulliseen sijoittamiseen liittyen. Tulokset osoittivat, että luottamus Kirkon eläkerahastoon on hyvällä tasolla, ja suurin osa vastaajista koki tietävänsä mitä vastuullinen sijoittaminen on. Kysely tulosten avulla eläkerahastolla on hyvä pohja lähteä päivittämään vastuullisen sijoittamisen ohjeita vuonna 2022.

Eläkerahaston keskeinen vastuullisen sijoittamisen työkalu on vaikuttaminen, ja vuonna 2021 tämä toiminta kasvoi uusien aloitteiden ja vaikuttamishankkeiden muodossa. Osana uutta ilmastostrategiaa, eläkerahasto pyrki laajemmin seuraamaan myös varainhoitajiensa vaikuttamistoimintaa.

YK:n tukema PRI (Principles for Responsible Investment) otti käyttöön uuden raportointikehyksen vuonna 2021. Käyttöönoton tuomien teknisten haasteiden vuoksi, Kirkon eläkerahasto ja muut PRI-allekirjoittajat joutuvat odottamaan raportoinnin tuloksia kesään 2022 asti. PRI ja sen tuottama raportointi on tärkeä osa eläkerahaston vastuullista sijoitustoimintaa ja sen kehittämistä.

2 Kirkon eläkerahaston uusi ilmastostrategia

Kirkon eläkerahasto julkaisi ensimmäisen ilmastostrategiansa vuonna 2016 ja on johdonmukaisesti työskennellyt salkun hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Eläkerahaston johtokunta hyväksyi uuden ilmastostrategian 17.6.2021. Uudessa ilmastostrategiassa tavoitteena on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä edellyttäen, että sijoitusympäristö mahdollistaa sen. Strategian välitavoitteita vuodelle 2025 ovat likvidien osake- ja korkosijoitusten hiili-intensiteetin vähentäminen 25 prosentilla, vihreiden teemasijoitusten osuuden lisääminen 10 prosenttiin sijoituksista, sekä päästöttömän lämpöenergian käyttäminen kaikissa suorissa kiinteistösijoituksissa.

Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi eläkerahasto on tunnistanut kolme pääasiallista ilmastomuutostyökalua: hiilijalanjäljen vähentäminen, ilmastoratkaisuihin sijoittaminen ja vaikuttaminen. Työkalut ja niiden toteutustavat vaihtelevat eri omaisuusluokkien mukaan.

Käytännössä hiilineutraali sijoitusstrategia perustuu epävarman tulevaisuuden varaan, ja siksi eläkerahasto tarkastelee asetettuja tavoitteita ja ilmastotyökaluja säännöllisin väliajoin. Ilmastodatan kattavuus ja vertailtavuus on edelleen rajallista, mikä lisää epävarmuustekijöitä ainakin lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Hallittu hiilijalanjäljen pienentäminen ja sijoitusten riittävä hajautus ovat olennainen osa eläkerahaston riskienhallintaa. Eläkerahasto raportoi vuosittain ilmastomuutosstrategian mukaisen toiminnan ja tavoitteiden edistymisestä osana vastuullisen sijoittamisen toimintakertomusta (luvussa 7).

Uuden ilmastostrategian asettamisen myötä Kirkon eläkerahasto liittyi IIGCC-sijoittajaverkoston (Institutional Investors Group on Climate Change) jäseneksi. Tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä muiden instituutionaalisten sijoittajien kanssa ilmastomuutoksen hidastamiseksi. Lisäksi eläkerahasto liittyi vuoden aikana kansainväliseen instituutiosijoittajien päästösitoumukseen (Paris Aligned Investment Initiative Net Zero Asset Owner Commitment), jonka tavoitteena on saada sijoitusomaisuuden nettopäästöt nolnaan viimeistään vuoteen 2050 mennessä. Kirkon eläkerahaston ilmastostrategia täyttää sitoumuksen edellytykset ja eläkerahaston asettama hiilineutraaliustavoite (2035) on jopa kunnianhimoisempi. Paris Aligned Net Zero -sitoumus vahvistaa Kirkon eläkerahaston ilmastostrategian tavoitteita myös kansainvälisellä tasolla.

3 Vastuullinen sijoittaminen eri omaisuusluokissa

Kirkon eläkerahasto ottaa vastuullisuusnäkökulmat huomioon kaikissa sijoituspäätöksissään. Vuoden 2021 aikana eläkerahastolla oli useita vastuulliseen sijoittamiseen keskittyviä hankkeita niin osake-, korko- kuin vaihtoehtoisten sijoitusten puolella.

3.1. Osakeindeksirahastot siirtyivät Pariisin ilmastopimuksen mukaisiin vertailuindekseihin

Handelsbankenin osakeindeksirahastot siirtyivät vuoden 2021 aikana seuraamaan Pariisin ilmastopimuksen mukaisia vertailuindeksejä. Eläkerahaston osakeindeksisijoituksista suurin osa on Handelsbankenin ratkaisulla toteutettuja, ja sijoituksia löytyy niin Pohjois-Amerikkaan, Eurooppaan kuin kehittyville markkinoille sijoittavista strategioista. Rahastot pyrkivät alkuvaiheessa 55 prosenttia vertailuindeksiä pienempään hiilijalanjälkeen sekä hiilijalanjäljen vuosittaiseen 7 prosentin pienentämiseen. Lisäksi rahastot pyrkivät ylipainottamaan yrityksiä, jotka ovat asettaneet tieteeseen perustuvia päästötavoitteita tai joilla on selkeää näyttöä vihreästä liikevaihdosta.

3.2. Uutta pääomaa vihreisiin reaaliomaisuussijoituksiin

Kestävän kehityksen teemojen mukainen ns. vihreä sijoittaminen on yksi eläkerahaston käyttämistä vastuullisen sijoittamisen lähestymistavoista, ja keskeinen työkalu uudessa ilmastostrategiassa. Vihreässä sijoittamisessa eläkerahasto suosii sijoituksia kestävästä kehityksestä tukeviin tuotteisiin, palveluihin ja niitä tarjoaviin yrityksiin.

Vuonna 2021 eläkerahasto teki päätöksen uudesta sijoituksesta BlackRock Climate Finance Partnership -rahastoon. Rahaston strategiana on sijoittaa uusiutuvaan energiaan kehittyvillä markkinoilla, pääasiassa aurinkoenergiaan ja tuulivoimaan. Osa sijoituksista voidaan tehdä sähkön varastointi- ja jakeluratkaisuihin. Rahasto toteutetaan sekarahoitusrakenteella, jossa yhdistyy kansainvälisten kehitysrahoittajien sekä yksityisen puolen pääoma kestävä kehityksen tavoitteiden rahoittamiseksi.

Lisäksi eläkerahasto teki uuden metsäsijoituksen Kestävä Metsä KER Ky -rahastoon, joka sijoittaa suomalaisiin metsätiloihin. Metsien hoidossa noudatetaan hyvän metsänhoidon suosituksia ja huomioidaan kestävä

kehityksen näkökulmia. Rahaston tavoitteena on 100 prosentin sertifiointiaste kaikissa metsäsijoituksissa. Metsien hiilinieluvikutusta seurataan vuosittaisilla hiilensidontalaskelmilla.

3.3. Infrastruktuuriin keskittyvä vaikuttavuusrahasto

Kirkon eläkerahasto teki uuden sijoitussitoumuksen BlueOrchard Sustainable Assets -vaikuttavuusrahastoon, joka tekee velkarahoitusta keskisuurille infrastruktuurihankkeille kehittyvillä ja reunamarkkinoilla. Rahasto tavoittelee mitattavaa vaikuttavuutta sijoittamalla uusiutuvaan energiaan, kestäviin liikennetarkoituksiin, datainfrastruktuuriin sekä energiainfrastruktuuriin ja energiatehokkuuteen liittyviin hankkeisiin. Jokaiselle sijoituskohteelle määritetään joukko mitattavissa olevia seurantatavoitteita, joilla on yhteys useaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen.

3.4 Uusi vihreisiin joukkovelkakirjalainoihin sijoittava rahasto

Kirkon eläkerahasto teki uuden sijoituksen LähiTapiola Kestävä Vaikuttajakorko-rahastoon. Rahaston sijoituskohteina ovat velkakirjat, joilla odotetaan olevan positiivinen vaikutus ilmastomuutoksen hillitsemiseksi tai YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Pääsijoituskohteena ovat vihreät joukkovelkakirjalainat. Lisäksi rahasto täydentää sijoitussalkkua muilla kestävän kehityksen teemaan linkittyvillä velkapapereilla, sekä sijoituksilla yrityksiin, joiden katsotaan toimialansa puolesta edistävän rahaston vaikuttavuustavoitteita.

4 Vastuullisen sijoittamisen kysely kirkon työntekijöille

Kirkon eläkerahasto selvitti syksyn 2021 aikana Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöiden tietoa ja toiveita Kirkon eläkerahaston vastuulliseen sijoitustoimintaan liittyen. Kysely toteutettiin Webropol-pohjaisen kyselyn avulla. Eläkerahaston tarkoituksena on huomioida tuloksia vastuullisen sijoittamisen kehitystyössä sekä viestinnän suunnittelussa.

Kyselyyn vastasi 847 työntekijää eli vajaat 7 prosenttia kaikista kyselyn vastaanottajista. Luottamus Kirkon eläkerahastoon on lähtökohtaisesti hyvällä tasolla (5 % vastaajista eri mieltä), ja jopa 92 % vastaajista koki tietävänsä mitä vastuullisella sijoittamisella tarkoitetaan. Enemmistö vastaajista (61 %) uskoo vastuullisen sijoittamisen vaikuttavan sijoitustuottoihin, ja on sitä mieltä, että eläkerahaston sijoitusten ei tule vaikuttaa negatiivisesti yhteiskuntaan ja ympäristöön (62 %). Kiistanalaisten yritysten kohdalla poissulkeminen ja sijoituskohteeseen vaikuttaminen koetaan yhtä tärkeiksi lähestymistavoiksi.

Kyselyssä kartoitettiin myös, mitkä kolme YK:n määrittelemistä kestävän kehityksen tavoitteista koetaan erityisen tärkeiksi huomioida sijoitustoiminnassa (kuva 1). Ilmastoteot saivat eniten ääniä (39 %). Terveys ja hyvinvointi (28 %), sekä puhdas vesi ja sanitaatio (27 %) saivat seuraavaksi eniten ääniä. Eläkerahaston näkökulmasta tulokset ovat kannustavia, koska kyseiset teemat ovat jo osa eläkerahaston sijoitustoimintaa. Tavoitteena on vuoden 2022 aikana päivittää eläkerahaston vastuullisen sijoittamisen ohjeita ja siinä yhteydessä tarkentaa strategiaa myös kestävän kehityksen teemojen ja vaikuttavuussijoittamisen osalta.

Kuva 1.

Kokonaisuudessaan vastaajat kokevat selkeästi arvopohjaiset, tiettyihin toimialoihin kohdistuvat poissulut hyvin tärkeiksi. Näitä olivat kyselyyn sisältyneet toimialat: fossiilisia polttoaineita tuottavat yritykset, tupakka, aseet, alkoholi, aikuisviihde, uhkapelaaminen ja kannabis.

Viestinnän puolella vastaajat haluavat saada enemmän tietoa erityisesti Kirkon eläkerahaston sijoituskohteista, mutta myös sijoitustuotot ja sijoitusten vaikuttavuus kiinnostavat. Kirkon eläkerahaston verkkosivusto ja kirkon työntekijöille suunnatut uutiskirjeet koetaan tärkeimmiksi viestintäkanaviksi.

5 Vaikuttamistoiminta 2021

Vaikuttamistoiminnan avulla Kirkon eläkerahasto kantaa vastuunsa omistajana ja varmistaa sijoituskohteidensa kestävä arvonehityksen pidemmällä aikavälillä. Jotta tämä olisi mahdollista, sijoituskohteina olevien yritysten on toimittava pitkäjänteisesti ja hallittava riskit omistajien etujen mukaisesti. Eläkerahaston lähtökohtana on keskustella yritysten kanssa toimintatapojen muuttamisesta.

Eläkerahaston vaikuttamistoimintaan kuuluvat yhtiökokouksiin osallistuminen, sijoitussalkun vastuullisuusseulonta ja kansainväliset vaikuttamiskeskustelut, teemavaikuttaminen sekä sijoittaja-aloitteisiin osallistuminen.

5.1. Yhtiökokoukset

Vuonna 2021 Kirkon eläkerahasto osallistui 38 kotimaisen pörssiyhtiön yhtiökokoukseen. Suomalaisten yhtiöiden yhtiökokouksiin osallistuminen tapahtui yhdessä osakemandaattien hoidosta vastaavien varainhoitajien kanssa. Korona-pandemiasta johtuneen poikkeustilanteen vuoksi suuressa osassa

Yhtiö	Päivämäärä	Äänestys
Musti Group Oyj	21.1.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
KONE Oyj B	2.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Talenom	3.3.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallituksen jäsenten valitsemisessa äänestettiin tyhjää.
Wärtsilä Oyj Abp	4.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Qt Group	16.3.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi vähemmistöosingon vaatimista vastaan äänestettiin.
Lassila & Tikanoja Oyj	18.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Stora Enso Oyj	19.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Valmet	23.3.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallituksen jäsenten valitsemisessa äänestettiin tyhjää.
Tokmanni Group Corp	23.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Nordea Bank Abp	24.3.2021	Äänestettiin tyhjää kohdassa 13, muita kohtia kannatettiin
Orion Oyj B	25.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
TietoEVRY Oyj	25.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Metsä Board Oyj B	25.3.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallituksen jäsenten valitsemisessa sekä vähemmistöosingon vaatimisessa äänestettiin tyhjää.
Terveystalo Oyj	25.3.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallituksen jäsenten valitsemisessa äänestettiin tyhjää.
Verkkokauppa.com Oyj	25.3.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallituksen jäsenten valitsemisessa äänestettiin tyhjää.
Gofore Oyj	26.3.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallituksen jäsenten valitsemisessa äänestettiin tyhjää.
Enento Group Oyj	29.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Nokian Renkaat Oyj	30.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Konecranes Oyj A	30.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
UPM-Kymmene Oyj	30.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Detection Technology Oy	30.3.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Ponsse Oy	7.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Consti Oyj	7.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Elisa Oyj	8.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Nokia Oyj	8.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Telia Company AB	12.4.2021	Vastustettiin kohdissa 21 ja 22, muita kohtia kannatettiin
Eezy Oyj	13.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Raisio Oyj vaihto-osake	13.4.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallintoneuvostoon liittyvissä kysymyksissä äänestettiin tyhjää, ja osakeantivaltuutusta vastaan äänestettiin.
Sanoma Oyj	13.4.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallituksen jäsenten valitsemisessa äänestettiin tyhjää.
Marimekko Oyj	14.4.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi hallituksen jäsenten valitsemisessa sekä vähemmistöosingon vaatimisessa äänestettiin tyhjää.
Remedy Entertainment	14.4.2021	Kaikkia muita kohtia kannatettiin, paitsi vähemmistöosingon vaatimisessa äänestettiin tyhjää.
Adapteo Oyj	19.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Kamux Corp	20.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.

Huhtamäki Oyj	22.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Metso Outotec Oyj	23.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Fortum Oyj	28.4.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Sampo Oyj A	19.5.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.
Valmet (ylimääräinen yhtiökokous)	22.9.2021	Kaikkia kohtia kannatettiin.

yhtiökokouksia käytettiin ennakkoäänestystä sekä valtakirjoja. Taulukossa 1 on listattu suomalaiset yhtiöt, joiden yhtiökokouksiin Kirkon eläkerahaston edustaja on osallistunut, sekä niissä mahdollisesti suoritetuista äänestyksistä.

Taulukko 1.

Kevään 2021 yhtiökokouksien osalta Kirkon eläkerahasto tai sen edustaja oli yhteydessä 12 yhtiöön ennen yhtiökokousta. Kysymykset ja kommentit koskivat esimerkiksi antivaltuutus- ja palkitsemiskäytäntöjä.

Kotimaisten yhtiökokouksien lisäksi Kirkon eläkerahasto osallistui ulkoisen proxy voting -palveluntarjoajan kautta 44 eurooppalaiseen yhtiökokoukseen. Yhtiökokouksissa äänestettiin yhteensä 780 esityskohdan osalta. Esityksistä 772 olivat hallituksen ja 8 osakkeenomistajien yhtiökokouksille ehdottamia. Hallitusten esitysten osalta eläkerahasto äänesti esityksen puolesta 90 prosentissa äänestyskohdista, esitystä vastaan 9 prosentissa ja neljän kohdan osalta jätettiin äänestämättä. Hallituksen ja johdon palkitsemista käsittelevissä esityksissä eläkerahasto äänesti esitystä vastaan 35 prosentissa tapauksista.

Viimeisimmässä ESG-kyselyssä Kirkon eläkerahaston osakerahastoista ja -mandaateista (ml. indeksisijoitukset) 94 % ilmoitti osallistuvansa yhtiökokouksiin tai äänestävänsä yhtiökokouksissa valtakirjalla.

5.2. Vastuullisuusseulonta ja kansainväliset vaikuttamiskeskustelut

Eläkerahasto seuloo likvidin osake- ja korkosalkkunsu kahdesti vuodessa, jotta salkun vastuullisuudesta saadaan ajantasainen kokonaiskuva. Seulonnasta vastaa yritys vastuuanalyysiin erikoistunut tutkimus- ja konsultointiyhtiö ISS ESG. Analyysipalvelun avulla eläkerahasto pystyy tunnistamaan sijoitussalkun kansainväliset sopimusrikkomustapaukset (ympäristönormit, ihmisoikeus, työoikeus ja korruptio) sekä kartoittamaan erityistä tarkkailua vaativat toimialat (fossiiliset polttoaineet, tupakka, aseet, aikuisviihde, alkoholi ja uhkapelit). Seulontatulokset ja niiden käsittely ovat pysyvä osa eläkerahaston varainhoitajatapaamisia. Tulokset käsitellään myös eläkerahaston johtokunnassa.

Seulontatulokset toimivat vaikuttamistoiminnan lähtökohtana. Eläkerahasto osallistuu ISS ESG:n välityksellä vaikuttamiskeskusteluihin vakavia normirikkomuksia tehneiden yritysten kanssa. Vaikuttamiskeskustelut yritysten kanssa tapahtuvat kirjeiden, puhelinkonferenssien tai tapaamisten välityksellä. Vaikuttamiskeskustelun suunnitteluvaiheessa ISS ESG laatii listan toimenpiteistä, joita yrityksen tulisi suorittaa toimintansa puutteiden korjaamiseksi ja uusien ongelmien välttämiseksi. Toteutuneita toimenpiteitä käytetään vaikuttamiskeskustelussa edistymisen merkinä. Yritys poistuu seurantalialta ja vaikuttamiskeskustelu päättyy, kun kaikki toimenpiteet on suoritettu. Kuva 2 havainnollistaa ISS ESG:n vaikuttamisprosessia.

Kuva 2.

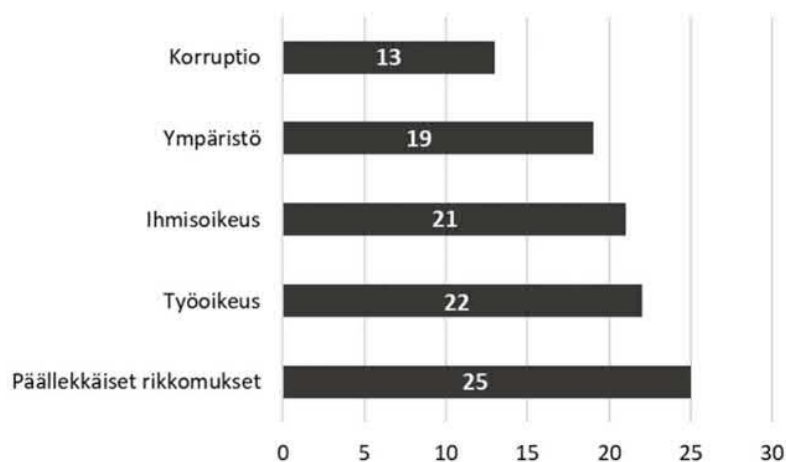

Kaikki vaikuttamistapaukset ovat erilaisia ja positiivisten tulosten saavuttaminen voi kestää vuosia. Vaikuttamisen tavoite on saada yritys luomaan kestävät toimintamallit ja hyvä hallintotapa tulevaisuutta varten ja sitä kautta luoda omistajilleen lisäarvoa.

Mikäli vaikuttamiskeskusteluilla ei pystytä muuttamaan yrityksen toimintaa, eläkerahasto voi eskalointistrategiana harkita sijoituksesta luopumista. Sijoitusrahastoissa eläkerahasto on yksi osuudenomistaja monen muun joukossa, mutta eläkerahasto pyrkii ennakoivasti ja tapauskohtaisesti vaikuttamaan salkunhoitajan arvopaperivalintoihin.

ISS ESG:n vaikuttamispalvelun piiriin kuului vuonna 2021 yhteensä 100 yritystä. Kirkon eläkerahasto ei omista kaikkia vaikuttamispalvelun piiriin kuuluvia yrityksiä, vaan tarkoituksena on olla mukana vaikuttamassa myös potentiaalsiin sijoituskohteisiin. Kuvassa 3 on esitetty eri normirikkomusalueet ja niiden jakautuminen vaikuttamispalvelussa 2021.

Kuva 3.

Positiivisia vaikuttamistuloksia

ISS ESG aloitti vaikuttamiskeskustelun malesialaisen kumikäsinevalmistajan *Top Glove Corp*:in kanssa keväällä 2021. Yrityksen väitetään altistaneen työntekijöitään heikoille työ- ja asumisolosuhteille Malaysian valmistuslaitoksilla vuodesta 2018 lähtien. Julkiset raportit paljastivat, että yrityksen tarjoamat työasuntolat ovat liian täynnä ja huonosti ilmastoituja. Lisäksi fyysisten etäisyyskäytäntöjen ja henkilökohtaisten suojavarusteiden puute lisäsivät erityisesti siirtotyöläisten riskejä COVID-19-pandemian aikana. Etätapaamisessa keväällä 2021 Top Glove jakoi paljon tietoa ja osoitti halukkuutta käsitellä siihen kohdistuvia syytöksiä. Yritys julkaisi kolmannen osapuolen suorittaman tarkistusraportin vuonna 2020. ISS ESG seuraa edelleen yhtiön suunnitelmia jatkuvista valvontamenettelyistä, ja miten työntekijöille mahdollistetaan palautteenanto.

ISS ESG käynnisti vaikuttamiskeskustelun yhdysvaltalaisen elintarvikeyhtiön *Cargill Inc.*:in kanssa vuoden 2020 loppupuolella. Cargillin turkkilaisen tytäryhtiön Cargill Tarım ve Gıda Sanayi Ticaret A.Ş. väitetään osallistuvan ammattiliittojen vastaiseen toimintaan ja estävän työntekijöitä käyttämästä yhdistymisoikeuttaan ja oikeutta työehtosopimusneuvotteluihin. Vuoden 2021 aikana Cargill on vahvistanut sitoutumistaan ihmis- ja työoikeuksiin uusilla ohjeilla, ja loppuvuodesta neuvottelut ensimmäisestä työehtosopimuksesta on käynnistetty Turkin toimintojen osalta. Kirkon eläkerahastolla ei ole sijoituksia yrityksessä.

Alkuvuodesta 2021 ISS ESG otti yhteyttä sveitsiläiseen rakennusmateriaalien valmistajaan *Holcim Ltd*:hen. Holcimin intialaisten tytäryhtiöiden Ambuja Cements Limitedin ja ACC Limitedin väitetään noudattavan heikkoja terveys- ja turvallisuusstandardeja, mikä on johtanut useisiin kuolemantapauksiin Intian toiminnoissa. Holcim on avannut ISS ESG:lle konsernilaajuisen hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmansa, ja miten se jalkautuu niin Intian operaatioihin kuin muun tuotantoketjun ja yhteistyökumppaneiden valintaan ja valvontaan. Holcimin mukaan sen uusi hyvinvointi- ja turvallisuusohjelma johti vuonna 2020 kuolemantapauksien 83 prosentin laskuun, ja kuolemantapauksia ei enää tapahtunut tuotantolaitoksissa.

Haastavia vaikuttamistapauksia

ISS ESG otti alkuvuodesta 2021 yhteyttä egyptiläiseen sähköyhtiöön *Elsewedy Electric Co*:hon. Yhtiö vastaa Rufijin vesivoimahankkeen rakentamisesta omistamansa yhteisyrityksen kautta. Rufijin vesivoimahanke toteutetaan Stieglerin rotkossa Rufiji-joella, Tansaniassa. Hankkeella odotetaan olevan negatiivisia vaikutuksia viereiseen Selousin riistansuojelualueeseen, joka on listattu Unescon maailmanperintökohteeksi. Keskustelu on viety yrityksen toimitusjohtajan ja hallituksen tasolle, mutta Elsewedy Electric ei ole pystynyt kertomaan uutta tietoa vesivoimahankkeen kestävästä toteutuksesta. Kirkon eläkerahastolla ei ole sijoituksia yrityksessä.

ISS ESG aloitti loppuvuodesta 2021 vaikuttamiskeskustelun brittiläisen valtion palvelutoimittajan *Serco Group Plc*:n kanssa. Yhtiöön kohdistuu väitteitä, että sen kokonaan omistaman tytäryhtiön Serco Australia Pty Limited:in henkilökunta kohtelee pidätettyjä siirtolaisia halventavasti, ja tähän käytökseen on liittynyt myös rasistista hyökkäämistä, kiusaamista ja seksuaalista häirintää. Serco on ollut avoin keskusteluun, mutta siitä huolimatta yhtiö ei ole uskottavalla tavalla onnistunut osoittamaan, että sen toiminta maahanmuuttajien pidätyskeskuksissa Australiassa olisi linjassa kansainvälisten ihmisoikeusnormien kanssa. Kirkon eläkerahastolla ei ole sijoituksia yrityksessä.

ISS ESG:n käynnisti vaikuttamiskeskustelut *Jihua Group Corp. Ltd:n*, *JinkoSolar Holding Co Ltd:n* ja *Lens Technology Co. Ltd:n* kanssa vuonna 2021. Yritykset ovat suoraan hyötynyt Kiinan valtion tukemasta pakkotyöstä, jota uiguurit ja muut muslimivähemmistöryhmät suorittavat Xinjiangin alueella. Tapausten vakavuudesta huolimatta, yritykset eivät ole reagoineet ISS ESG:n yhteydenottoihin. Eläkerahaston käyttämässä kehittyvien markkinoiden osakeindeksirahastossa löytyy pieni sijoitus (0,03 %) Lens Technology:ssä.

5.3. Teemavaikuttaminen

Kirkon eläkerahasto osallistuu ennakkoivaan vaikuttamistoimintaan, jossa yrityksiin pyritään vaikuttamaan rakentavalla tavalla, tulevaisuuden vastuullisuushaasteita ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteita edistäen. Eläkerahasto tekee tällaista ennakkoivaa teemavaikuttamista yhteistyössä Sustainalyticsin kanssa. Yhteistyö perustuu kolmeen vastuullisuusteemaan ja jokaisessa teemassa on mukana muita instituutiosijoittajia ja useita kohdeyrityksiä. Vaikuttamiskeskustelujen edistymistä seurataan ennalta määritettyjen mittareiden

avulla. Yhden teemavaikuttamishankkeen kesto on noin 2–3 vuotta, jonka jälkeen teemaa voidaan jatkaa toisella lähestymistavalla, tai valitaan kokonaan uusi teema.

1. Verovastuullisuus

Verovastuullisuuden vaikuttamishanke käynnistyi vuoden 2020 alkupuolella. Vaikuttamishankkeen kohteena on 20 yritystä globaalilta lääke- ja teknologiasektorilta. Näillä maailmanlaajuisesti toimivilla yrityksillä on erityisen merkittävä riski verovastuullisuuden osalta. Vaikuttamisen tavoitteena on kannustaa yrityksiä käsittelemään veronmaksuun liittyvät toimet hyvän hallintotavan ja riskienhallinnan mukaisesti. Käytännössä tähän kuuluvat esimerkiksi yrityksen avoimuus veropolitiikkansa suhteen, maakohtainen veroraportointi sekä hallituksen aktiivinen rooli yrityksen veropolitiikan valvojana.

Vaikuttamishankkeen piirissä on pidetty yli 50 yritystapaamista. Kahden vuoden vaikuttamisen tuloksena 57 % kohdeyrityksistä, eli 12 yritystä on edistynyt verovastuullisuuden ja siihen liittyvän avoimuuden saralla. Useat yritykset ovat julkaisseet veropolitiikan ensimmäistä kertaa ja/tai ovat sisällyttäneet verovastuullisuuskäsitteitä politiikkaansa vaikuttamiskeskustelujen käynnistymisen jälkeen.

Yritysverotus on ollut valokeilassa vuonna 2021. Maakohtainen veroraportointi on edistynyt EU:n raportointivaatimusten myötä, ja G20-ryhmä hyväksyi OECD:n valmisteleman globaalin verouudistuksen yritysten minimiverosta. Vaikuttamishankkeen heikoimmat kohdeyritykset eivät ole tehneet merkittäviä parannuksia vuoden aikana, ja seuraavat ensisijaisesti sivusta sääntelyn kehittymistä. Vuoden 2022 aikana vaikuttamishankkeessa tullaan keskittymään erityisesti verovastuullisuuden liittämiseen osaksi kohdeyritysten yritysrajoitustavoitteita.

Veroteemalle keskeiset YK:n kestävän kehityksen tavoitteet:

2. Ilmastonmuutos - Kestävä metsä ja rahoitus

Kestävän metsän ja rahoituksen vaikuttamishanke käynnistyi syksyllä 2021. Hanke keskittyy metsän arvoketjun ilmastovaikutuksiin. Ilmastonmuutosvaikutusten lisäksi inhimilliset tekijät, kuten maan muuntaminen maatalouskäyttöön ja heikot metsänhoitokäytännöt, ovat merkittäviä tekijöitä metsien biologisen monimuotoisuuden ja hiilinieluvaihtelun heikentymisessä. Resurssien kysynnän kasvaessa metsiä raivataan usein hyödykkeiden, kuten karjan, soijan ja palmuöljyn kasvattamiseen ja viljelemiseen. Ilman toimenpiteitä maataloudesta voi tulla merkittävin globaalien kasvihuonekaasupäästöjen lähde vuoteen 2050 mennessä.

Vaikuttamishankkeen kohteena on 22 yritystä metsän arvoketjun eri vaiheista. Mukana on yrityksiä, jotka toimivat suoraan metsätalouden parissa, tuottavat ja ostavat maataloushyödykkeitä, sekä niitä rahoittavia yrityksiä. Vaikuttamishankkeen tavoitteena on kannustaa yrityksiä osoittamaan, että niiden ilmastonmuutoksen hallinta ja metsätalouteen liittyvät toiminnot ovat kansainvälisten tiedonantostandardien mukaisia. Tähän tulee sisällyttää tieteeseen perustuvia ilmastotavoitteita ja

käytännön toimenpiteitä kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi. Lisäksi vaikuttamishankkeen tarkoituksena on edistää luontoon liittyvien riskien integrointia kohdeyritysten raportointiin, strategiseen suunnitteluun sekä riskienhallintaan.

Kestävä metsä ja rahoitus -teemalle keskeiset YK:n kestävän kehityksen tavoitteet:

3. Vesi

Veteen liittyvä vaikuttamishanke käynnistyi vuoden 2020 alkupuolella. Vaikuttamishankkeen kohteena on 18 yritystä, joilla on yhteinen valuma-alue Brasilian Tietessä ja/tai Etelä-Afrikan Vaalissa. Tarkoituksena on paikallisen yhteistyön kautta ratkaista yhteisöjen vesihaasteita. Sijoittajilla on tässä yhteistyössä tärkeä rooli. Vaikuttamishankkeella on useita tavoitteita, kuten kiinnittää yritysten huomiota niiden paikallisiin vesiriskeihin, vastuisiin ja mahdollisuuksiin. Yritysten veteen liittyvää ymmärrystä on mahdollista lisätä ja johtoa voi kannustaa käytännön toimiin.

Tieten ja Vaalin kohdeyritykset toimivat pääosin kaivos- ja juomateollisuudessa, sekä kemian- ja metsäsektorilla. Vaikuttamishankkeessa on vuonna 2021 järjestetty 35 puhelintapaamista, ja vaihdettu yli 500 sähköpostia 18 eri kohdeyrityksen kanssa. Koko vaikuttamishankkeen osalta seurantamittareissa näkyy tasaista edistymistä. Viimeisen vuoden aikana vaikuttamisfokus on ollut kohdeyritysten raportoinnin kehittämisessä, erityisesti julkisen vesihuollon osalta.

Vesiteemalle keskeiset YK:n kestävän kehityksen tavoitteet:

5.4. Sijoittaja-aloitteet ja foorumit

PRI:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet. Kirkon eläkerahasto on vuodesta 2008 lähtien sitoutunut PRI-periaatteisiin ja on rakentanut vastuullisen sijoittamisen toimintansa näiden periaatteiden ympärille. PRI-periaatteet tukevat eläkerahastoa vastuullisen sijoitustoiminnan toteutuksessa.

Finsif – Suomen vastuullisen sijoittamisen foorumi. Finsifin tarkoitus on edistää vastuullista sijoittamista Suomessa. Kirkon eläkerahasto on ollut mukana vaikuttamassa Finsifin toimintaan yhdistyksen perustamisesta vuodesta 2010 lähtien. Finsif tukee eläkerahaston vastuullista sijoitustyöskentelyä

keräämällä yhteen samanhenkisiä sijoittajia, joiden kanssa eläkerahasto voi vaihtaa kokemuksia ja parhaita käytäntöjä vastuulliseen sijoittamiseen liittyen.

CDP. Eläkerahasto on vuodesta 2007 lähtien tukenut CDP:n toimintaa ja sen hallinnoimia aloitteita, joita ovat CDP Water Disclosure, Forests ja Carbon Action. CDP:n kautta eläkerahasto on mukana kehittämässä yritysten ilmastomuutostyöskentelyä ja raportointia. Vastuulliselle sijoittajalle on tärkeää saada luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa yritysten vastuullisesta toiminnasta. CDP lähettää vuosittain kyselylomakkeita tuhansille yrityksille. Eläkerahasto tukee myös CDP:n Science-Based Targets (SBT) -kampanjaa, jolla kannustetaan yrityksiä asettamaan ilmastotieteeseen perustuvia tavoitteita päästöjen vähentämiseksi. Kampanjalla pyritään kannustamaan jopa 1 700 yritystä asettamaan tieteeseen perustuvia tavoitteita.

IIGCC - Institutional Investors Group on Climate Change. Eläkerahasto liittyi vuonna 2021 IIGCC:n jäseneksi. Tavoitteena on tehdä yhteistyötä muiden instituutionaalisten sijoittajien kanssa ilmastomuutoksen hidastamiseksi. IIGCC:n tarkoitus on ohjata pääomia siirtymässä kohti vähähiilistä tulevaisuutta. Aloitteessa pyritään lisäksi varmistamaan ilmastomuutoksen aiheuttamien vaikutusten asianmukaisen hallinnoinnin tekemällä yhteistyötä yritysten, viranomaisten ja sijoittajien kanssa.

Paris Aligned Investment Initiative Net Zero Asset Owner Commitment. Eläkerahasto liittyi vuonna 2021 tähän kansainväliseen instituutiosijoittajien päästösitoumukseen, jonka tavoitteena on saada sijoitusomaisuuden nettopäästöt nolnaan viimeistään vuoteen 2050 mennessä. Paris Aligned Net Zero -sitoumuksessa mukanaolo velvoittaa osallistujia toimimaan ja vaikuttamaan päätöksentekijöihin aktiivisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Osallistujia sitoo myös hiilineutraaliustavoitteiden asettaminen ja hiilidioksidipäästöjen vähentäminen omassa operatiivisessa toiminnassaan. Tavoitteiden ja toimintatapojen julkaisu ja raportointi ovat osa työskentelyä.

Climate Action 100+. Joulukuussa 2017 käynnistynyt sijoittajavetoinen aloite, jonka tavoitteena on vaikuttaa maailman sataan eniten kasvihuonekaasuja tuottavaan yhtiöön. Päämääränä on hillitä yhtiöiden päästöjä sekä vahvistaa yhtiöiden ilmastoriskeihin liittyvää taloudellista raportointia ja hallintoa. Aloitteen toimintakausi on viisi vuotta ja sen taustalla on Pariisin ilmastopöytäkirjan asettamat tavoitteet. Aloite on useiden kansainvälisten järjestöjen yhdessä koordinoima.

Tobacco-Free Finance Pledge. Eläkerahasto allekirjoitti aloitteen elokuussa 2019. Tobacco-Free Finance Pledge pyrkii nostamaan esiin sijoitusalan edelläkävijöitä ja rohkaisemaan muita seuraamaan parhaita käytäntöjä sekä jakamaan tietoa rahoitusalan tärkeydestä osana tupakkavapaata maailmaa. Aloitteen tavoitteet ovat myös linkitettävissä suoraan YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin 3 (Terveystt ja hyvinvointia) ja 17 (Yhteistyö ja kumppanuus).

Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) on G20-maiden Financial Stability Boardin asettama asiantuntijatyöryhmä, joka on laatinut ilmastomuutosraportointiin liittyvät vapaaehtoiset suositukset yrityksille ja sijoittajille. Suositukset kattavat ilmastomuutokseen liittyviä asioita hallinnon, strategian, riskienhallinnan sekä mittareiden ja tavoitteiden näkökulmasta. Eläkerahasto otti käyttöön TCFD-suositusten mukaisen raportoinnin vuonna 2020, jolloin ensimmäinen raportti julkaistiin vuoden 2019 tilanteesta. Tavoitteena on myös kannustaa eläkerahaston varainhoitajia sekä yrityksiä kehittämään ilmastoraportointiaan TCFD-suositusten mukaiseksi.

5.5 Muu vaikuttaminen ja yhteistyö

Kirkon eläkerahasto osallistui vuoden 2021 aikana kahteen kannanottokirjeeseen ja yhteen vaikuttamishankkeeseen yhdessä muiden instituutiosijoittajien kanssa.

- *Global Investor Statement in Support of an Effective, Fair and Global Response to COVID-19.* Eläkerahasto osallistui Access to Medicine -järjestön koordinoimaan kannanottokirjeeseen. Kirjeen tarkoituksena oli kannustaa valtioita ja lääkeyhtiöitä tehokkaampiin ja oikeudenmukaisempiin COVID-19 ratkaisuihin: rokotteita ja testejä pitää tuottaa enemmän, ja niitä pitää jakaa myös kehittyville markkinoille. Kirje lähetettiin G7:n, G20:n ja Access to COVID-19 Tools Acceleratorin (WHO:n lanseeraama yhteistyö) päätöksentekijöille.
- *Global Investor Statement to Governments on the Climate Crisis.* Eläkerahasto osallistui sijoittajien yhteiseen kannanottokirjeeseen, jossa kehoitetaan valtioiden hallituksia nostamaan kunnianhimon tasoa ja nopeuttamaan toimia ilmastokriisin torjumiseksi. Päättäjien on luotava toimintapuitteet, jotka tukevat investointeja vähähiilisiin kohteisiin, mahdollistavat investoinnit sopeutumistoimiin ja toteuttavat oikeudenmukaisen siirtymän työntekijöille ja yhteisöille, joilla on edessään suurimmat haasteet. Päättäjien tulisi myös varmistaa, että sijoittajat ottavat päätöksenteossaan täysin huomioon ilmastomuutoksen aiheuttamat riskit ja mahdollisuudet.
- *Vung Ang 2 vaikuttamishanke.* Eläkerahasto osallistui Nordean lokakuussa 2020 käynnistämään vaikuttamishankkeeseen, jonka tarkoituksena oli kannustaa pääsijoittajina toimivia yrityksiä vetäytymään Vung Ang 2 kivihiilivoimalan rakennusprojektista Vietnamsissa. Vung Ang 2 on laajennusprojekti Hà Tínhin maakunnassa sijaitsevalle Vung Ang hiilivoimalaitokselle. Nykyinen hiilivoimalaitos on aiheuttanut paikalliselle yhteiskunnalle haitallisia terveys- ja ympäristövahinkoja.

Vaikuttamishankkeeseen osallistui yhteensä 25 instituutiosijoittajaa, jotka yhdessä lähettivät kirjeen kivihiilivoimalan rakennusprojektiin osallistuville yrityksille. Lisäksi Nordea järjesti useita tapaamisia yritysten kanssa. Vaikuttamisen seurauksena useat yritykset ovat ryhtyneet toimiin, jotta kivihiiliteollisuuden rahoitus vähenee ja loppuu kokonaan vuoteen 2040 mennessä. Tämä oli merkittävä saavutus vaikuttamishankkeen osalta, vaikka Vung Ang 2 hiilivoimalaitoksen laajennusta ei saatu pysäytettyä.

6 Vastuullisen sijoittamisen työryhmä

Vastuullisen sijoittamisen työryhmä on asiantuntijaelin, joka neuvoo Kirkon eläkerahaston johtokuntaa vastuullista sijoittamista ja yritysten vastuullisuutta koskeissa kysymyksissä. Työryhmä kokoontui kolme kertaa vuoden 2021 aikana.

Vuoden 2021 kokoukset käsittivät pääosin Kirkon eläkerahaston ilmastostrategian päivitykseen liittyviä asioita. Tähän kuului erityisesti ilmastoanalyysin tulosten käsittely ja niiden hyödyntäminen vaikuttamistoiminnassa, sekä keskustelua fossiilisten polttoaineiden poissulkukriteereistä ja siihen liittyvistä kehittämistarpeista.

Työryhmän jäsenet ovat:

- Kirkon eläkerahaston johtaja Juha Tuohimäki (puheenjohtaja)
- Toimitusjohtaja Pasi Strömberg, Eläkekassa Verso
- Johtaja, ESG, Markus Lindqvist, Aktia Varainhoito
- Toimitusjohtaja Jukka-Pekka Kärkkäinen, FCA Investments
- Senior portfolio manager Kaisa Ojainmaa, Varma
- Sijoitusjohtaja Sami Tuhkanen, Sitra

- Yhteiskunnan ja kestävä kehityksen asiantuntija, rovasti Ilkka Sipiläinen, Kirkkohallitus
- Viestintäasiantuntija Tuija Helenelund, Kirkon viestintä
- Sijoitusjohtaja Ira van der Pals, KER
- Salkunhoitaja ja vastuullisen sijoittamisen päällikkö Magdalena Lönnroth (koordinaattori), KER
- Salkunhoitaja ja vastuullisen sijoittamisen asiantuntija Joonas Huttunen (asiantuntijajäsen), KER

7 Ilmastoraportointi

Kirkon eläkerahaston ilmastoraportointi koostuu ilmastostrategiassa määritettyjen seurantamittareiden raportoinnista sekä erillisestä TCFD-suositukseen perustuvasta ilmastoraportointiosiosta. Ilmastoraportointi perustuu eläkerahaston keräämiin tietoihin ja ulkopuolisen palveluntarjoajan tekemään ilmastoanalyysiin.

7.1 Ilmastostrategian seuranta

Ilmastostrategian tavoitteena on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä edellyttäen, että sijoitusympäristö mahdollistaa sen. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi eläkerahasto on määrittänyt kolme pääasiallista ilmastonmuutostyökalua: hiilijalanjäljen vähentäminen, ilmastoratkaisuihin sijoittaminen ja vaikuttaminen. Taulukoissa 2–4 on tiivistetty eläkerahaston ilmastonmuutostyökalujen seurantamittarit ja niihin liittyvät tulokset vuoden 2021 osalta.

1 1 Hiilijalanjäljen vähentäminen

Taulukossa 2 listattuja hiiliriskin seurantamittareita käsitellään syvällisemmin osana TCFD-raportointiosiota (luku 7.2). Yleisesti voidaan todeta, että useat seurantamittarit ovat kehittyneet positiiviseen suuntaan vuoden 2021 aikana. Eläkerahaston ilmastostrategiassa yhtenä välitavoitteena vuodelle 2025 on likvidien osake- ja yritysainasijoitusten hiili-intensiteetin vähentäminen 25 prosentilla vuoden 2020 lähtötasoilta. Vuoden 2021 aikana painotettu hiili-intensiteetti on laskenut 6,4 prosenttia. Kappaleen 7.2.4. taulukossa 8 on raportoitu eläkerahaston sijoitussalkun suhteellisia päästölukuja, sekä verrattu niitä edellisen vuoden lukuihin. Toinen välitavoite vuoteen 2025 mennessä on päästöttömän lämpöenergian käyttäminen kaikissa suorissa kiinteistösijoituksissa. Tämä tavoite on toteutunut kahdessa kiinteistössä vuoden 2021 aikana (50 % suorista kiinteistösijoituksista).

Eläkerahasto suosii ilmastonmuutosperiaatteita noudattavia ja niistä läpinäkyvästi raportoivia varainhoitajia. Kaikki likvidien osake- ja korkosijoitusten varainhoitajat, yhtä lukuun ottamatta, ovat määrittäneet omat ilmastoperiaatteensa. Reaaliomaisuussijoitusten (kiinteistöt, infrastruktuuri ja metsä) ja epälikvidien korkosijoitusten puolella varainhoitajista noin 75 % on myös tehnyt vastaavat määrätykset. Kaikki likvidit osake- ja korkovarainhoitajat noudattavat TCFD-ilmastoraportointisuosituksia, ja vastaava luku reaaliomaisuus- ja epälikvidien korkosijoitusten puolella on yli 50 %.

Eläkerahasto suosii myös hiilineutraaliustavoitteeseen sitoutuneita varainhoitajia. Vuoden 2021 aikana ennätysmäärä varainhoitajia on tehnyt julkisia hiilineutraalius- eli Net Zero-sitoumuksia. Kaikki likvidien osake- ja korkosijoitusten varainhoitajat, paitsi yksi, ovat tehneet tällaisen sitoumuksen. Vastaava luku reaaliomaisuus- ja epälikvideissä korkosijoituksissa on noin puolet. Suurin osa varainhoitajista on ottanut vuoden 2050 hiilineutraalisuuden tavoitevuodeksi, mutta osalla on vuosi 2040 tai vielä kunnianhimoisempi tavoitevuosi. Moni hiilineutraaliustavoitteen tehnyt varainhoitaja ei ole vielä asettanut toiminnalleen välitavoitteita. Välitavoitteiden määrittäminen on tärkeä osa uskottavaa ja määrätietoista ilmastotyöskentelyä.

Eläkerahaston täyden valtakirjan osakemandaattisalkut (suorat sijoitukset suomalaisiin ja eurooppalaisiin pörssiyrityksiin) käyttävät eläkerahaston ilmastostrategiassa määriteltyjä fossiilisia poissulkukriteerejä. Osakemandaattisijoitusten osuus koko eläkerahaston sijoitussalkusta oli 13,6 % 31.12.2021.

Fossiilisiin polttoaineisiin liittyvät poissulkukriteerit ovat laajassa käytössä eläkerahaston käyttämissä rahastoissa (yli 70–80 % omaisuusluokasta riippuen). Poissulkukriteerit käsittävät vähintään kivihiilen, mutta pääosa rahastoista huomioi laajemmin myös muut fossiiliset polttoaineet. Kaikilla rahastoilla on käytössä omat liikevaihtorajat poissulkujen määrittelyssä, ja osa rahastoista hyödyntää myös vaikuttamista yritysten kannustamiseksi vähähiiliseen siirtymään.

Taulukko 2.

Työkalu 1: Hiilijalanjäljen vähentäminen		
TOIMENPITEET	TOTEUTUSTAVAT	SEURANTA JA MITTARIT
Salkun hiiliriskin seuranta	KER tekee vuosittaisen ilmastoanalyysin, skenaarioanalyysin ja vastuullisuusseulonnan likvidistä osake- ja yrityslainasalkusta.	Hiiliriskiin liittyviä mittareita on käsitelty kattavasti TCFD-osiossa (luku 7.2): -Hiili-intensiteetti -Fossiilisten polttoaineiden osuus yritysten liikevaihdosta -Yritysten ilmastostrategian arviointi -Epätavanomaisiin fossiilisiin polttoaineisiin liittyvä liiketoiminta -Carbon Risk Rating -mittari -Akuutit ja krooniset fyysiset riskit -Yhteiskuntapalvelusektorin uusiutuva ja fossiilinen kapasiteetti sähkön tuotannossa -Energiatoimialan ja kaivosteollisuuden fossiilisten omistusten/varantojen määrä -Ympäristöön liittyvät normirikkomukset
Varainhoitajavalinta ja seuranta	KER suosii ilmastonmuutosperiaatteita noudattavia ja niistä läpinäkyvästi raportoivia varainhoitajia.	Ilmastoperiaatteita määrittäneiden varainhoitajien osuus: 92 % likvidit osakesijoitukset 100 % likvidit korkosijoitukset 74 % reaaliomaisuussijoitukset 77 % epälikvidit korkosijoitukset TCFD-suosituksia noudattavien varainhoitajien osuus: 100 % likvidit osakesijoitukset 100 % likvidit korkosijoitukset 58 % reaaliomaisuussijoitukset 53 % epälikvidit korkosijoitukset
	KER suosii hiilineutraaliustavoitteeseen sitoutuneita varainhoitajia.	Julkisen hiilineutraaliussitoumuksen tehneiden varainhoitajien osuus: 92 % likvidit osakesijoitukset 100 % likvidit korkosijoitukset 58 % reaaliomaisuussijoitukset 40 % epälikvidit korkosijoitukset

Poissulkevat kriteerit	KER poissulkee fossiilisia polttoaineita suorissa sijoituksissa.	Poissulkevien strategioiden mukaan sijoitetun varallisuuden osuus: 100 % täyden valtakirjan osakemandaattisalkut
	KER seuraa varainhoitajien ja rahastojen fossiilisia poissulkukriteerejä.	Fossiilisten sijoitusten poissulkeminen rahastoissa: 83 % likvidit osakesijoitukset 71 % likvidit korkosijoitukset 83 % epälikvidit korkosijoitukset

*Likvidit osakesijoitukset 43,6 %, likvidit korkosijoitukset 25,4 %, reaaliomaisuussijoitukset 17,0 %, epälikvidit korkosijoitukset 6,3 %, epälikvidit osakesijoitukset 5,3 % ja absoluuttisen tuoton sijoitukset 2,3 % koko sijoitussalkusta 31.12.2021.

**Epälikvidit osakesijoitukset otetaan mukaan seurantaan vuonna 2022.

2 Ilmastoratkaisut

Kirkon eläkerahaston tavoitteena on lisätä vihreiden teemasijoitusten osuutta eri omaisuusluokissa. Ilmastostrategiassa on asetettu välitavoitteeksi, että vihreiden teemasijoitusten osuus olisi 10 prosenttia koko sijoitusvarallisuudesta vuoteen 2025 mennessä. Mahdollisia teemoja ovat esimerkiksi uusiutuva energia, vihreät joukkovelkakirjalainat, metsä ja muut ratkaisut, jotka tukevat siirtymistä vähähiiliseen yhteiskuntaan. Teemarahastojen luokittelun tukena käytetään muun muassa SFDR-tiedonantoasetusta, jonka mukaisesti artikla 9:n mukaisilla rahastoilla on suora myönteinen vaikutus ympäristöön ja yhteiskuntaan.

Vihreiden teemasijoitusten osuus koko eläkerahaston sijoitussalkusta oli 6,5 % vuoden 2021 lopussa. Vastaava luku edelliseltä vuodelta oli 4,4 %. Eniten vihreitä teemasijoituksia löytyy reaaliomaisuussijoitusten puolelta, jossa korostuvat uusiutuvan energian infrastruktuurirahastot ja metsäsijoitukset.

EU:n asetus kestävytyteen liittyvien tietojen antamisesta rahoituspalvelusektorilla (SFDR, Sustainable Finance Disclosure Regulation) astui voimaan keväällä 2021. Eläkerahasto kartoitti rahastojensa SFDR-luokitusta, jossa artiklan 8 ja 9 mukaiset rahastot luokitellaan ”vihreiksi”: artiklan 8 rahastot huomioivat vastuullisuusnäkökulmia laajasti, ja artiklan 9 rahastot tavoittelevat tämän lisäksi kestävään kehitykseen liittyviä tuloksia. Artikla 9 mukaisia strategioita on likvideistä osakesijoituksista 22 %, likvideistä korkosijoituksista 7 % ja reaaliomaisuus- ja epälikvideistä korkosijoituksista 13 %.

Taulukko 3.

Työkalu 2: Ilmastoratkaisut		
TOIMENPITEET	TOTEUTUSTAVAT	SEURANTA JA MITTARIT
Teemasijoitukset	KER lisää vihreiden teemasijoitusten osuutta eri omaisuusluokissa.	Teemasijoitusten osuus koko sijoitusvarallisuudesta ja eri omaisuusluokista: <u>6,5 % koko sijoitussalkku</u> 3,4 % likvidit osakesijoitukset 8,2 % likvidit korkosijoitukset 15,3 % reaaliomaisuussijoitukset 2,8 % epälikvidit osakesijoitukset 2,1 % epälikvidit korkosijoitukset
Vihreät ratkaisut osana yritysten liikevaihtoa	KER seuraa likvidien osake- ja yritysainasijoitusten vihreän liikevaihto-osuuden kehitystä.	EU:n vihreän taksonomian mukaisten sijoitusten osuus ja mahdolliset muut vihreän liikevaihdon mittarit: Tulossa 2022-2023

3 Vaikuttaminen

Kirkon eläkerahaston lähtökohtana on vaikuttaa niin yrityksiin, varainhoitajiin kuin päätöksentekijöihin globaalien ilmastomuutostavoitteiden edistämiseksi.

Eläkerahasto kannustaa salkkuyrityksiä laatimaan ilmastomuutosstrategiota, -raportointia ja asettamaan tavoitteita hiiliriskin vähentämiseksi. Vuonna 2021 eläkerahasto osallistui yhteistyössä Suomi-osakemandaattien varainhoitajien kanssa neljään yritystapaamiseen, joissa ilmastomuutokseen liittyvät tavoitteet olivat keskeinen teema. ISS ESG:n suorittaman ilmastoanalyysin mukaan 49 % (41 % vuonna 2020) yrityksistä likvidissä osake- ja yrityslainasalkussa ovat määrittäneet riittävän ilmastostrategian ja siihen liittyvät tavoitteet linjassa kansainvälisten ilmastopöytäkirjojen kanssa.

Eläkerahasto kannustaa varainhoitajiaan huomioimaan ilmastoriskiä sijoituksissaan ja omalta osaltaan vaikuttamaan yritysten ilmastotyöskentelyyn. Vuonna 2021 eläkerahasto antoi 14 varainhoitajalle kirjallisen palautteen ESG-kyselyn ja sen erillisen ilmasto-osion vastauksista. Lisäksi kahdelta varainhoitajalta pyydettiin selvitys rahastojen ympäristönormirikkomustapausten johdosta. Likvidit osake- ja korkorahastot raportoivat yhteensä yli 260 ilmastoon liittyvästä yrityskeskustelusta vuoden 2021 aikana.

Eläkerahasto selvitti myös varainhoitajiensa (likvidit osake- ja korkosijoitukset, reaaliomaisuussijoitukset) aktiivisuutta muussa ilmastovaikuttamisessa. Melkein kaikki varainhoitajat ovat aktiivisia ainakin eri ilmastoaloitteisiin osallistumisen kautta. Suuremmat toimijat, joilla on enemmän resursseja, ottavat usein aktiivisemman roolin aloitteissa, sen työryhmissä ja konsultointipyyntöissä. Lisäksi vaikuttamista tehdään tietojen ja osaamisen jakamisella eri verkostoissa ja omien sidosryhmien parissa.

Eläkerahasto osallistuu myös vaikuttamiseen ja ilmastoyhteistyöhön viranomaisten, päätöksentekijöiden, järjestöjen, yritysten ja muiden sijoittajien kanssa. Eläkerahasto on mukana useissa ilmastomuutokseen liittyvissä aloitteissa kuten IIGCC, Paris Aligned Investment Initiative ja CDP. Lisäksi eläkerahasto osallistuu vuosittain useisiin vaikuttamishankkeisiin ja kannanottokirjeisiin. Nämä aloitteet ja vaikuttamistoimet kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Taulukko 4.

Työkalu 3: Vaikuttaminen		
TOIMENPITEET	TOTEUTUSTAVAT	SEURANTA JA MITTARIT
Yritykset	KER kannustaa salkkuyrityksiä laatimaan ilmastomuutosstrategiota, raportointia ja asettamaan tavoitteita hiiliriskin vähentämiseksi.	Yritysten kanssa käytyjen ilmastokeskustelujen määrä ja tulokset: 4 tapaamista yhteistyössä Suomi-osakemandaattien varainhoitajien kanssa. Yritysten osuus, joilla riittävä ilmastostrategia: 49 % (41 % vuonna 2020)

Varainhoitajat	KER kannustaa varainhoitajia huomioimaan ilmatoriskiä sijoituksissaan ja omalta osaltaan vaikuttamaan yritysten ilmastotyöskentelyyn.	Varainhoitajien kanssa käytyjen ilmastokeskustelujen määrä ja tulokset: 14 varainhoitajalle annettu kirjallista palautetta ESG-kyselyn ja erillisen ilmasto-osion vastauksista. 2 varainhoitajalta pyydetty selvitys rahastojen ympäristönormirikkomustapausten johdosta. Varainhoitajien ilmastokeskustelut yritysten kanssa, määrä ja tulokset: 262 raportoitua keskustelua likvidien osake- ja korkosijoitusten puolella.
Muu vaikuttaminen ja yhteistyö	KER osallistuu vaikuttamiseen ja ilmastoyhteistyöhön viranomaisten, päätöksentekijöiden, järjestöjen, yritysten ja muiden sijoittajien kanssa.	Vaikuttamistoimenpiteiden määrä ja tulokset: <u>Jatkuvat</u> IIGCC-jäsenyys Paris Aligned Investment Initiative -sitoutuminen CDP-tukija <u>Rajattu toimintaperiodi</u> Climate Action 100+ -tukija SBT-kampanjan tukija Global Investor Statement to Governments on the Climate Crisis -kannanottokirje Vung Ang 2 -vaikuttamishanke Kestävä metsä ja rahoitus -vaikuttamishanke

7.2 TCFD-suositusten mukainen ilmastoraportointi

Kirkon eläkerahasto on sitoutunut noudattamaan TCFD:n ilmastoraportointisuosituksia. *Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)* on G20-maiden Financial Stability Boardin asettama asiantuntijatyöryhmä, joka on laatinut ilmastomuutosraportointiin liittyvät vapaaehtoiset suositukset yrityksille ja sijoittajille. Nämä suositukset kattavat ilmastomuutokseen liittyviä asioita hallinnon, strategian, riskienhallinnan sekä mittareiden ja tavoitteiden näkökulmasta. Tässä osiossa eläkerahasto raportoi ilmastomuutostyöskentelystään TCFD:n suositusten mukaisesti.

Ympäristöön liittyvät asiat ovat olleet oleellinen osa Kirkon eläkerahaston sijoitustoimintaa rahaston alusta alkaen. Vuonna 2019 käyttöön otetun uuden TCFD-raportointimallin myötä eläkerahasto haluaa kehittää toimintaansa ja prosessejaan. Kehitystyö on välttämätöntä, koska ilmastomuutoksen raportointiin liittyvät työkalut kehittyvät jatkuvasti. Vuonna 2021 päivitetty ilmastostrategia tuo yhä konkreettisemmin esille eläkerahaston ilmastomuutostyöskentelyyn liittyvät prosessit, toimintatavat ja tavoitteet.

2 Hallintotapa

Ilmastomuutosasioita valmistellaan ja toteutetaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muita vastuullisuuteen liittyviä asioita:

Eläkerahaston johtokunta hyväksyy vastuullisen sijoittamisen ohjeet, ilmastostrategian, sijoitussuunnitelman, riskienhallintasuunnitelman ja toimintakertomukset. Johtokunnan kokouksissa käsitellään ilmastomuutokseen liittyviä asioita säännöllisesti, muun muassa puolivuositaisen seulonnan, ESG-kyselyjen läpikäynnin sekä toimintakertomuksen hyväksymisen yhteydessä. Johtokunta käy lisäksi tarvittaessa läpi

muita ympäristöön liittyviä asioita, kuten teemavaikuttamishankkeita. Johtokunnan tehtävissä on erikseen määritelty vastuullisuusasiat, joilla on selkeä strateginen merkitys Kirkon eläkerahaston toiminnassa.

Vastuullisen sijoittamisen työryhmä neuvoo eläkerahaston johtokuntaa vastuullista sijoittamista ja yritysten vastuullisuutta koskevista kysymyksistä. Työryhmä valmistelee vastuullisen sijoittamisen ohjeet, ilmastostrategian ja tekee suosituksia johtokunnalle vastuulliseen sijoittamiseen liittyvistä kysymyksistä. Tämän lisäksi työryhmän kokouksissa voidaan käsitellä muita ajankohtaisia ilmastoon liittyviä asioita. Työryhmä koostuu eläkerahaston johtokunnan puheenjohtajasta, Kirkon eläkerahaston johtajasta, sijoitusjohtajasta sekä alan asiantuntijoista.

Eläkerahaston johtaja hyväksyy osallistumiset kansainvälisiin sijoittaja-aloitteisiin ja päätökset tuodaan johtokunnalle tiedoksi.

Eläkerahaston sijoitusyksikkö vastaa sijoitustoiminnasta ja raportoinnista eri omaisuusluokissa. Eläkerahaston sijoitusyksikkö seuraa ilmastoon liittyviä asioita osana sijoitustoimintaa sekä varainhoitajilta että ulkoisilta palveluntarjoajilta saamansa datan perusteella. Tuloksia seurataan vuosittain ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksessa. Sijoitusyksikössä työskentelee myös vastuullisen sijoittamisen päällikkö ja vastuullisen sijoittamisen asiantuntija, jotka koordinoivat vastuullisen sijoittamisen kehitystyötä kaikkien omaisuusluokkien osalta.

2 Strategia

Riskit ja mahdollisuudet

Ilmaston lämpeneminen ihmisen toiminnan seurauksena on yksi suurimmista maailmanlaajuisista kriiseistä. Ilmastonmuutos luo riskejä ja mahdollisuuksia sijoitustoimintaan kaikissa omaisuusluokissa. Ilmastonmuutos on huomioitu Kirkon eläkerahaston pitkän aikavälin sijoitusstrategiassa toimintaympäristöön vaikuttavana tekijänä. Lisäksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ilmastostrategia sekä hiilineutraali kirkko 2030 -ohjelma ohjaavat Kirkon eläkerahaston toimintaa. Eläkerahasto on asettanut pitkän aikavälin tavoitteeksi hiilineutraalin sijoitussalkun vuoteen 2035 mennessä. Hiilijalanjäljen vähentämiseksi eläkerahasto on tunnistanut ilmastonmuutosstrategiassaan joukon ilmastonmuutostyökaluja, joiden käyttö vaihtelee eri omaisuusluokkien mukaan. Eläkerahaston pitkä sijoitushorisontti tekee eri omaisuusluokkiin liittyvien riskien ja mahdollisuuksien huomioimisesta erittäin tärkeää, jotta strateginen tavoite täyttyisi.

Ilmastonmuutoksesta eläkerahastolle aiheutuvat riskit voidaan jakaa fyysisiin riskeihin sekä siirtymäriskeihin. *Fyysisillä riskeillä* tarkoitetaan suoraan ilmastonmuutoksesta aiheutuvia riskejä, kuten kuivuutta tai äärimmäisiä sääilmiöitä. Fyysiset riskit voivat olla joko kroonisia, kuten kuivuus ja nouseva merenpinta, tai akuutteja, kuten esimerkiksi myrskyt. Kirkon eläkerahastolle oleellisia fyysisiä riskejä lyhyellä aikavälillä ovat esimerkiksi yritysten omaisuuteen tai kiinteistöihin kohdistuvat sääilmiöt, jotka saattavat alentaa omaisuuden arvoa. Tämän lisäksi esimerkiksi vakuutusyhtiöomistusten riskit kasvavat äärimmäisten sääilmiöiden yleistyessä. Pidemmällä aikavälillä oleelliset riskit liittyvät yrityksen toimialaan, sijaintiin tai toimintaan alueella, jolla esiintyy kroonisia fyysisiä riskejä. Esimerkiksi kuivuuden takia yrityksen toimintaedellytykset voivat heikentyä tai merenpinnan nousun seurauksena kiinteistöomaisuus voi menettää arvonsa.

ISS ESG:n kanssa tehdyssä ilmastoanalyysissä arvioitiin Kirkon eläkerahaston likvidien osake- ja yritysainasijoitusten fyysisiä riskejä yritysten sijainnin ja liiketoiminnan perusteella ¹. Eläkerahaston

¹ Analyysi on tehty 31.10.2021 tilanteesta.

sijoitusten fyysiset riskit ovat analyysin perusteella hieman vertailuindeksiä pienemmät sekä todennäköisessä että huonoimmassa skenaariossa². ISS ESG:n analyysin perusteella yritysten fyysisten riskien hallinnoimisessa on vielä huomattavasti parannettavaa, ja ainoastaan kahdella prosentilla yrityksistä on fyysisten riskien hallinnointi kestäväällä tasolla. Fyysisten riskien hallinnoinnissa ei ole myöskään tapahtunut merkittävää muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Sektoritasolla suurin osa fyysisistä riskeistä tulee informaatioteknologia-, kulutustavara- sekä teollisuustuotteet ja palvelut-sektoreilta. On positiivista huomata, että korkean riskin sektoreilla (perusteollisuus, energia, kiinteistöt) eläkerahaston omistamilla yrityksillä on analyysin perusteella vertailuindeksiä pienemmät fyysiset riskit. Yksittäisten sääilmiöiden tasolla eläkerahaston riskiprofiili on hieman vertailuindeksiä korkeampi kaikissa kategorioissa (trooppiset syklonit, jokitulvat, tulipalot, kuumuus, kuivuus). Eläkerahaston tulee jatkossa kiinnittää huomiota ja pyrkiä kohdistamaan vaikuttamistoimintaansa erityisesti sektoreihin sekä yrityksiin, joihin kohdistuu suuri fyysinen riski. Lisäksi keskusteluihin varainhoitajien kanssa tulee nostaa kysymys fyysisten riskien huomioimisesta sijoitusprosessissa.

Siirtymäriskeillä puolestaan tarkoitetaan vähähiilisempään tulevaisuuteen siirtymisestä johtuvia riskejä, ja ne kohdistuvat usein korkeiden hiilidioksidipäästöjen aloihin, kuten fossiilisiin polttoaineisiin, energiantuotantoon, auto- ja kuljetusalaan sekä sementti- ja terästeollisuuteen. Erityisesti poliittiset päätökset ilmastoasioissa ja uusi lainsäädäntö saattavat haastaa vanhoja liiketoimintamalleja. Esimerkiksi PRI on todennut ”Inevitable Policy Response” -projektinsa yhteydessä, että mitä myöhemmin poliittisia muutoksia tehdään, sitä suuremmat niiden vaikutukset ovat muun muassa rahoitusmarkkinoille. Uusien teknologiainnovaatioiden voidaan katsoa tuovan suuria mahdollisuuksia, mutta myös olevan suuri riski yrityksille, jotka eivät pysty uudistamaan liiketoimintamallejaan. Siirtymäriskeihin lasketaan myös markkina- ja maineriskit, jotka koskevat esimerkiksi asiakkaiden muuttuneita kulutustapoja ja tottumuksia. Siirtymäriskien ominaispiirre on se, että niitä on hyvin vaikea ennustaa.

Kirkon eläkerahasto kartoitti myös siirtymäriskejä ilmastoanalyysissään. Kriittisimpien siirtymäriskien voidaan katsoa koskevan energiantuotantoa sekä fossiilisten polttoaineiden parissa toimivia yrityksiä. Energiantuotannon näkökulmasta on merkityksellistä, onko tulevaisuuden energia tuotettu uusiutuvalla energialla (vihreä) vai fossiililla polttoaineilla (ruskea). Fossiilisia polttoaineita omistavat yritykset puolestaan voivat huomata omaisuutensa arvon putoavan vähähiiliseen talouteen siirtymisen takia. Taulukossa 5 on vertailtu eläkerahaston omistuksia molemmista näkökulmista vertailuindeksiin³. Energiantuotanto-sarake näyttää ”vihreän” ja ”ruskean” energiantuotantokapasiteetin salkkutasolla, kun taas Reservit-sarake näyttää fossiilisia polttoaineita omistavien yritysten osuuden.

Taulukko 5.

	Energiantuotanto				Reservit	
	Vihreä tuotantokapasiteetti (%)	Muutos vs. 2020 (%)	Ruskea tuotantokapasiteetti (%)	Muutos vs. 2020 (%)	Fossiilisia polttoaineita omistavat yritykset (%)	Muutos vs. 2020 (%)
Sijoitussalkku	35,6 %	- 3,2 %	27,7 %	- 4,2 %	0,6 %	+ 3,5 %
Vertailuindeksi	27,0 %	+ 4,2 %	50,1 %	+ 5,9 %	5,2 %	+ 8,4 %

² Todennäköinen ja huonoin skenaario perustuvat IPCC-ilmastopaneelin viidennessä arviointiraportissa käytettyihin RCP 4,5- ja RCP 8,5 -skenaarioihin.

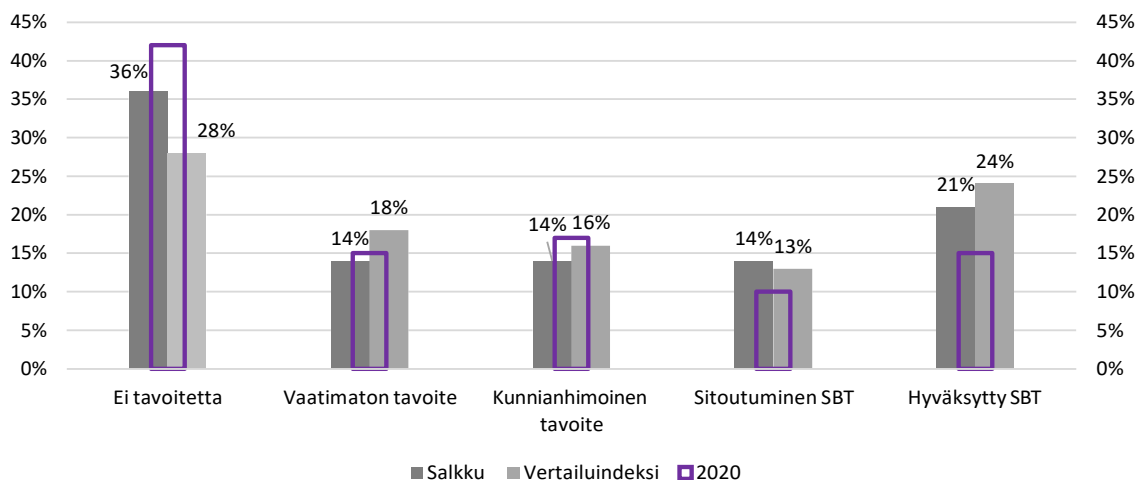
³ Eläkerahaston vertailuindeksi koostuu kuudesta korkoindexistä ja kuudesta osakeindexistä, joiden painot on määritelty sijoitus suunnitelmassa. Ilmastoanalyysissä ei ole huomioitu valtionlaina- tai rahamarkkinaindexejä. Tämän lisäksi indeksirahastoja on käytetty joidenkin indeksien omistusten estimoinnissa.

Kirkon eläkerahaston salkusta löytyy huomattavasti vähemmän energiantuottajia vertailuindeksiin verrattuna. Tämän lisäksi näiden salkkuyhtiöiden energiatuotantokapasiteetti perustuu enemmän vihreään energiaan verrattuna vertailuindeksiin. Eläkerahaston vihreän tuotantokapasiteetin osuus on kuitenkin hieman laskenut viime vuoden aikana, samalla kun vertailuindeksillä sama luku on kasvanut. On kuitenkin syytä huomata, että samalla myös ruskean tuotantokapasiteetin osalta Kirkon eläkerahaston osuus on pienentynyt, kun taas vertailuindeksillä sama luku on kasvanut. Myös fossiilisia polttoaineita omistavia yrityksiä eläkerahastolla on huomattavasti indeksia vähemmän, mutta niiden osuus on hieman kasvanut viime vuoteen verrattuna. Tämän analyysin perusteella riskit ovat olemassa, mutta ne ovat kooltaan vertailuindeksiä pienemmät. Eläkerahaston tulee erityisesti varmistaa, että sen omistusten tulevaisuuden energiantuotanto kohdistuu kasvavissa määrin vihreään energiaan ja toisaalta vähentää omistuksia etenkin korkeapäästöisiä polttoaineita omistavissa yrityksissä. Nämä tavoitteet on tunnistettu Kirkon eläkerahaston ilmastostrategiassa ja työkaluna käytetään poissulkemista, ilmastoratkaisuja ja vaikuttamista.

Ilmastoanalyysin lisäksi eläkerahasto tekee salkkuseulonnan kahdesti vuodessa; seurattavina kriteereinä ovat esimerkiksi kivihiilikaivostoiminta ja fossiilisten polttoaineiden tuottajat. Viimeisimmässä seulonnessa ei löydetty yhtään yritystä, jonka liikevaihdosta yli 25 % muodostuu kivihiilikaivostoiminnasta. Seulonnan yhteydessä kartoitettiin myös kansainvälisten ympäristönormien rikkojat, joita eläkerahaston salkusta ei löytynyt. Seuraavan seulonnan yhteydessä liikevaihtorajoitteita fossiilisten polttoaineiden osalta tullaan kiristämään 15 prosenttiin uuden ilmastostrategian mukaisesti.

Toinen näkökulma riskien määrittämiseen on tarkastella yritysten ilmastotavoitteita, joiden avulla voidaan arvioida, kuinka hyvin yritysten strategiat ovat linjassa kansainvälisten ilmastotavoitteiden kanssa, ja mitkä ovat niiden valmiudet reagoida ilmastomuutokseen. Yrityksiä tulee kannustaa asettamaan Science Based Targets -aloitteen (SBT) mukaisia tavoitteita, jotka ovat nimensä mukaisesti tieteeseen perustuvia ja Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisia. Yrityksen ilmastotavoitteiden vajavaisuuden voidaan katsoa lisäävän erityisesti pitkän aikavälin riskejä. Kuvassa 4 on vertailtu eläkerahaston vuoden 2021 omistuksia suhteessa vertailuindeksiin, sekä havainnollistettu edellisen vuoden vastaava luku.

Kuva 4.

Kirkon eläkerahaston salkusta löytyy vielä merkittävä määrä yrityksiä ja liikkeeseenlaskijoita, joilta puuttuvat ilmastotavoitteet. Lisäksi yrityksiä, jotka ovat sitoutuneet tai hyväksyttäneet SBT:n mukaiset tavoitteet, on vertailuindeksiä vähemmän. Eläkerahastolla on vertailuindeksiä enemmän pieniyhtiöitä, mikä selittää ainakin

osan tavoitteiden erosta. On kuitenkin syytä huomata, että vuoteen 2020 verrattuna tieteeseen perustuvia päästötavoitteita asettaneiden ja niiden asettamiseen sitoutuneiden yritysten osuus on kasvanut merkittävästi. Tämä kuvaa erityisesti koko sijoitusmarkkinalla tapahtuvaa kehitystä. Eläkerahasto kannustaa varainhoitajia käyttämään resursseja yhä enemmän yritysten ilmastostrategioiden arviointiin, sillä tavoitteiden puuttumisen tai vajavaisuuden voidaan katsoa nostavan salkun ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä. Kirkon eläkerahasto tekee tätä vaikuttamistyötä myös CDP:n hallinnoiman Science Based Targets -kampanjan kautta.

Yritysten ilmastostrategian arvioinnin lisäksi ISS ESG on kehittänyt Carbon Risk Rating -arvosanan (CRR, mitta-asteikko 0–100, 100 ollessa paras arvosana), joka pyrkii kokonaisvaltaisesti arvioimaan yritysten valmiuksia toimia vähähiilisessä ympäristössä. CRR on luonteeltaan eteenpäin katsova, minkä vuoksi se täydentää hyvin esimerkiksi perinteisiä ainoastaan nykyhetkeen perustuvia hiilijalanjälkilaskelmia. Kirkon eläkerahaston sijoitussalkun CRR on marginaalisesti vertailuindeksiä paremmalla tasolla. Sekä eläkerahaston että vertailuindeksin keskimääräinen CRR-arvosana (eläkerahasto 53, vertailuindeksi 52) on parantunut viime vuodesta huomattavasti (eläkerahasto 37, vertailuindeksi 37). Eläkerahaston tulee seurata varsinkin salkun suurimpien hiilijalanjäljen omaavien yritysten CRR-arvosanaa ja tarvittaessa käydä keskustelua salkunhoitajien kanssa.

Käsiteltäessä ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia, on tärkeää huomioida, että Kirkon eläkerahasto sijoittaa pääosin ulkoisten varainhoitajien kautta. Eläkerahasto ei siis lähtökohtaisesti analysoi yksittäisiä yrityksiä, vaan riskien ja mahdollisuuksien tunnistaminen tapahtuu pääasiassa sijoitusstrategia- ja rahastotasolla. Sijoitusstrategiatasolla riskien ja mahdollisuuksien voidaan katsoa liittyvän varainhoitajien ilmastonmuutososaamiseen sekä eläkerahaston kykyyn arvioida varainhoitajien ilmastonmuutososaamista riittävällä tasolla. Vuoden 2021 syksyllä eläkerahasto lähetti osake-, korko-, reaaliomaisuus- ja absoluuttisen tuoton sijoitusten varainhoitajille erillisen ilmastokyselyn, jolla selvitettiin varainhoitajien kykyä ja resursseja arvioida ilmastonmuutoksesta aiheutuvia riskejä ja mahdollisuuksia.

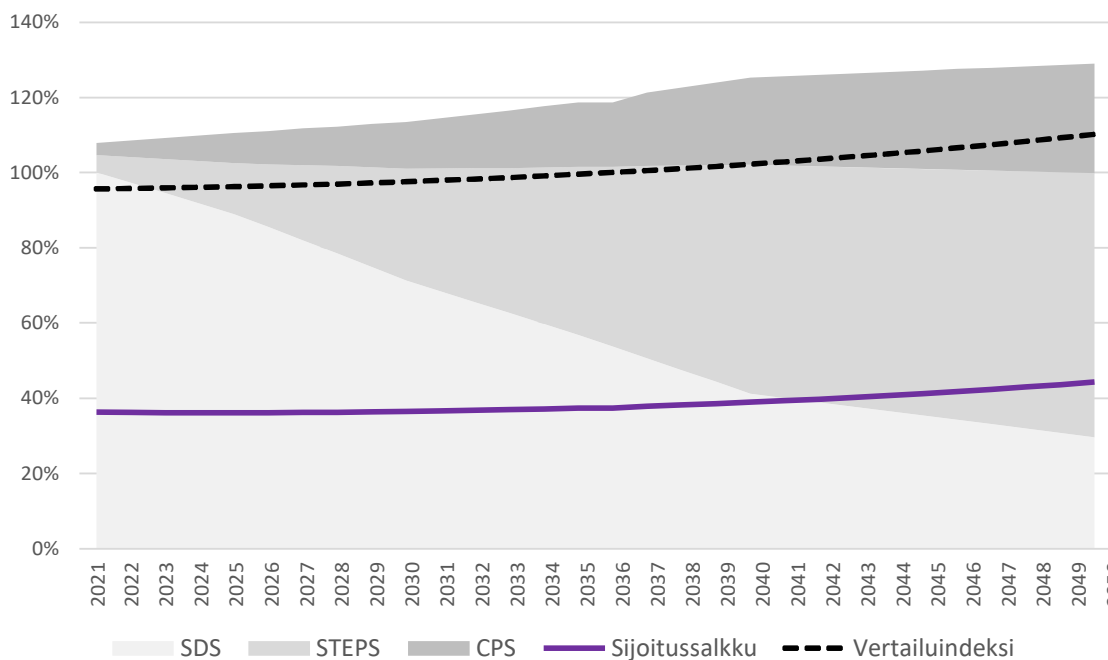
Ilmastonmuutos tuo sijoittajalle myös mahdollisuuksia. Kirkon eläkerahasto pyrkii hyödyntämään ilmastonmuutoksen tuomia mahdollisuuksia varsinkin sijoituksilla ilmastoratkaisuihin. Vihreät teemasijoitukset auttavat rahoittamaan siirtymistä vähähiilisempään talouteen, ja ne vaikuttavat suoraan tämänhetkisiin päästöihin. Sijoitusmahdollisuuksia löytyy eri markkinoilta ja omaisuusluokista, kuten kestävä kehitys teemarahastoista, uusiutuvan energian projekteista, vihreistä joukkovelkakirjalainoista ja metsäsijoittamisesta.

Skenaarioanalyysi

Skenaarioanalyysin avulla analysoidaan Kirkon eläkerahaston salkun nykyisiä sekä mahdollisia tulevia päästöjä ja verrataan niitä Kansainvälisen energiajärjestön (IEA) ilmastoskenaarioihin vuoteen 2050 saakka. Tarkastelussa on huomioitu IEA:n Sustainable Development Scenario (SDS), Stated Policies Scenario (STEPS) sekä Current Policies Scenario (CPS). Kestävän kehityksen mukainen SDS on skenaarioista tiukin, ja sen katsotaan johtavan alle 1,8°C lämpenemiseen 66 % varmuudella. STEPS heijastelee valtioiden tämänhetkistä sekä suunniteltua tulevaisuuden politiikkaa, kun taas CPS olettaa, etteivät valtiot tee muutoksia tämänhetkiseen energiapolitiikkaansa. Sekä STEPS että CPS johtavat selkeästi SDS-skenaariota suurempaan lämpötilojen nousuun.

Skenaarioanalyysi kattaa likvidit osake- ja yrityslainasijoitukset. Tulevia päästöjä arvioidaan yhdistelemällä tietoja yrityksen markkinaosuuksista sekä toimialan odotetusta päästökehityksestä. Analyysi huomioi myös yritysten päästövähennystavoitteet. Skenaarioanalyysi on tehty yhteistyössä ISS ESG:n kanssa ja sen tulokset on havainnollistettu kuvassa 5.

Kuva 5.

Tuloksien perusteella Kirkon eläkerahaston osake- ja yrityslainasalkku on linjassa STEPS ja CPS-skenaarioiden kanssa vuoteen 2050 asti, mutta ylittää SDS:n mukaisen päästöbudjetin vuonna 2042. Sektoritasolla päästöbudjetit ylittyvät 2050 mennessä esimerkiksi sähköntuotanto- ja paperitoimialoilla, kun taas esimerkiksi vakuutusyhtiöiden ja pankkien osalta ollaan selvästi alle vuoden 2050 budjetin.

ISS ESG:n analyysin perusteella portfolio on linjassa 1,8 °C lämpenemisen kanssa vuoteen 2050 mennessä, kun taas vertailuindeksillä sama luku on 3,1 °C. Kirkon eläkerahaston tulos tässä suhteessa on hieman parantunut (vuonna 2020 1,9 °C), kun taas vertailuindeksillä hieman huonontunut (vuonna 2020 2,9 °C). Eläkerahaston tulee kiinnittää päästöihin huomiota koko salkun tasolla, kehittää salkkua ja kannustaa yhtiöitä muutokseen, jotta tulevaisuuden päästöt saataisiin matalammille tasoille.

Ilmastoskenaarioanalyysin yhteydessä on tärkeää huomioida, että analyysi on hyvin herkkä sekä skenaarioiden oletuksille että tulevien päästöjen estimoinnille. Lähestymistapojen kehittyessä laskelmien laatu paranee, jolloin skenaarioanalyysin tuloksia voidaan mahdollisesti tuoda selkeäksi osaksi sijoituspäätöksentekoa.

2 Riskienhallinta

ESG-asiat, johon myös ilmastomuutokseen liittyvät asiat kuuluvat, ovat osa Kirkon eläkerahaston laajempaa riskienhallintasuunnitelmaa. Riskienhallintasuunnitelman mukaisesti ESG-riskejä seurataan kahdella tasolla; varainhoitajittain sekä sijoituskohteittain. Tällä hetkellä ilmastomuutokseen liittyviä riskejä tunnistetaan ja hallinnoidaan eläkerahastossa seuraavilla tavoilla:

- Tekemällä puolivuositista **salkkuseulontaa**, jossa ulkoinen palveluntarjoaja seuloa likvidejä osake- ja korko-omistuksia kahdesta näkökulmasta. *Normiperusteisessa seulonnassa* tarkoituksena on selvittää, löytyykö sijoitussalkusta ympäristöön liittyvien kansainvälisten normien rikkojia. Lisäksi *toimialaperusteisessa seulonnassa* selvitetään omistukset, joiden liiketoiminta perustuu kivihiilikaivostoimintaan tai fossiilisiin polttoaineisiin. Molempien seulontojen osalta Kirkon eläkerahasto on tarvittaessa yhteydessä varainhoitajiin. Eläkerahasto osallistuu lisäksi palveluntarjoajan välityksellä vaikuttamiskeskusteluihin, jotka kohdistuvat normiperusteisessa seulonnassa esiin tulleisiin vakaviin ympäristönormirikkomuksiin, jotta seulonnassa tunnistettuja riskejä voidaan paremmin arvioida ja hallita.
- Osallistumalla **ennakoivaan teemavaikuttamiseen** ulkoisen asiantuntijan kanssa. Tällä hetkellä Kirkon eläkerahasto on mukana esimerkiksi Kestävä metsä ja rahoitus -vaikuttamishankkeessa, joka keskittyy metsän arvoketjun ilmastovaikutuksiin.
- Käymällä **aktiivista vuoropuhelua varainhoitajien kanssa**. Eläkerahasto pyrkii tuomaan esiin omia tavoitteitaan ilmastomuutostyön osalta ja vaikuttamaan näin varainhoitajien toimintaan. Eläkerahaston aloitteesta varainhoitajat ovat esimerkiksi kiristäneet poissulkukriteerejään kivihiilikaivostoimintaan ja fossiilisiin polttoaineisiin liittyen. Varainhoitajat myös tuottavat vastuullisuusanalyysia salkuistaan, jota eläkerahasto käyttää osana riskienhallintaa. Lisäksi salkunhoitajatapaamisissa käydään säännöllisesti keskustelua rahastojen hiilijalanjäljestä sekä ilmastovaikutuksista.
- Vuosittaisen varainhoitajien **ESG-kyselyn** avulla eläkerahasto arvioi varainhoitajien osaamista ilmastomuutokseen liittyvissä asioissa. ESG-kyselyn palautekeskustelujen tavoitteena on saada varainhoitajat parantamaan käytäntöjään esimerkiksi ilmastomuutokseen liittyvän raportoinnin osalta sekä tekemään aktiivisempaa vaikuttamistyötä salkkuyritysten kanssa.
- **Tapaamalla suoraan yrityksiä** ja kannustamalla niitä asettamaan ilmastotavoitteita ja raporttoimaan kattavammin ilmastomuutostyöskentelystään. Yritysten parempi ilmastoraportointi auttaa sijoittajia arvioimaan riskejään yhä kattavammin.
- **Osallistumalla sijoittaja-aloitteisiin**, joiden tavoitteena on mahdollisimman laajalla ja vaikutusvaltaisella omistajapohjalla vaikuttaa yritysten toimintatapoihin, tai vaikuttaa laajemmin sijoitustoimialaan ja päätöksentekijöihin ilmastomuutostavoitteiden edistämiseksi. Osallistuminen sijoittaja-aloitteisiin auttaa sekä riskien tunnistamisessa että niiden hallinnassa. Kirkon eläkerahasto on mukana IIGCC, CDP, Paris Aligned Investment Initiative Net Zero sekä Climate Action 100+ aloitteissa.
- **Varmistamalla, että henkilökunnalla on tarvittava tietotaso** ilmastomuutokseen liittyen. Tämä toteutuu esimerkiksi osallistumalla aktiivisesti alan seminaareihin, lukemalla alan kirjallisuutta ja tutkimuksia sekä erilaisten koulutuksien kautta.
- **Seuraamalla rahastojen hiilijalanjälkeä ja ympäristöön liittyviä ESG-arvosanoja** suoraan salkunhoitojärjestelmästä. Salkunhallintajärjestelmän ESG-osion avulla pystytään tarvittaessa reagoimaan nopeasti muuttuneisiin riskitekijöihin.
- Tekemällä **ilmastoanalyysin** kerran vuodessa yhteistyössä ISS ESG:n kanssa yhteistyössä, mikä antaa hyvät työkalut identifioida kaikista keskeisimpiä riskikeskittymiä sekä tarvittaessa tehdä strategiamuutoksia sijoitussalkussa.

2 Mittarit ja tavoitteet

Kirkon eläkerahastolla on käytössä useita mittareita ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien ja mahdollisuuksien arvioinnissa. Taulukossa 6 on käyty tarkemmin läpi käytettyjä mittareita.

Taulukko 6.

Mittari	Lähde	Kohde	Frekvenssi
Hiilijalanjälki (sisältäen attribuutio- ja toimialaperusteiset laskelmat)	ISS ESG	Kokonaissalkku (osake- ja yritysainastrategiat)	Vuosittain
Energiantuotannon vihreä / ruskea osuus tuotantokapasiteetista	ISS ESG	Kokonaissalkku (osake- ja yritysainastrategiat)	Vuosittain
Fossiilisten polttoaineiden omistukset ja niistä mahdollisesti muodostuvat päästöt	ISS ESG	Kokonaissalkku (osake- ja yritysainastrategiat)	Vuosittain
Yritysten ilmastonmuutosstrategian arviointi	ISS ESG	Kokonaissalkku (osake- ja yritysainastrategiat)	Vuosittain
Carbon Risk Rating, jolla pyritään arvioimaan yritysten tulevaisuuden valmiutta toimia vähähiilisessä yhteiskunnassa	ISS ESG	Kokonaissalkku (osake- ja yritysainastrategiat)	Vuosittain
Yritysten ja salkun fyysiset riskit ja niiden hallinnointi	ISS ESG	Kokonaissalkku (osake- ja yritysainastrategiat)	Vuosittain
Ympäristöön liittyvät normirikkomukset	ISS ESG	Kokonaissalkku (osake- ja korkostrategiat)	Puolivuosittain
Kivihiilikaivostoimintaa tai fossiilisiin polttoaineisiin liittyvää liiketoimintaa harjoittavien yritysten osuus salkusta	ISS ESG	Kokonaissalkku (osake- ja korkostrategiat)	Puolivuosittain
Hiilijalanjälki	MSCI	Rahastokohtainen	Jatkuva
Ympäristöön liittyvä ESG-arvosana	MSCI	Rahastokohtainen	Jatkuva
Vaikuttavuusmittarit* ja vastuullisuusanalyysi	Varainhoitajat	Rahasto/ mandaattikohtainen	Jatkuva
Vaikuttamistapausten tulokset	ISS, Sustainalytics, KER	Yrityskohtainen	Jatkuva
ESG-kyselyjen vastaukset ja pisteytykset	KER	Rahasto/ mandaattikohtainen	Vuosittain

*Varainhoitajien vaikuttavuusmittaustavat vaihtelevat, eivätkä siten ole yhdistettävissä keskenään. Kirkon eläkerahaston tavoitteena on tulevaisuudessa tuoda myös salkkutason vaikuttavuusmittareita osaksi riskienhallintaa.

Hiilijalanjälki

Vuonna 2021 Kirkon eläkerahasto käytti hiilijalanjäljen laskentaan ulkoista palveluntarjoajaa ISS ESG:tä. Hiilijalanjälki laskettiin erikseen likvideille osake- sekä yritysainasijoituksille. Taulukossa 7 on käyty läpi eläkerahaston likvidin osake- ja yritysainasalkun, sekä niiden vertailuindeksien absoluuttiset päästöt.

Taulukko 7.

	Raportoivat omistukset (%)	Scope 1 ja 2 (tCO ₂ e)	Scope 1,2 ja 3 (tCO ₂ e)
Osakesalkku	82,1 %	29 381	378 089
Vertailuindeksi	86,0 %	75 496	536 124
Yrityslainasalkku	87,2 %	16 660	126 159
Vertailuindeksi	90,8 %	28 859	221 978

Scope 1 -päästöillä viitataan yritysten toiminnasta suoraan aiheutuviin päästöihin. Scope 2 -päästöillä puolestaan viitataan epäsuoriin päästöihin, jotka aiheutuvat yrityksen energian ja sähkön käytöstä. Myytyjen tuotteiden loppukäytöstä sekä tavaroiden ja palvelujen hankinnasta aiheutuvia päästöjä kutsutaan välillisiksi päästöiksi ja niitä kuvataan Scope 3 -päästöillä. Scope 3 -päästöjen estimointi on erittäin vaikeaa, joten niiden lukua voidaan pitää ainoastaan suuntaa antavana.

Lisäksi eläkerahasto seuraa rahastojen raportointiasteita – mitä korkeampi sijoituskohteiden raportointien tietojen kattavuus, sitä tarkempi hiilijalanjälkiluku. Mikäli yritys ei ole raportoinut hiilijalanjälkeään, on sen päästöt arvioitu ISS ESG:n mallin avulla, joka huomioi satoja eri muuttujia.

Kirkon eläkerahaston absoluuttiset päästöt ovat selkeästi vertailuindeksiä pienemmät sekä osake- että yrityslainasijoitusten osalta. Ero sekä osakkeissa että yrityslainoissa vertailuindeksiin verrattuna johtuu pääasiassa alipainosta energia- ja yhdyskuntapalvelusektorilla, sekä yritysvalinnasta perusteollisuussektorilla. Kirkon eläkerahaston salkkuyhtiöiden raportointiaste on hieman vertailuindeksiä pienempi, mikä johtunee suuremmasta pienyhtiöiden osuudesta.

Taulukko 8.

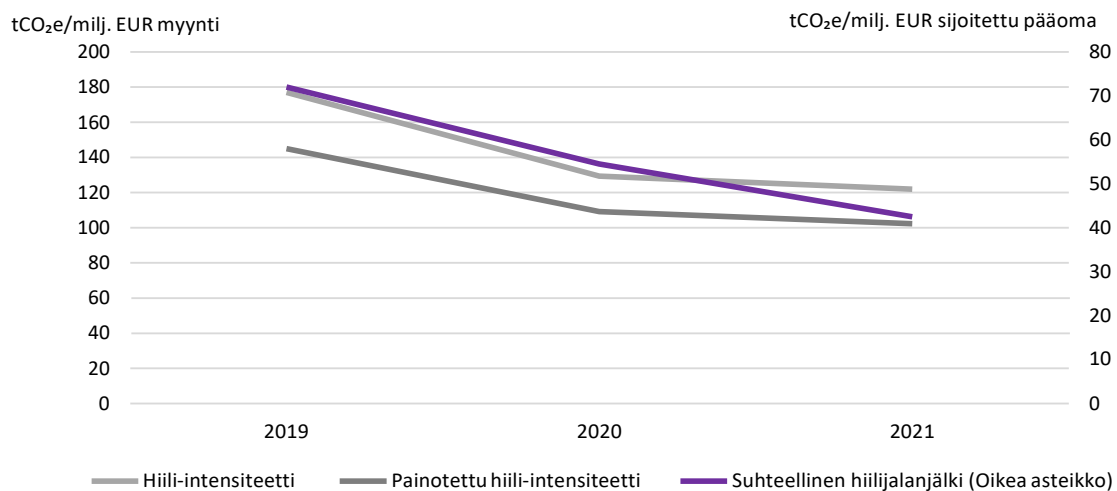
tCO ₂ e/milj. EUR sijoitettu pääoma			tCO ₂ e/mili. EUR mvvnti			
	Suhteellinen hiilijalanjälki	Muutos vs. 2020 (%)	Hiili-intensiteetti	Muutos vs. 2020 (%)	Painotettu hiili-intensiteetti	Muutos vs. 2020 (%)
Osakesalkku	35,67	-10,1 %	108,98	+5,4 %	98,39	-6,7 %
Vertailuindeksi	91,66	-8,5 %	258,96	+8,1 %	227,10	+1,6 %
Yrityslainasalkku	64,08	-36,6 %	154,64	-19,9 %	114,34	-5,6 %
Vertailuindeksi	111,00	-30,1 %	259,00	-5,2 %	194,40	+8,9 %
YHTEENSÄ	42,49	-22,1 %	122,02	-5,7 %	102,22	-6,4 %
Vertailuindeksi	97,37	-15,8 %	258,98	+4,7 %	217,45	+2,5 %

Taulukossa 8 avataan suhteellisia päästölukuja ja miten ne vertautuvat edelliseen vuoteen. Suhteellisia päästöjä voidaan laskea vertailemalla päästöjä joko sijoitettuun pääomaan tai yritysten myyntiin. Sijoitettuun pääomaan verrattaessa päästöt jaetaan sijoittajan salkun koolla. Yritysten myyntiin suhteutettua lukua seurataan pääasiassa painotetun hiili-intensiteetiluvun muodossa (engl. weighted average carbon intensity), joka on myös TCFD:n suosittama tapa raportoida hiilijalanjälki. Luku indikoi rahaston sijoituskohteiden hiilidioksidipäästöt tonneissa, suhteessa miljoonan euron myyntiin (tCO₂e/€M Sales). Luku huomioi sijoituskohteiden painot rahastossa ja on vertailukelpoinen osake- ja yrityslainarahastojen välillä. Hiili-intensiteetti puolestaan huomioi sijoittajan omistusosuuden yrityksessä, mutta ei sen painoa rahastossa.

Kirkon eläkerahaston osake- ja yrityslainasalkun suhteelliset päästöt ovat merkittävästi pienemmät verrattuna vertailuindeksiin, ja vuoteen 2020 verrattuna sekä osake- että yrityslainasalkun suhteellinen hiilijalanjälki on pienentynyt. Varsin merkittävää hiilijalanjäljen pienentyminen on yrityslainasalkun osalta. Hiili-intensiteetilukujen perusteella osakesalkun lukemat ovat hieman ristiriidassa. Osakesalkun hiili-intensiteetti on noussut, kun taas painotettu hiili-intensiteetti on laskenut lähes seitsemän prosenttia. Yrityslainasalkun osalta molemmat hiili-intensiteetiluvut ovat pienentyneet merkittävästi.

Kirkon eläkerahasto on tehnyt ilmastoanalyysin ISS ESG:n kanssa vuodesta 2019 lähtien. Kuvassa 6 on käyty läpi yli ajan Kirkon eläkerahaston suhteelliset päästöluvut yli ajan.

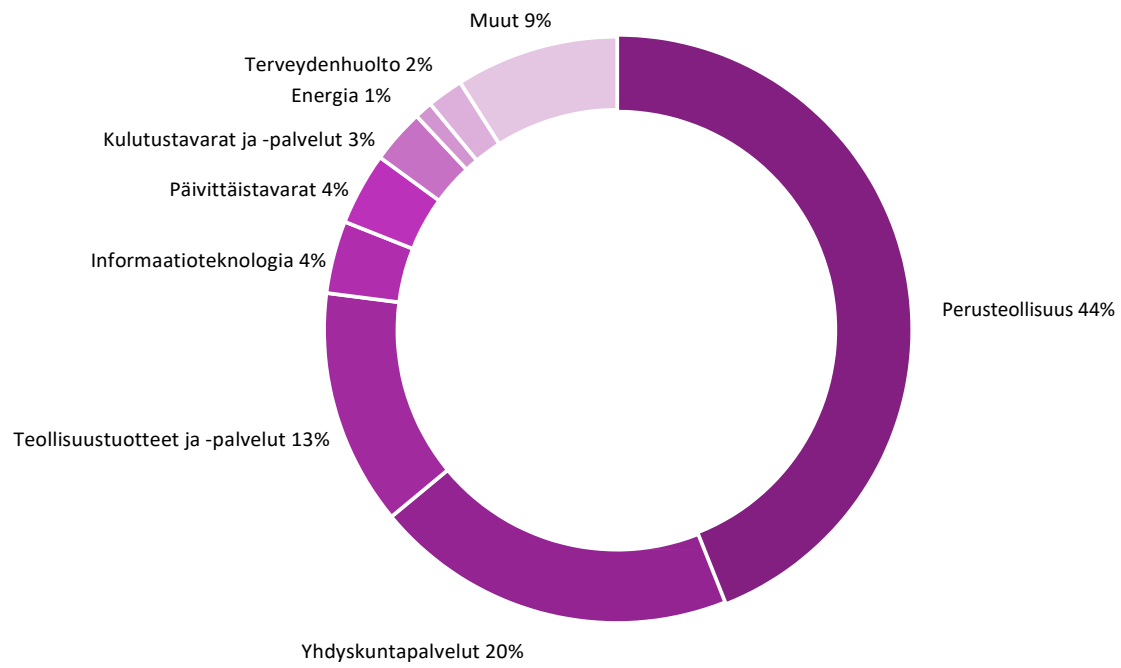
Kuva 6.

Absoluuttinen hiilijalanjälki vaihtelee merkittävästi sektoreittain. Käytännössä muutama toimiala vastaa sijoitussalkun hiilidioksidipäästöistä kohdemarkkinasta riippumatta. Suuripäästöisiä toimialoja ovat erityisesti yhdyskuntapalvelut, perusteollisuus- ja energiatoimiala. Pienimmät päästöt tulevat IT-, tietoliikenne- ja rahoitussektorilta. Kuvassa 7 on esitetty, miten päästöt jakautuvat eri toimialasektorien kesken Kirkon eläkerahaston sijoitussalkussa.

28 (28)

Kuva 7.

Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu 31.12.2021

1 Eläkevastuun käsitteestä

Eläkevastuulla tarkoitetaan sitä rahamäärää, joka tarkasteluhetkellä riittäisi tulevine sijoitustuottoineen kattamaan tarkasteluhetkeen mennessä ansaittujen eläke-etuuksien kustannukset tulevaisuudessa. Eläkevastuuseen liittyy siis aina oletus tietystä sijoitusten tuotosta. Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu kertoo, mikä on kirkon entisille ja nykyisille työntekijöilleen antaman eläkelupauksen hinta yhteensä laskentahetkellä.

Eläkevastuu riippuu valitun sijoitusten tuotto-oletuksen lisäksi myös muista valituista oletuksista, esimerkiksi siitä, miten vakuutettujen eliniän odotetaan tulevaisuudessa kehittyvän, minkä ikäisinä eläkkeelle oletetaan siirryttävän ja miten monien odotetaan jatkossa jäävän työkyvyttömyyseläkkeelle.

Eläkevastuun arvioimiseksi on tärkeää tuntea mahdollisimman tarkkaan laskentahetkeen mennessä karttuneiden eläkkeiden suuruus. Koska työssä olevat kartuttavat eläkkeitään joka vuosi ja koska eläkkeelle siirtyy uusia ihmisiä ja eläkkeeseen oikeutettuja myös kuolee, ei eläkevastuu ole vakio, vaan se muuttuu vuosittain.

Eläkevastuu koostuu korvausvastuusta ja vakuutusmaksuvastuusta. Korvausvastuulla tarkoitetaan vastuuta niistä tapauksista, joissa eläketapahtuma on jo sattunut, eli alkaneiden vanhuus-, perhe-, työkyvyttömyys-, osa-aika- ja osittaisten varhennettujen vanhuuseläkkeiden pääoma-arvoa. Vakuutusmaksuvastuulla tarkoitetaan sellaisten laskentahetkeen mennessä karttuneiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, joissa eläke ei ole vielä alkanut.

2 Eläkevastuun laskenta

Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu on laskettu täyden rahastoinnin periaatteen mukaisesti noudattaen evangelis-luterilaisen kirkon eläkelakia, julkisten alojen eläkelakia sekä soveltuvin osin työntekijäin eläkelain rekisteröidyn lisäeläketurvan, työntekijän eläkelain (TyEL) ja Finanssivalvonnan antamia lisäeläkelaitosten vastuuvelan (FIVA 15/01.00/2021) laskuperusteita. Lähtökohtana ovat olleet vakuutustoimessa yleisesti hyväksytyt matemaattiset mallit ja laskentaperiaatteet.

Eläkevastuu on laskettu yksilöllisesti jokaiselle kirkon eläkejärjestelmän piirissä eläkettä joskus työhistoriansa aikana kartuttaneelle henkilölle, olipa tämä jo eläkkeellä, kirkon eläkejärjestelmän piiriin kuuluvassa työssä tai työstä eronnut, mutta ei vielä eläkkeellä. Laskennassa on käytetty TyEL-perusvakuutuksen kuolevuutta ja työkyvyttömyysalkavuuksia.

Laskenta on tehty ns. prospektiivisellä menetelmällä eli laskemalla jokaiselle henkilölle laskentahetkeen mennessä kirkon eläkejärjestelmän piirissä karttuneista eläkeoikeuksista pääoma-arvot diskonttaamalla tulevaisuudessa

maksettavat eläkkeet laskentahetkeen. Aktiivien ja vapaakirjalaisten sekä Kevassa myönnettyjen eläkkeiden osalta eläkevastuun laskennan lähtötiedot on pystytty muodostamaan laskentahetken 31.12.2021 tilanteesta. Muiden kuin Kevassa myönnettyjen evankelis-luterilaisen kirkon palveluksista karttuneiden eläkkeiden osalta korvausvastuun laskennassa on käytetty 31.12.2020 tilanteen tietoja korotettuna samaan indeksitasoon muiden aineistojen kanssa.

Laskelma sisältää myös arvion palkattomien aikojen perusteella karttuneesta eläke-etuudesta syntyneestä eläkevastuusta. Työeläkejärjestelmän kustannustenjaossa palkattomilta ajoilta karttuneiden eläke-etuuksien eläkemeno jaetaan eläkelaitosten kesken palkkasummien suhteessa.

Keva on saanut Eläketurvakeskuksesta arvion koko työeläkejärjestelmässä palkattomilta ajoilta tarkasteluhetkeen mennessä karttuneiden eläke-etuuksien eläkemenosta ja palkkasummasta vuoteen 2100 saakka. Eläketurvakeskuksen ennustetta palkattomien eläkemenosta ja työeläkejärjestelmän palkkasummasta ja Kevan pitkän tähtäimen eläkemenoennusteen palkkasumma-arviota käyttäen on laskettu arvio kirkon eläkejärjestelmän osuudesta palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläke-etuuksien eläkemenosta. Arvio palkattomien aikojen eläkevastuusta on saatu diskonttaamalla eläkemenovirta eläkevastuun laskentahetkeen.

Diskonttokorkona on käytetty 2,7 prosenttia, jonka katsotaan olevan eläkeoikeuksiin tehtävät tulevat indeksikorotukset ylittävä reaalkorko. Vastaavaa korkoa käytetään myös valtion eläkejärjestelmän mukaisen eläkevastuun laskennassa. Lisäksi laskelmissa on otettu huomioon myös elinaikakertoimen vaikutus. Elinaikakertoimina on käytetty Eläketurvakeskuksen ennustetta niille ikäluokille, joille elinaikakerrointa ei vielä ole vahvistettu. Laskentatuloksissa on esitetty vuoden 2021 eläkevastuu vertailun vuoksi myös 2,5 ja 3,0 prosentin diskonttokoroilla laskettuna.

2.1 Muutos eläkevastuun esittämisen indeksitasossa

Finanssivalvonnan antamat lisäeläkelaitosten vastuuvelan laskuperusteet on päivitetty marraskuussa 2021. Päivityksen myötä laskuperusteen eläkevastuun indeksitasoa koskeva kohta soveltuu nyt sellaisenaan kirkon eläkevastuun laskentaan. Aiemmin kirkon eläkevastuun laskennassa ei ole huomioitu vastuuvuotta seuraavan vuoden indeksikorotuksia.

Eläkevastuun määrässä on huomioitu 1.1.2022 annettavat indeksikorotukset. Alkaneiden eläkkeiden osalta indeksikorotus on noin 2,28 % ja työsuhteessa olevien sekä vapaakirjan saaneiden osalta noin 2,46 % vuoden 2021 tasoon verrattuna.

Eläkevastuun esittämisen indeksitason muuttaminen korottaa kirkon eläkevastuuta per 31.12.2021 noin 116 miljoonaa euroa.

2.2 Muutos työkyvyttömyyden Z-mallin parametreissa

Sosiaali- ja terveysministeriö on 11.11.2021 vahvistanut 1.1.2022 voimaantulevan TyEL:n yleisten laskuperusteiden perustemuutoksen, jossa työkyvyttömyyden Z-mallin parametreja on muutettu Eläketurvakeskuksessa

tehdyn selvityksen perusteella. Muutos alentaa erityisesti työsuhteessa olevien ja vapaakirjan saaneiden vastaista työkyvyttömyyseläkevastuuta.

Z-mallin parametrimuutoksen vaikutus kirkon eläkevastuuseen per 31.12.2021 noin -119 miljoonaa euroa vuoden 2022 indeksitasossa.

2.3 Perhe-eläkeuudistus

Eduskunta hyväksyi 19.11.2021 perhe-eläkkeitä koskevat muutokset, jotka tulivat voimaan 1.1.2022. Vuonna 1975 tai myöhemmin syntyneiden leskien 1.1.2022 tai myöhemmin myönnettävät perhe-eläkkeet ovat määräaikaisia ja eläkettä maksetaan korkeintaan kymmenen vuotta tai kunnes nuorin lapsiedunsaaja täyttää 18 vuotta. Lisäksi lapsiedunsaajien perhe-eläkkeiden pääteikä nousi 18 ikävuodesta 20 ikävuoteen.

Perhe-eläkeuudistus korottaa lapsiedunsaajien perhe-eläkkeiden korvausvastuuta hieman, mutta alentaa heti vastaista perhe-eläkevastuuta. Tulevaisuudessa uudistuksella on myös vaikutusta leskien perhe-eläkkeiden korvausvastuuseen, kun uudistuksen jälkeen myönnettyjä vuonna 1975 tai myöhemmin syntyneiden leskien perhe-eläkkeitä tulee maksuun.

Perhe-eläkeuudistuksen vaikutus kirkon eläkevastuuseen per 31.12.2021 on noin -8 miljoonaa euroa vuoden 2022 indeksitasossa.

3 Laskentatulokset

3.1 Eläkevastuu per 31.12.2021

Yksilöllisesti laskettu evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu per 31.12.2021 2,70 prosentin diskonttokorolla laskettuna vuoden 2022 indeksitasossa on

	Alkanut vastuu	Vastainen vastuu	Eläkevastuu yhteensä
Aktiivit ja vapaakirjalaiset	0	1 911 000 000	1 911 000 000
Eläkkeensaajat	2 633 000 000	340 000 000	2 973 000 000
Palkattomat ajat			59 000 000
Yhteensä	2 633 000 000	2 251 000 000	4 943 000 000

Eläkevastuun tarkempi erittely on esitetty liitteessä 1.

3.2 Eläkevastuu per 31.12.2021 vaihtoehtoisilla diskonttokoroilla

Koron valinnalla on eläkevastuun laskennan yksittäisistä oletuksista ehkä suurin vaikutus eläkevastuun suuruuteen. Kun eläkevastuun laskennassa käytettävää korkoa kasvatetaan (ts. rahoille oletetaan korkeampi tuotto tulevaisuudessa), eläkevastuun määrä laskee ja vastaavasti korkoa alennettaessa (rahoille oletetaan pienempi tuotto tulevaisuudessa) eläkevastuun määrä kasvaa.

MUISTIO

4 (5)

17.1.2022

10/2022

3.2.1 Eläkevastuu per 31.12.2021 diskonttokorolla 3,0 %

Alla olevassa taulukossa on evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu per 31.12.2021 vuoden 2022 indeksitasossa, kun korko on 3,0 prosenttia yli etuuksien nousun.

	Alkanut vastuu	Vastainen vastuu	Eläkevastuu yhteensä
Aktiivit ja vapaakirjalaiset	0	1 797 000 000	1 797 000 000
Eläkkeensaajat	2 566 000 000	323 000 000	2 890 000 000
Palkattomat ajat			55 000 000
Yhteensä	2 566 000 000	2 120 000 000	4 742 000 000

3.2.2 Eläkevastuu per 31.12.2021 diskonttokorolla 2,5 %

Alla olevassa taulukossa on evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu per 31.12.2021 vuoden 2022 indeksitasossa, kun korko on 2,5 prosenttia yli etuuksien nousun.

	Alkanut vastuu	Vastainen vastuu	Eläkevastuu yhteensä
Aktiivit ja vapaakirjalaiset	0	1 992 000 000	1 992 000 000
Eläkkeensaajat	2 680 000 000	352 000 000	3 031 000 000
Palkattomat ajat			62 000 000
Yhteensä	2 680 000 000	2 344 000 000	5 085 000 000

MUISTIO
 LIITE 1

17.1.2022

5 (5)

10/2022

1 Eläkevastuun per 31.12.2021 erittely

	Alkanut vastuu		Vastainen vastuu		Eläkevastuu yhteensä	Arvio lisäturvan osuudesta (sis. eläkevastuuseen)	
		Vanhuus	Työkyvyttömyys	Perhe			
Aktiivit ja vapaakirjan saaneet	0	1 770 000 000	43 000 000	98 000 000	1 911 000 000	15 000 000	0.8 %
Eläkkeensaajat							
Vanhuuseläkkeet	2 462 000 000	0	0	147 000 000	2 609 000 000	94 000 000	3.6 %
Työkyvyttömyyseläkkeet	61 000 000	183 000 000	0	9 000 000	252 000 000	2 000 000	0.8 %
Osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	23 000 000	0	0	1 000 000	25 000 000	0	0.0 %
Osa-aikaeläkkeet	0	0	0	0	0	0	0.0 %
Perhe-eläkkeet	88 000 000	0	0	0	88 000 000	0	0.0 %
Yhteensä	2 633 000 000	183 000 000	0	157 000 000	2 973 000 000	95 000 000	3.2 %
Palkattomat ajat					59 000 000		
Yhteensä	2 633 000 000	1 952 000 000	43 000 000	255 000 000	4 943 000 000	110 000 000	2.2 %